

0018

অসমীয়া ৰামায়ণ—

অৰণ্য কাণ্ড ।

— ০ —

নন্দন কন্দলি
ভণিত

৩ অনন্ত কন্দলি ভণিত ।

— ০ —

শ্রীবিষ্ণুৰাম তানুকদাৰৰ দ্বাৰা

সংগৃহীত ।

— ০ —

প্ৰকাশক,

এজেক্টিভ কোম্পানী ।

পোঃ আঃ বিহাবাৰী, আসাম ।

— ০ —

নতুন তাঙৰণ ।

ডিব্ৰুগড়—সদাশিৱ যন্ত্ৰত-

শ্রীৰত্নেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তীৰ দ্বাৰা ছাপা হ'ল ।

১৯৩০ ।

Nanditahule

অসমীয়া ৰামায়ণ—

অৰণ্য কাণ্ড ।

—0—

পদ ।

জয় জয় কৃষ্ণ ইষ্ট দেব মহত্তৰ ।
পৰম পুৰুষ পৰামাত্মা মহেশ্বৰ ॥
অচিন্ত্য মহিমা যাৰ অনন্ত শক্তি ।
তাহান চৰণে মোৰ সহস্ৰ প্ৰণতি ॥
তানে নাম ৰাম সৰ্বজন অভিৰাম ।
সদায়ে সাধন্তু ভকতৰ মনস্কাম ॥
অচিন্ত্য ঐশ্বৰ্য্য ৰূপ নৰ অবতাৰ ।
ৰামৰ চৰণে কোটী কোটী নমস্কাৰ ।
জয় বসু নন্দন শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ হৰি ।
ভকতৰ বাক্য ৰাখি বনবাস ফুৰি ॥
কৰিলা পবিত্ৰ বনভূমি সমস্তয় ।
যাহাৰ চৰণ সৰ্ব তীৰ্থৰ অন্বয় ॥

বধিলা বিবাহ থৰ দুষণ বান্ধন ।
 পৃথিবী উদ্ধাৰ কৰি প্ৰকাশিলা যশ ॥
 নাম মাত্ৰে কৰে যাৰ জগত উদ্ধাৰ ।
 হেনয় বামক কোটী কোটী নমস্কাৰ ॥
 জয় সীতা সতী মহালক্ষ্মী অবতাৰ ।
 অনন্তৰ দেবী যাক দিলা অলঙ্কাৰ ॥
 বাৰুণৰ বাক্যে যাৰ নটলিল মন ।
 বামতেসে প্ৰাণ যাৰ বহিলা চেতন ॥
 জয়তি লক্ষ্মণ মহা বামত ভকত ॥
 সদায় বামক যিটো তুষিলা বনত ॥
 সুৰ্পণখা বান্ধসীক বিৰূপ কৰিলা ।
 ভকতৰ প্ৰিয় সাধি দুকৈক বধিলা ॥
 শুনা নবনাৰী যত শ্ৰীবাম চৰিত্ৰ ।
 অৰণ্য কাণ্ডৰ কথা পৰম পবিত্ৰ ॥
 আপুনি ঈশ্বৰ ভূয়া দেখাইলা লোকত ।
 বিষয়ী লোকৰ দুখ আছে নানা মত ॥
 যাৱত নকৰে নৰে বামত ভকতি ।
 তাৱত নোপজে জ্ঞান শুনয়ো সম্প্ৰতি ॥
 অহম্মম মহা মোহ নেৰে জান তাৰে ।
 ঈশ্বৰ কৃষ্ণত ৰতি নোপজয় যাৰে ॥

কথায় কবন্ত কৃষ্ণ দেবক বিদিত ।
 অপ্ৰয়াসে লগ পাবে আপোন হৃদিত ॥
 আত্মা ৰূপে আছা ভূমি সমস্ত ভূতত ।
 ভকতি নভৈলে নুহি কাহাতো বেকত ॥
 এহি জানি শুনা তান কথা অনুপাম ।
 শ্ৰৱন কাৰ্ত্তন কৰা তানে গুণ নাম ॥
 বাম নাম সমান স্তূহদ নাহি আৰ ।
 অনন্ত কন্দলি কহে বামাৰণ সাৰ ॥
 ভাগৱত সুমে আক কৰিলোঁ মিশ্ৰিত ।
 যেন জাহ্নবীৰ জল তুলসী সহিত ॥
 ভাগৱত বামাৰণ কথাৰ সংবাদ ।
 যেন চিনি ঘূতে আতি মিলয় স্তূহদ ॥
 মাধব কন্দলি আদি মহন্ত বিশেষ ।
 কথা বন্ধে বামাৰণ ৰচিলা অশেষ ॥
 ময়ো লিখিবোহোঁ তাসম্বাৰ অনুমতি ।
 কিন্তু প্ৰপঞ্চিয়া কিছু কহিবো ভকতি ॥
 সাক্ষাতে পৰম ব্ৰহ্ম বাম অবতাৰ ।
 নাম মাত্ৰে তৰে যাৰ সকল সংসাৰ ॥
 তাহান সামান্য কথা নুৰুচয় শোক ।
 এতেকে ভকতি ৰটোঁ নিৰিন্দিবা মোক ॥

শ্ৰীৰামৰ পাৰক যে পূজি নিত্যানিত ।
 নন্দি গ্ৰামে বাজ্য পালি থাকিলা ভৰত ॥
 শত্ৰুঘন স্থিত ভৈলা অযোধ্যা নগৰে ।
 বামৰ আদেশে প্রজা পালন্ত সাদৰে ॥
 পূৰ্বৰ কালৰ মতে নাহিকে হৰিষ ।
 বামকেনে স্তম্ভি থাকন্ত অহৰ্নিশ ॥
 কেতিক্ষণে বহি যাই চৈধ্যয় বৰিষ ।
 আসিবন্ত বাম দেখি লভিবো হৰিষ ॥
 কোশল্যা স্তমিত্রা যত আছে বাজ্য মাৰ ।
 বামক স্তম্ভি সবে কান্দে দীৰ্ঘ বাৰ ॥
 কৃষ্ণ পক্ষে চন্দ্ৰ যেন প্রতি দিনে ক্ষণ ।
 পুত্ৰ শোকে সবাহানে তনু ভৈলা হীন ॥
 সীতা বাম লক্ষ্মণৰ কল্যাণক সাধি ।
 স্তমিত্রা কোশল্যা থাকে বিষ্ণুক আৰাধি ॥
 শত্ৰুঘনে আশ্বাসিয়া শোক জুৰাবন্ত ।
 বামৰ চৰিত্ৰ যত শুনিয়া থাকন্ত ॥
 আনে যত বৰ নাৰী বামক স্তম্ভি ।
 বামৰ কল্যাণ সাধে সদা ধৰ্ম্ম ধৰি ॥
 বাম কথা শুনিয়া তেজয় দুখ শোক ।
 বামৰ চৰিত্ৰ কহোঁ ইকথা থাকোক ॥

ভৰত গৈলন্ত যেবে বামক তেজিয়া ।
 থাকিলন্ত প্রভু বাম শোকাকুল হুয়া ॥
 সাতায়ে লক্ষ্মণ সমে চিত্ৰকুট বনে ।
 কতো দিন আছে প্রভু স্বস্থ নাহি মনে ॥
 লক্ষ্মণক সম্বোধি বুলিলা বয়নাথ ।
 ধৰিবে নোৱাৰোঁ চিত কৰে উতপাত ॥
 ভৰত ভয়াই আসি মহা দুখ দিলা ।
 নুমাইবাৰ অগ্নি যেন পুনশ্চ জ্বলিলা ॥
 আমাক স্তম্ভি তান স্থখ শান্তি নাই ।
 পুনৰপি খেদি যোনো আসে এহিঠাই ॥
 সকল ভক্তক মোৰ দিলে আসি দুখ ।
 ভকতৰ দুখ দেখি পোৰে মোৰ বুক ॥
 আসি পাৰে নতু যাৰে ভৰত ভয়াই ।
 তাৰে আক ছাড়ি দূৰ দেশে লওঁ ঠাই ॥
 এহি হোক বুলি আগে চলিলা লক্ষ্মণ ।
 পাছত চলিলা বাম বয়ুৰ নন্দন ॥
 মাজত চলিলা লাসে লানে সীতা সতী ।
 চিত্ৰকুট তেজি হৰি যান্ত আন ভিত্তি ॥
 নদী নদ গহন বিষম বন দেশ ।
 দল বিল এড়াইলন্ত নিকুঞ্জ অশেষ ॥

অপ্রয়াসে যান্ত বাম প্রভু হৃষি কেশ ।
 দণ্ডকা বনত যাই ভৈলন্ত প্রবেশ ॥
 প্রথমতে পাইলা অত্রি ঋষি আশান ।
 প্রণামিলা ঋষিক তিনিয়ে বহুমান ॥
 দেখিয়া ঋষিৰ ভৈলা হৰিষ অশেষ ।
 সাক্ষাতে ঈশ্বৰ মোৰ আশ্রমে প্রবেশ ॥
 আজিসে আশ্রম ভৈল মোহোৰ সাকল ।
 দেখিলো বামৰ দুই চৰণ কমল ॥
 ফলে জলে বামক পূজিলা বিধিবতে ।
 সাদৰি কুণল পুছিলন্ত ব্রহ্মহুতে ॥
 আপোনাৰ কথা বামে ঋষিত কহিলা ।
 অন্তেস পুৰক ঋষি সীতাক পোশলা ॥
 অত্রিৰ ঘৰনী অনুশুৰা তান নাম ।
 কৰ্দম নন্দিনী কপে গুণে অনুপাম ॥
 দত্তাত্ৰেয় দুৰ্ব্বাসা চন্দ্ৰৰ তেহো মাৰ ।
 বিষ্ণুত ভকত পতিব্রতা শুদ্ধভাব ॥
 দেখিলন্ত সীতা যাই প্রসন্ন বদনে ।
 প্রণামিলা অনশুৰা দেবীৰ চৰণে ॥
 সীতাক দেখিয়া তান মহাবঙ্গ মন ।
 আগবাঢ়ি আপুনিয়ৈ দিলন্ত আদন ॥

পুছিলো চন্দ্ৰৰ মাতা প্রসন্ন বদনে ।
 বামৰ লগত কেনে আসি ভৈলা বনে ।
 বনবাসী ভৈলা বাম বাপৰ আদেশে ।
 তুমি কেনে নথাকিলা শান্ত্যেৰ পাশে ॥
 দাক্ষণ বনত মাৰ বৰহুথ পাইবা ।
 ফলমূল ভূঞ্জি তৃণ শয্যাত স্থতিবা ॥
 আতি স্নকোমলী নাৰী সৰ্ব্ব স্নলক্ষণী ।
 দাক্ষণ কণ্টকে মাৰ ভ্রমিছা কৈনানি ॥
 সীতায়ৈ বোলন্ত মাৰ কেনে বোলাহেন ।
 জগতে বিদিত তুমি শান্তি কন্যা যেন ॥
 স্বামীৰ সঙ্গ তেজিয়া শান্তিৰ কোন স্থথ ।
 যত দুখ হবে সবে দেখি স্বামী মুখ ॥
 মিছা গৃহবাস স্থথ আত কাৰ্য্য নাই ।
 স্বামীত ভকতি কৰি স্বৰ্গ স্থথ পাই ॥
 তুমি কি নজানা মোৰ স্বামী যেন বাম ।
 সাক্ষাত ঈশ্বৰ গুণে অনুপাম ॥
 তান সেবা তেজিয়া থাকিবো গৃহস্থথে ।
 হেন কিবচন আই আসে তবু মুখে ।
 সত্যবন্ত বমণী গায়ত্ৰী যেন সতী ।
 চন্দ্ৰৰ বোহিণী বশিষ্ঠৰ অরুন্ধতী ॥

অত্ৰিপত্নী তুমি যেন শিবৰ পাৰ্বতী ।
 আমিযো বামৰ নেহিমত ভাৰ্য্যা সতী ॥
 তোমৰা সবৰ যেন স্বামী মুখ্যদেৱ ।
 আমাৰো বামত পৰে দেবনাহি কেৱ ॥
 শান্ত সন্তৰ বাপ মাৰ বন্ধু ভাই ।
 সতীৰ স্বামীত পৰে কেৰো ইফৈ নাই ॥
 বামেসে জীবন মোৰ বামেসে ভূষণ ।
 স্বৰ্গত অধিক বাম সঙ্গে মোৰ বন ॥
 তুমি ভৈলা অনন্তৰা সীতাৰ বচনে ।
 গ্ৰীৱাত সাবটি আলিঙ্গিলা বঙ্গমনে ॥
 দিলন্ত সীতাক আপোনাৰ কণ্ঠহাৰ ।
 পিন্ধাইলন্ত আপুনি বস্ত্ৰিশ অলঙ্কাৰ ॥
 পতিব্ৰতা নাৰীত মোহোৰ অনুৰাগ ।
 বোলে চন্দ্ৰমাতা সীতা মোত বৰ মাগ ॥
 সীতায়ে বোলন্ত মাৰ চাহিয়া হৰিষে ।
 এতেকে লভিলো বৰ তোমাত নিঃশেষে ॥
 অনন্তৰা বোলন্ত দিলোঁ যে অলঙ্কাৰ ।
 গন্ধ চন্দন তোৰ নুগুচোক গাৰব ।
 দিলোঁবৰ নুগুচোক সদায়ে ঘোঁবন ।
 বামেসমে মহা সুখে কৰিবি বমণ ॥

আৰো পুছাঁ শুনি আছোঁ পৰম সুন্দৰ ।
 কহিও কিমতে ভৈল তযু স্বয়ম্বৰ ॥
 যি মতে লভিলা স্বামী বাম বহুপতি ।
 শুনিচোঁ পবিত্ৰ কথা কহিওক সতী ॥
 হেন শুনি বুলিলন্ত জানকী গোসানী ।
 উৎপাত কালৰ পৰা শুনিয়ো কাহিনী ॥
 বাপ মোৰ মহাৰাজা মিথিলা নগৰে ।
 বিষ্ণুত ভকত তাক জানে সুৰাসুৰে ॥
 অপুত্ৰক ছল পিতা মনে স্বস্থ নাই ।
 পাছে মহা মুনিগণ ফুৰে তাক চাই ॥
 এক দিনা আকাশক মাথা তুলি চাইলা ।
 ত্ৰৈলোক্য সুন্দৰী এক কন্যা দেখা পাইলা ॥
 নামত মেনকা তেহোঁ দেৱ অপেশ্বৰা ।
 ৰূপে গুণে অনুপমা জগৎ মনোহৰা ॥
 দেখিয়া বাপৰ বৰ বাঢ়ি গৈলা মন ।
 বিমৰিষি তথাতে আছিল কতোক্ষণ ॥
 আকাশী বচন পাছে ভৈলা নেহি থানে ।
 দেবে মিলাইলেক ৰাজা তোমাৰ কল্যাণে ॥
 হাল ভূমি বাহিয়োক যজ্ঞৰ নিমিত্তে ।
 ইহান সদৃশ ভূমি লভিবা অলপতে ॥

এহি শুনি কোঁতুকে জনক বঙ্গ কৰি ।
 বজ্জ ভূমি বাহিলন্ত হাতে হাল ধৰি ॥
 শুনিয়েক মহা সতী মোহোৰ যুগুতি ।
 পৃথিবীৰ হন্তে ভৈলো শিৰলত উৎপত্তি ॥
 ধূলিয়ে ধূসৰ মই কৰোঁহোঁ ঘঞ্চাল ।
 দেখি মহা বিস্ময় ভৈলন্ত মহাপাল ॥
 কোলাত কৰিয়া মহানৈব আগে গেল ।
 শিৰলত উপজিলো সীতা নাম থৈল ॥
 জনক বাজাৰ যত মুখ্য পটেশ্বৰী ।
 জীৰ বুলি সবে মোক তুলিলা সদৰি ॥
 মহাস্থখে বৰ ভৈলোঁ তাসম্বাৰ থানে ।
 মোহোত বাসনা শত পুত্ৰৰ সমানে ॥
 শুল্কপক্ষে নিতে যেন বাঢ়ে চন্দ্ৰ কলা ।
 ত্ৰৈলোক্য মোহিনী মট ভৈলোঁ বৰ বালা ॥
 বৰ নপাই মোহৰ সদৃশ দুখ মন ।
 বাপে বৰ বিচাৰ কৰয় মনে মন ॥
 চিন্তায়ে বাপৰ ক্ষোণ ভৈল কলেবৰ ।
 বিমৰিষি মোহোৰ বিহিলা স্বয়ম্বৰ ॥
 পূৰ্ব্ব কালে বজ্জ কৰিলেক মোৰবাপে ।
 তুচ্ছ ছয়া মহাদেবে দিলা ঘোৰ চাপে ॥

বজ্জ লোহাৰ চাপ দেখি লাগে ভয় ।
 আসি যেহি বীৰে তাক ভাঙ্গিতে পাৰয় ॥
 বুলিলো নিশ্চয় সেহি লভিবে সীতাক ।
 দূত পঠাইলন্ত বাজাগণ আনিবাক ॥
 যত মহাৰাজা আছে পৃথিবী মণ্ডলে ।
 মিথিলাক আসি ভৈলা চতুৰঙ্গ দলে ॥
 সমস্তকে পিতৃ তুষিলন্ত অগ্নে পানে ।
 বসিলেক যত বাজা বহল আথানে ॥
 অসম্ভব ধনু বহুলোকে তুলি লৈলা ।
 শঙ্কৰৰ চাপ সবাহানে আগে থৈলা ॥
 পাছে পিতৃ সবাকে বুলিলা যুহবাণি ।
 সবে আসি ভৈলা সীতা সয়ম্বৰ শুনি ।
 এহিধনু খান যদি পাৰা ভাঙ্গিবাক ।
 সেহি মোৰ জোঁৰাই সীতা ভজিবেক তাক ॥
 শুনি কম্পি গৈলা অল্প বালীৰাজা মানে ।
 বৰবৰ বাজা যত উঠিলা তেখনে ॥
 ধনুক প্ৰণামি সবে চাপিল সন্মিত ।
 আচোক ভাঙ্গিব ধনু দেখি ভয় ভীত ॥
 হাতে পদ্মমালা ধৰি মই আছো বসি ।
 সভাক প্ৰকাশি যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥

মোৰ ৰূপ দেখি ৰাজা গণ ভৈলা ভোল ।
 নিশব্দ সভা নাই বাঢ়ভণ্ড বোল ॥
 যতেক নৃপতি গণে ধনুক ধৰিলা ।
 আচোক ভাঙ্গিবে গুণ দিতে নপাৰিলা ॥
 কৰে হাহাকাৰ ৰাজা গণ মোহ ছই ।
 কোহোঁ বোলে ৰাজাক বোলো কোন মুই ॥ ✓
 পাইলেক, প্ৰয়াস ফলকিল কেশ পাশ ।
 মোক চাই ৰাজা গণে তেজন্ত নিশ্বাস ॥
 বাপৰ বিষাদ ভৈলা নাহি বঙ্গ ঢঙ্গ ।
 হৰি হৰি বিধি সন্মত ভৈলা ভঙ্গ ॥
 শূনা অনন্তৰা সত্য কহিবো তোমাত ।
 যেন মতে স্বামী ভৈলা বাম বহুনাথ ॥
 শূনা সভাসদ পুণ্য কথা বামাৰণ ।
 শ্ৰবণতে হৰে মহা পাতক নাশন ॥
 দেব ঋষি পত্নী অনন্তৰা মহাসতী ।
 বামৰ চাৰিত্ৰ শুনিবাক মহাবতি ॥
 ঈশ্বৰৰ কথাতেসে মতি মহন্তৰ ।
 শুনয় পঢ়য় আক কহে নিবন্তৰ ॥
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ কাম মোক্ষ পুৰুষাৰ্থ চাৰি ।
 শ্ৰবণতে সাধে মাধৱত ভক্তি কৰি ॥

হেন জানি শূনা নব যাৰ আছে বুদ্ধি ।
 কৃষ্ণ কথা শুনিলেমে চিত্তহোৰে শুদ্ধি ॥
 অনন্ত কন্দলি কহে এৰা আন কাম ।
 খণ্ডোক পাতোক ডাকি বোলা বাম বাম ॥

— ০ —

দুলডি ।

বিশ্বা মিত্ৰ আদি, ঋষিগণে যজ্ঞ,
 কৰিবাক নপাৰন্ত ।
 আৰম্ভিলে মাত্ৰে, ৰাক্ষসে বিনাশে,
 পাছে হেন শুনিলন্ত ॥
 পৰম পুৰুষ, বাম অবতাৰ,
 নৃপ দশৰথ ঘৰে ।
 পাছে ঋষি যাই, বামক মাগিল,
 যজ্ঞ বাখিবাব তৰে ॥
 বাম লক্ষ্মণক, দিলন্ত পঠাই,
 দশৰথ ধৰ্ম্ম মতি ।
 পথত বিষম, তাৰকা ৰাক্ষসী,
 বধিলন্ত বহুপতি ॥

বিশ্বামিত্র ঋষি,   বাম লক্ষ্মণক,
    ধনুর্বেদ মন্ত্র দিলা ।
 দুইভাইক পাছে,   সহায় লইয়া,
    বঙ্গে যজ্ঞ আৰম্ভিলা ॥
 হবিষ্যনি কবি,   দিলন্ত আহুতি,
    যুতৰ উঠিল আশ্রয় ।
 চৈধ্য কোটী ঘোৰ,   বাক্ষসে আসিয়া,
    বেঢ়িলেক যজ্ঞ থান ॥
 ত্রাহি ত্রাহি বাম,   বুলি ঋষিগণে,
    বামতে লৈলা শরণ ।
 দেখি দুই ভাই,   নিগুটি কৰিয়া,
    বধিলা বাক্ষস গণ ॥
 যজ্ঞক বাখিলা,   বাক্ষস বধিলা,
    জানিলন্ত বিশ্বামিত্র ।
 পৰম পুৰুষ,   বামেসে ঈশ্বৰ,
    সাক্ষাতে ভৈলা বিদিত ॥
 অনেক প্রশংসা,   কৰিলা আশংসা,
    বাঘবক মুনিগণে ।
 বামক উচিত,   প্রসাদ বিহিত,
    গুনিয়া পাইলন্ত মনে ॥

জনক নন্দিনী,   সীতা সুবদনী,
    ভৈলা তান স্বয়ম্বৰি ॥
 সেহি স্থানে যাঈ,   বামক বিবাহ,
    কৰাওঁ সবে যত্ন কৰি ॥
 সীতায়ৈ বোলন্ত,   গুণা অনন্ত,
    কি কৈবো সিটো আনন্দ ।
 তাৰাৰ মাঝত,   উদিত ভৈলন্ত,
    বামে যেন পূৰ্ণ চন্দ্র ॥
 ✓ দুৰ্বাদল শ্যাম,   তনু অনুপাম, ✓
    শোভে মহা পীত বাস ।
 অফুল্ল কমল,   নয়ন যুগল,
    যুখে জ্বলে অল্প হাস ॥
 বলিত বর্তুল,   জ্বলেভুজ যুগ,
    হৃদয় মহা বিশাল ।
 কীৰ্ত্তি কুণ্ডল,   কৰে জ্বলমল,
    প্রসন্ন চাক কপাল ॥
 চৰণ যুগল,   বঙ্গে মহীতল,
    যেন নবপদ্ম কোষ ।
 কোটী কামদেবে,   ওচৰ নপারে,
    দেখিয়া ভৈলোঁ সন্তোষ ॥

বাম সিংহ আগে,   বাজা গগন মত,
 দেখিলো মৃগৰ প্ৰাই ।
 বামক দেখিয়া,   মইভোল ভৈলো,
 একদৃষ্টি আছে চাই ॥
 সেহি সময়ত,   ঋষি বিশ্বামিত্ৰ,
 বাপক বুলিলা বাণি ।
 দশবথ পুত্ৰ,   এহেস্তে শ্ৰীবাম,
 দিয়ো আশ্ৰ কন্যা থানি ॥
 সাক্ষাতে ঈশ্বৰ,   ভৈলা অবতাব,
 প্ৰকাশিবা নিজ যশ ।
 আমাৰ বজ্জক,   এহেস্তে বাখিলা,
 বধিয়া সবে বাক্ষস ॥
 তোমাৰ পৰম,   ভাগ্য আছে জানা,
 কৰা আশ্ৰ কন্যাদান ।
 সীতাৰ উচিত,   এহেস্তেসে স্বামী,
 নাহি নাহি নাহি আন ॥
 ঋষিৰ উত্তৰ,   শুনিয়া বাপৰ,
 আনন্দ ভৈলা অপাৰ ।
 সম্বোধি বোলন্ত,   কিন্তু এক কাজ,
 সাধিতে লাগে আমাৰ ॥

শিবে দিয়া চন্ত,   মহাধনু খণ্ড,
 আক যি ভাঙ্গিতে পাৰে ।
 তাহাক্কে সে সীতা,   আপুনি বৰিব,
 শুনি আছে সুবাস্তবে ॥
 মহা বাজা গণে,   আছোক ভাঙ্গিবে,
 নোবাৰিলা গুণ দিতে ।
 এহি ধনু খণ্ড,   ভাঙ্গন্তোক বামে,
 সীতাক দিবো নিশ্চিত ॥
 পিতৃৰ বচন,   শুনি মোৰ মন,
 বিচাট কৰে অধিক ।
 দাকণ লোহাৰ,   ধনু ভাঙ্গিবাক,
 প্ৰভুক বোলন্ত কিক ॥
 বজ্জৰ সদৃশ,   কঠিন ধনুক,
 নোবাৰিলে কেহোঁ যাক ।
 মধুৰ কুতি,   প্ৰভু বধুপতি,
 কিমতে ভাঙ্গিবে তাক ॥
 বুলিলো পিতাক,   নলাগে ভাঙ্গিতে,
 ইহাশ্ৰ বৰিবো আমি ।
 বিশ্বামিত্ৰে পাছে,   বামক বুলিলা,
 ধনু ভাঙ্গিযোক স্বামী ॥

ছবি।

ঋষি বচন পাণি, প্রভু বঙ্গে গৈলা চলি,
 হান্ধলি ধৰিলা ধনুখণ্ড।
 নিমিষেকে দিলা জোৰ, যেন মহাহস্তী ঘোৰ,
 লীলায়ে ভাঙ্গিলা ইক্ষু দণ্ড ॥
 শব্দগোট উঠলিল, ত্রিভুবন চমকি,
 ব্রহ্মাণ্ড লড়িলা কটাহ।
 সৰ্বলোকে জঁইগৈল কতো বেলি থিব ভৈল
 তেবে মোৰ মিলিল উৎসাহ ॥
 পিতৃক আগতকৰি, হাতে পদ্ম মালা ধৰি,
 প্রভুৰ পাশক গৈলোঁ চলি।
 পদ্মমালা দিয়া গলে, চৰণ কমল মূলে,
 প্রণাম কৰিলোঁ স্বামী বুলি ॥
 প্রভু মোক আশ্বাসিয়া, ধৰিলন্তু সাবটিয়া,
 পূৰ্ণ ভৈল মোৰ মনোৰথ।
 দেখি পাছে বাজা গণ, কৰিলন্তু ঘোৰ বণ,
 বামে জিনি খেদিলা সমস্ত ॥

দশবথ শান্তবক, পিতৃ মোৰ নিয়াইলন্তু,
 ভৈলা মহা মাস্কল্য উৎসাহ।
 পিতৃপাছে বিধিবতে, বাজ্য ভাৰ সমৰ্পি যে,
 দিলা মোক বামত বিবাহ ॥
 বহিনী উগ্ৰিলা নাম, রূপে গুণে অনুপাম,
 লক্ষ্মণত পিতৃ বিহাদিলা।
 পাছে দিব্য বথে ছড়ি, আসন্তে অযোধ্যা পুৰি
 পশু বামে পথক ভেটিলা ॥
 তাহান স্বৰ্গৰ পত্ন, প্রভু বামে ছেদিগন্তু,
 আশংসিয়া গৈলা লাজ পাই।
 পাছে মহা কোতুহলে, স্তম্ভলে সমদলে,
 প্রবেশিলা অযোধ্যাত বাই ॥
 যত মহা দিব্যভোগ, স্বামী সঙ্গে ভুঞ্জিলোহো,
 তাক কিবা কহিবাক লাগে।
 বামচন্দ্র হেন স্বামী, সেবিবাক পাইলোঁ আমি,
 কতবা জন্মৰ পূণ্যভাগে ॥
 কৈকৈয় শান্তব হন্তে, প্রভু বনবাসে আইলা,
 তথাপিতো নাই মোৰ দুখ।
 স্বৰ্গত অধিক মোৰ, বনতে জানিবা স্তম্ভ,
 দেখোঁ নিতে বান্ধবৰ মুখ ॥

লক্ষ্মণ দেব মোৰ, চিৰকালে জীৱন্তোক,
 মাতৃবতে কৰে প্ৰতিপাল ।
 সপনে সচিতে মই, এহি মাত্ৰ বৰ সাধো,
 বাম সমে যাউক মোৰ কাল ॥
 সোতাৰ কাহিনী শুনি, অনশুৱা তুষ্ট ভৈলা,
 আশ্বাসিয়া দিলন্ত বিদাই ।
 দিব্য অলঙ্কাৰে গণ্ডি, সীতা আসি বাজ ভৈলা,
 দেখিবঙ্গ ভৈলা দুই ভাই ॥
 সীতা সবে কহিলন্ত, ৰাত্ৰি গোটে বঞ্চিলন্ত,
 সেহিপুণ্য বনে বঙ্গ মনে ।
 প্ৰভাতে ঋষিক এমি, বাম লক্ষ্মণ সীতা,
 পুত্ৰ চলি গৈলা আনবনে ॥
 শুনিয়েক নবলোক, বাম মনে ধৰিয়েক,
 আন কথা কৰা পৰিহাৰ ।
 বামক কৰিও সেৱ, বামেসে পৰম দেৱ,
 বাম বিনে গতি নাই আৰ ॥
 যতেক মহন্ত গণ, ইহাতেসে সদা মন,
 বামবেসে নাম গুণ গাৱে ।
 অনন্ত কন্দলী কহে, এহিজানি নিবন্তবে,
 বাম বোলা প্ৰাণ থাকে বাবে ॥

পদ ।

কতোদূৰ যান্তে য়েবে আছা প্ৰভুৰাম ।
 আশ্ৰমেক পাইলা ৰবি মণ্ডল উপাম ॥
 তৃপ্তি ভৈলন্ত সীতা শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণ ।
 সদা বেদধ্বনি তাত কৰে ঋষিগণ ॥
 বামক দেখিয়া মুনিগণ বঙ্গ ভৈলা ।
 চতুৰ্দ্দিশে বেৰি যাই আশংসা কৰিলা ॥
 প্ৰশংসা বচনে বুলিলন্ত স্তুতি বাক ।
 কৰিলা পবিত্ৰ প্ৰভু আসিয়া আমাক ॥
 বামে বুলিলন্ত হাসি শুনা সবে ঋষি ।
 কৰিয়ো নিৰ্ভয়ে তপ এহিবনে পশি ॥
 ৰাক্ষস কৰিবো ক্ষয় এহিবনে বসি ।
 ঘোৰ অন্ধকাৰ যেন হৰে পূৰ্ণ শশী ॥
 ঋষিগণ সমে ৰাত্ৰি বঞ্চি সিঠাৱত ।
 ঋষিক নিৰ্ভয় দিয়া চলে প্ৰভাতত ॥
 হাতে শৰ ধনু গাৱে সন্মাহা ছড়াইলা ।
 মধ্য কৰি সীতাক গহন বন পাইলা ॥
 বনে বনে ভ্ৰমন্ত যে শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণ ।
 বিকট ৰাক্ষস গোটে পাইলা দৰিণ ॥

নাম তাৰ বিবাহ পৰ্বত সম দেখি ।
 মঙ্গল গ্ৰহৰ বৰ্ণ বঙ্গা দুই আঁখি ॥
 নাকগোট বেঙ্কা যে কুলা হেন কাণ ।
 লহ লহ জিহ্বা মুখ অগনি সমান ॥
 আঙ্গাৰৰ বৰ্ণ গাৱে অগ্নিশিখা কেশ ।
 দশন ত্ৰিশূল সম বদন কুবেশ ॥
 গিৰিশৃঙ্গ সম শিৰ গোট থুলন্তৰ ।
 তাৰ ৰূপ দেখি সীতা পাইলা বৰ ডৰ ॥
 আঠগোট সিংহ সিটো মাৰিয়া লৈলেক ।
 হস্তী গোট মাথা কাটি তথাতে থৈলেক ॥
 খানিতেক গৈয়া বাঘ গোট মাৰি খাইলা ।
 কধিবে সহিতে তাৰ চৰ্ম্মক পিন্ধিলা ॥
 ঋষি সব মাৰিয়া ভুঞ্জয় প্ৰতি দিনে ।
 নিৰ্ভয়ে ভ্ৰময় দুৰ্জ দণ্ডকৰ বনে ॥
 ৰাম লক্ষণ সীতা তিনিকো দেখিলা ।
 মহা ভয়ঙ্কৰ সিটো নাদক তেজিলা ॥
 বিবাহে পাইলেক বুলি পলাই সব ঋষি ।
 দুই ভাইৰ মাজে সীতা আছন্ত তৰাসি ॥
 দুৰ্জয় বিবাহ যেন চিলে চাম্প দিলা ।
 সীতাক কোলাত লৈয়া গগণে চলিলা ॥

ৰাক্ষসৰ অঙ্গত জ্বলন্ত সীতা সতী ।
 অঞ্জন পৰ্বতে যেন মাণিকৰ কান্তি ॥
 গোসানী যে স্বৰ্ণ বিবাহ ভৈলা কাঁচ ।
 অকাঠুৰা কাঠে যেন কল্পতৰু গাছ ॥
 নিশ্বাসৰ কাল মেঘ সীতা যেন তাৰা ।
 আঙ্গাৰৰ মাজে যেন অগ্নিৰ বিকাৰ ॥
 হাসিয়া বোলন্ত দুৰ্জ আকাশত বসি ।
 কোথৰ টেণ্টেন দুই ভৈলিহি তপসী ॥
 হাতে শৰ ধনু দেখো লগত স্তন্দৰী ।
 আন তপসীৰ ভিক্ষা ফুৰা ছন্ন কৰি ॥
 বন্ধ পৰিধান জট পটল শিৰত ।
 ত্ৰৈলোক্য মোহিণী কন্যা দুইহান লগত ॥
 ধৰ্ম্ম বিঘাতিক দেখিবাক নুহি যোগ ।
 তোৰা দুইক মাৰি কন্যা কৰোঁ উপভোগ ॥
 দেখহ ত্ৰিশূল ধৰি আছোঁ বিদ্য মান ।
 তোৰা দুইক মাৰি কৰোঁ কধিবক পান ॥
 আৰাধিলোঁ ব্ৰহ্মাক আমাক দিলা বৰ ।
 তোৰা হেন লক্ষকক নাই মোৰ ডৰ ॥
 এহি বুলি বিবাহ পৰম বঙ্গমন ।
 শূনি আছোঁ এহেত্তেসে ৰাম সনাতন ॥

মাৰোঁ আন শৰে মোৰ পাপ হোক অন্ত ।
 এহি বুলি তাক খঙ্গ তোলাইবে লৈলন্ত ॥
 ক্ৰোধে বিৰোধে বোলে দৰ্পে খৰ্ৰ বাণি ।
 দুৰ্ব্বাৰ বিৰোধ মোক নজানয় কোনি ॥
 শূলে হানি তোৰা দুইক পেশোঁ । যমঘৰ ।
 পৰ নাৰী হৰি নেস বনৰ ভিতৰ ॥
 পৰ নাৰী হৰি নেস আতি বৰ বঙ্গে ।
 দুইৰো প্ৰাণ যাইবে এই সুন্দৰাৰ সঙ্গে ॥
 বান্ধসৰ মনুষ্য জানিবা নিক্ত ভক্ষ্য ।
 তোৰা দুইক জিনিবাক নাহিকে অশক্য ॥
 বিৰোধৰ দুৰ্ব্বাৰ বচন হেন শুনি ।
 বামেয়ো সীতাক স্নেহে মোহ ভৈলা জেনি ॥
 সম্বোধি বোলন্ত বামে কেন ধৰোঁ জীৱ ।
 বান্ধসৰ কোলে জ্বলে জনকৰ জীৱ ॥
 বাঘে যেন ধৰিলে হৰিণী ভৈলা ভয় ।
 হা বাঁকৈ কিনো আতি ভৈলা বিপজ্জয় ॥
 খঞ্জন নয়নী পূৰ্ণ চন্দ্ৰমা বদনো ।
 জনক ৰাজাৰ নিজ কুলৰ নন্দিনী ॥
 দশবথ নৃপতিৰ প্ৰথম বহাৰী ।
 পূৰ্ণচন্দ্ৰ আসিলেক যেন বাহু ধৰি ॥

ৰাম লক্ষ্মণ দুইভাইৰ বিদ্য মানি ।
 সীতাৰ এতক ভৈলা জীও কোন গুণে ॥
 প্ৰাণ তেজো কৈকৈৰ পূৰ্বোক মনোৰথ ।
 আবে অকণ্টকা ৰাজ্য ভুঞ্জোক ভৰত ॥
 কৌশল্যায় দশবথে কৰিলা কাকুতি ।
 নপাৰিলা পলটাইতে ততু তাইৰ মতি ॥
 মৰিবাক লাগি পঠাইলেক ঘোৰ বন ।
 সীতাৰ বিপত্তি দেখি কিধৰোঁ জীৱন ॥
 হেন শুনি হাত জোড়ে বোলন্ত লক্ষ্মণ ।
 মনুষ্য পৰিহৰি প্ৰভু থিৰ কৰা মন ॥
 মই ভৃত্য থাকন্তে তোমাৰ কাক ভৰ ।
 ত্ৰিভুবন মৰ্দিবাক পাৰোঁ একেশ্বৰ ॥
 আজ্ঞা দিয়ো মোক হেন বিৰোধক মাৰোঁ ।
 ভৰতৰ মান্য যত বান্ধসতে সাৰো ॥
 সীতামে কান্দন্ত ৰাম লক্ষ্মণক চাই ।
 হৰি হৰি বিধি কিনো কৰিলি বিলাই ॥
 হেন দেখি লক্ষ্মণৰ ক্ৰোধ উপজিল ।
 ধনুক টকাৰ কৰি পৃথিৱী পূৰিল ॥
 ৰামে সঙ্কুক্ষণ ছয়া বোলে লক্ষ্মণক ।
 মোহোক বিস্তৰ নিন্দি লগাই আছে শোক ॥

মোৰ বিদ্য মানো জানকীক নিলে হৰি ।
 তুমি থাকা মই আক মাৰোঁ মান সাৰি ॥
 এহি বুলি বামচন্দ্র তুলিলন্ত হাস ।
 শুনৰে বিবাহ তই ভৈলি সৰ্বনাশ ॥
 ঋষি সব ভুঞ্জি তই ভৈলি মহা মল্ল ।
 তোক মাৰি ওচাওঁ ঘোৰ হৃদয়ৰ শাল ॥
 মই যম জীৱন্তে সাতাক তই খাইবি ।
 যতেক কৰিলি পাপী তাৰ ফল পাইবি ॥
 ভয়া মৃগ যোকাস সিংহক খৰ্ব্ব বুলি ।
 আপুনিযে মৰিলি গৰল বিষ খাইলি ॥
 সিংহৰ ভাৰ্য্যাক তই শৃগালে বান্ধস ।
 আপোনাৰ মৰণক আপুনি সাক্ষস ॥
 মই বিদ্যমানো জানকীক হৰি নেস ।
 শৃগালে যেহেন সিংহক কৰে উপহাস ॥
 এহি বুলি ক্ৰোধে ধনু ধৰিলা বাঘৰে ।
 সাত গোটা নৰাচ জুৰিলা গুণে তাৰে ॥
 কৰ্ণমানে ধনু টানি হানি মহা বলী ।
 হত ভৈলা বুলি হাসিলন্ত খল খলি ॥
 হৃদয়ত পৰি পিঠি ফুটি বাজ ভৈলা ।
 বিজুলি ছটকে বেন বাণ ছুটি গৈলা ॥

ৰামৰ প্ৰহাৰে নিশাচৰে ছোট পাইল ।
 অন্তকালে যমে যেন বিবাহ কিটাইল ॥
 আঠগোটা সিংহ খঙ্গে আছাড়ি পেছাইলা ।
 ত্ৰিশূল সম্মুখ কৰি লক্ষ্মণক ধাইলা ॥
 প্ৰলয়ৰ মেঘে যেন তেজিলা আটাস ।
 যত বন বাসী ঋষি ভৈলা মহা ত্ৰাস ॥
 লক্ষ্মণক হানিলেক মাৰোঁ আজি বুলি ।
 ইন্দ্রৰ কুল্লিস যেন বেপে আসে চলি ॥
 দেখিৰামে হানিলা সাক্ষাতে যম দণ্ড ।
 খুবপতি শৰে শূল ভৈলা খণ্ড খণ্ড ॥
 লক্ষ্মণ ভাতৃক ৰামে আপনি ৰাখিল ।
 সুবৰ্ণ পুণ্ডিখয়া শৰ পুনছ হানিল ॥
 বিবাহৰ হৃদয়ত সন্ধানে ভেদিলি ।
 সাতাক ভূমিত থৈয়া বান্ধস পৰিলা ॥
 পৃথিবী কাম্পান্তে যেন পৰ্বত কাম্পয় ।
 মুখৰ কধিৰ গেক ধাৰে নিজৰয় ॥
 ৰামক প্ৰণাম কাৰি বিনান্ত বিবাহ ।
 পূৰ্ব কথা কহো গোসাই এৰা অপৰাধ ॥
 আছিলো গন্ধৰ্ব কুব্জৰ অনুচৰ ।
 নামত তম্বক তাক সেবিলো বিস্তৰ ॥

শুনিয়েক বাম তুমি জগত ঈশ্বৰ ।
 তাহান শাপত মই ভৈলোঁ নিশাচৰ ॥
 ইন্দ্রৰ হৃন্দৰী অপেন্সৰা বস্তা নাম ।
 তান সঙ্গে মোহোৰ মিলিলা বৰ কাম ॥
 তান সঙ্গে ক্ৰিড়া কৰি আছোঁ চিৰকাল ।
 সেৱাত নেদেখি কোপিলন্তু দিগপাল ॥
 কুবেৰ প্ৰভুৱে শাপ দিলা কোপ মনে ।
 নিশাচৰ হুয়া থাক দণ্ডকাৰ বনে ॥
 দশৰথ ঘৰে বাম হৈবে অবতাৰ ।
 সাক্ষাত ঈশ্বৰ নান লৈলে তৰিবাৰ ॥
 তাহান হাতত তোৰ হৈবেক মৰণ ।
 তৈসানিসে হৈবে তোৰ পাপ বিমোচন ॥
 নিশাচৰ হুয়া হিংসা কৰ চিৰকাল ।
 পৰম পাতকী ভৈলোঁ জগতৰ শাল ॥
 পূৰ্ব কথা চিন্তে লৈলোঁ তযু দৰশনে ।
 কৰিলোঁ দাকণ দোষ এহিসে কাৰণে ॥
 দোষ নকাৰিলে মোক নামাৰিবা বাম ।
 এহি গুণি আচৰিলোঁ মহা মন্দ কাম ॥
 এবে তযু শৰে পৰি মুকুতিক পাইলোঁ ।
 মাতৃ বুলি সীতাক নমাইয়া হেৰা গৈলোঁ ॥

ভকত বৎসল ৰাম কৰা মোক দয়া ।
 চিত্তা সাজি দহিয়ো মোহোৰ ইটো কায়া ॥
 কৰিলোঁ কাতৰ বাপ ক্ষেমা কৰিওক ।
 জগত পবিত্ৰ প্ৰভু বশন্তা থাকোঁক ॥
 ভকত বৎসল ৰাম তাতে তুষ্ট ভৈলা ।
 কাষ্ঠ আনিবাক লাগি লক্ষ্মণক আদেশিলা ॥
 চিত্তা সাজি লক্ষ্মণে দহিলা বিৰাধক ।
 দিব্য ৰূপ ধৰি গৈলা উত্তম স্বৰ্গক ॥
 জগত পবিত্ৰ ৰাম নাম গুণ গাই ।
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা সমে যাই ভৈলা এক ঠাই ॥
 সীতাক পাইলন্তু প্ৰভু আনন্দ মিলিলা ।
 জিলোঁ প্ৰাণেশ্বৰী বুলি আলঙ্গি ধৰিলা ॥
 সীতাৰ মণ্ডিলা হুংখ দেখি ৰাম মুখ ।
 কটোক্ষণে থিত ভৈলা লভি মহা সুখ ॥
 ৰামে বোলন্তু এথা ৰাক্ষস অবশেষ ।
 সীতাৰ নিৰ্ভয় হেতু চলোঁ আন দেশ ॥
 লক্ষ্মণে সহিতে প্ৰভু তেখনে উঠিলা ।
 সৰভঙ্গ ধাৰিৰ আশ্ৰম যাই পাইলা ॥
 অদভুত দেখিলন্তু কতোদূৰে ৰহি ।
 ধবল ছত্ৰেক যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥

সালঙ্কার পুঙ্খক দেখি জ্যোতির্ময় ।
 জ্বলন্তে আছয় পারে ভূমি নুচুরয় ॥
 দিব্য চাৰি হয় বথ আছে কতোদূৰে ।
 দুই দিব্যনাৰী টোলে ধবল চামৰে ॥
 দেবেতুতি বোলয় গন্ধৰ্বের গাৰেগীত ।
 লক্ষ্মণক চাই বামে বুলিলা তহিত ॥
 হৰিদ্রাব বৰ্ণ দেখা এহে দেব ৰাজ ।
 নীতাক বাথিব তুমি বুজি আছোকাজ ॥
 এহিবুলি বধুপতি কোতুকে চলিলা
 কতোদূৰ যান্তে ইন্দ্রে ৰামক দেখিলা ॥
 ঋষিক প্রণামি ইন্দ্রে বিদায় মাগন্ত ।
 আমাক দেখিবে প্রতি শ্রীৰাম অ সন্ত ॥
 আমাবেসে কাজে প্রভু পান্ত বব দুখ ।
 কোনলাজে দেখিবোহো বান্ধবৰ মুখ ॥
 দেবকাজ সাধি বধি দুই দশানন ।
 যৈশানি নীতাক পাইবা ভকত বৎসল ॥
 তৈসানিসে সন্তুষ্টিবো দেব বাঘবক ।
 এহি বুলি বেগে ইন্দ্রে গৈলন্ত স্বৰ্গক ॥
 আগে যাই বামে ঋষি আশ্রমক পাইলা ।
 সীতা লক্ষ্মণেয়ো যাই পাছে প্রবোশিলা ॥

দেখি গাৰ চালিলন্ত ঋষি সবভঙ্গে ।
 ৰাম লক্ষ্মণক অৰ্চিলন্ত মহাৰঙ্গে ॥
 প্রণামিয়া পাছে বামে পুছিলেক কথা ।
 আদি অন্তে মহাঋষি কহিলা ব্যবস্থা
 আমাক নিবাক আদিছিল দেবৰাজ ।
 তোমাক দেখিয়া লাজে গৈলা স্বৰ্গৰাজ ॥
 সাক্ষাতে ঈশ্বৰ ৰাম তোমাক দেখিলো ।
 সেহিসে কাৰণে আমি স্বৰ্গক নগৈলো ॥
 তোমসাক দেখিয়া তৰয় সবে লোক ।
 তোমাতে ভকতি হোক আজ্ঞা কৰিয়োক ॥
 শ্রীৰামে বোলন্ত কথা শুনিভুক্ত ভৈলো ।
 আন উপদেশ দিয়া হেৰা আমি চলো ॥
 ঋষিয়ে বোলন্ত চলা স্ততীক্ষব পাশে ।
 ভুঞ্জা ফল মূল জানা দিলো উপদেশে ॥
 এহি বুলি সবভঙ্গে অগনি জ্বালিল ।
 মন্ত্ৰক পঢ়িয়া যতে আহুতি কৰিল ॥
 দেখন্ত লক্ষ্মণ সীতা ৰাম হৃষিকেশ ।
 ডেব দিয়া ঋষিভৈলা অগ্নিত প্রবেশ ॥
 তাহাক দহিয়া পাছে অগনি নিমাইল ।
 সবভঙ্গ ঋষি মহাৰঙ্গে গতি পাইল ॥

দিব্যৰূপ ধৰি স্বৰ্গে গৈলা সবভঙ্গ ।
 দেখি বাম লক্ষ্মণ সীতাৰ বৰ বঙ্গ ॥
 বাকস থাইবাৰ ঋষি সি সবক দেখিলা ।
 আনো সব ঋষিক অভয় দান দিলা ॥
 তৃতীক্স ঋষিৰ বামে আশ্রমক পাইলা ।
 দেখি মহামুনি আসি আগবাঢ়ি নিলা ॥
 কলে মূলে প্রভুক কৰিলা বহুমান ।
 দিন কতিপয় বামে আছে সেহি থান ॥
 পাছে অগষ্টিৰ আশ্রমক লক্ষ কৰি ।
 ঋষিক প্রণামি বাম চলিলা মূৰাৰি ॥
 খড়গ ধনু বাণ ধৰি যান্ত বীৰকাছে ।
 মাজত জানকী দুই ভাই আগে পাছে ॥
 কল পুষ্প সহিতে প্রকাশে তৰুচয় ।
 নানা সৰোবৰে পক্ষী সকল চৰয় ॥
 চৰয় চামৰি যুগ পক্ষী যুথে যুথে ।
 মহিম ববাহ ব্যাঘ্র ভালুক বহুতে ॥
 অনন্তবে অক্টাপ্তত ভৈলা দিবাকৰ ।
 প্রহৰেক পশ্ছে দেখিলন্ত সৰোবৰ ॥
 কাহাকো নেদেখি তাত শুনি নৃত্য গীত ।
 ধৰ্ম্মভূত্য মুনিৰ পাইলন্ত সন্নিহিত ॥

প্রণামিয়া বামে তান্তে পুছিলন্ত কাজ ।
 কৈব নৃত্য গীত শুনি সৰোবৰ মাজ ॥
 বামক অৰ্চিয়া মুনি আনন্দিত মনে ।
 যথাবৃত কথা কহিলন্ত তেতিফণে ॥
 শুন্যৈক নৰনাৰী এক মন কৰি ।
 বামৰ চৰণ চিন্তিয়োক হৃদিধৰি ॥
 বাম সম দেব নাহি ভকত বৎসল ।
 ভজিল মাত্ৰকে সবে সাদিত্ত কুশল ॥
 বিবাবে কৰিলা দ্রোহ সীতাক হৰিলা ।
 ভজিল মাত্ৰকে প্রভু তাহাক তাৰিলা ॥
 আপুনি দহিলা সিটো পাপীৰ শৰীৰ ।
 হেন কৃপালুক নভজয় কোন বীৰ ॥
 ধন জন মদে আকে বিষয় জঞ্জালে ।
 নভজে বামৰ দুই চৰণ কমলে ॥
 হেনজানি ধনজন গৰ্ব পৰিহৰি ।
 বাময়ো পৰম বাম রূপ হৃদি ধৰি ॥
 সাক্ষাতে অমৃত শুনা বামৰ চৰিত্র ।
 গোলা বাম বাম হোক জগত পবিত্র ॥

দুর্নড়ি ।

ধ্বংসভূতা ধাৰি,   কহন্তু হৰিষি,
 শুনিযোক প্ৰভু ৰাম ।
 এহিস্থানে এক,   ধাৰি আছিলন্তু,
 মন্দকৰ্ণি তান নাম ॥
 বায়ুভক্ষি দশ,   হাজাৰ বৎসৰ,
 কৰিলা তপ দুক্ষৰ ।
 বিষ্ণুত সাধিলা,   তেহেহেত্তে নিৰ্মিলা,
 ইটো মহা সৰোবৰ ॥
 তান উত্তপ,   দেখি শচীপতি,
 ইন্দ্ৰ মহাভয় ভৈলা ।
 মোৰ ইন্দ্ৰ পুৰি,   যোনো লোৰে কাঢ়ি,
 দেব সমে আলোচিলা ॥
 তপভঙ্গ কাজে,   গুণি দেবৰাজে,
 বাচি পাক্ষ অপেশ্বৰী ।
 ধাৰিৰ পাশক,   আশ্বাসি পঠাইলা,
 অলঙ্কাৰে চিত্ৰ কৰি ॥

বিষ্ণুক চিহ্নিয়া,   আছে মহা ঋষি
 পাতিলেক যাই নৃত্য ।
 যদঙ্গ মন্দিৰা,   চুষ্কি মনোহৰা,
 গুঞ্জৰীয়া গাবে গীত ॥
 ভাঙ্গি ভাবে চলে,   কৰিলয় লাস,
 কটাক্কে হানিয়া চাবে ।
 উক চাক উচ্চ,   কুচ কচিকৰ,
 নৃত্যৰ ছলে দেখাবে ॥
 বসন্ত সময়,   কুলি কুহ্লাবয়,
 মলয়া ভৈল সমীৰ ।
 প্রফুল্ল কমল,   গুঞ্জৰে ভ্রমৰ,
 লড়িলা মন ঋষিৰ ॥
 চক্ষু মেলি চায়,   দেখিলা সিঠাই,
 নাচে পাক অপেশ্বৰী ।
 ভৈলা মহা ভোল,   চাপিলন্ত কোল,
 মাধবৰ ধ্যান ছাড়ি ॥
 ভকতিৰ বলে,   পশি এহি জলে,
 লৈয়া পাক অপেশ্বৰী ।
 মন্দকৰ্ণি ঋষি,   পৰম হৰিষি,
 আছা তাতে ক্ৰিয়া কৰি ॥

সেহি বাণগীত,
 জল মধ্য মনোহৰ ।
 এতেকে ইহাৰ,
 পাক অপেশ্বৰী,
 নাম ভৈলা সৰোবৰ ॥
 এহি কথা শুনি,
 বান লক্ষণৰ
 সোতাৰ ভৈলা হৰিষি ।
 সেহি থানে প্রভু,
 পৰম আনন্দে,
 বঞ্চিলা পাক বৰিষ ॥
 মুনিৰ আশ্রম,
 মহা মনোহৰ,
 চাহি ফুৰে চাৰি দিশ ।
 মুনিগণে আসি,
 আবাদন্ত সদা;
 ভকতি কৰি হৰিষি ॥
 গীতা ভাগৱত,
 পুৰাণ ভাবত,
 শুনন্ত ঋষিৰ মুখে ।
 ফল মূল খাই,
 ঋষিৰ লীলাই,
 আছিলন্ত বৰ স্থথে ॥
 পুনু বান প্রভু,
 স্তূতীকৃত মুনিক,
 দৰ্শন পাইলা তথা ।
 মুণিক প্রণাম,
 কৰিয়া পুছিলা,
 অগষ্টি আছন্ত যথা ॥

ঋষিয়ে বামক,   আশ্বাসি কহিলা,
                 অগষ্টিৰ উপদেশ ।
 বৈষ্ণবে ঋষিব,   ধূলা শিবে লৈয়া,
                 ছলি গৈলা হৃষিকেশ ॥
 আগত শ্ৰীবাম,   পাছত লক্ষ্মণ,
                 মাজত যান্ত্র জানকী ।
 পৰম কোঁতুক,   লভিবো অধিক,
                 আজি অগষ্টিক দেখি ॥
 বামে বোলন্ত,   নৌশুনা লখাই
                 অগষ্টি বাউলৰ কথা ।
 বাতাপি ইল্লাল,   অসুৰ দুই ভাই,
                 পূৰ্বত আছিল এথা ॥
 জ্যেষ্ঠ গোট তাক,   বোলয় ইল্লাল,
                 ব্ৰাহ্মণৰ বেশ ধৰি ॥
 পিতৃ শ্ৰদ্ধা বুনি,   অনেক ঋষিক,
                 যাই নিমন্ত্ৰণ কৰি ॥
 কনিষ্ঠ বাতাপি,   তাক্ষ মেঘ পশু,
                 কৰি থোৱে সেহি ঠাৱ ।
 জানে বহুমায়া,   ঋষিগণ গৈলে,
                 সবাৰে ধুৱাবে পাৰ ॥

সবাৰে আগত,   মেঘ পশু গোট,
গলতে মচাৰি মাৰি ।

বন্ধন কৰিয়া,   ব্রাহ্মণক তাক,
মাংস দেই ভাগ কৰি ॥

শালী তপ্তলব,   ভন্ন সিদ্ধ কৰি,
ভুঞ্জে সবে ঋষি গণ ।

পাক সাত খানি,   মেঘৰ মাংসৰ,
ব্যঞ্জন লৈয়া শোভন ॥

ইল্লালে বোলয়,   ভয়াই বাতাপী,
পাশৰিলি নিজ কাজ ।

এতেকে বোলন্ত,   ঋষি সকলৰ,
পেট চিৰি হোৱে বাজ ॥

মৰে ঋষি গণ,   দেখি বঙ্গমন,
বাণ্ট খাই দুই ভাই ।

এহিমায়া কৰি,   ঋষি সকলক,
শ্রদ্ধা ছলে মাৰি খাই ॥

অগষ্টি শুনিয়া,   তাহাৰ গৃহত,
আপুনি ঠেকিলা বাই ।

দুইকো দুই বোলে,   যাহাক খুঁজিলোঁ,
তাকৈ পাইলোঁ এহি ঠাই ॥

মাংস ভুঞ্জাইবাক,   অগষ্টিকো চাবে,
সামান্য হেন মানিয়া ।

আতি বুদ্ধি যেন,   কচ্ছপ মৰহ,
তৰত যাই পৰিয়া ॥

হাসিয়া ইল্লালে,   অগষ্টিক বোলে,
বোলয় আতি পেট ছোট ।

একেশ্বৰে আক,   কিমতে ভুঞ্জিবা,
বৰ মেঘ পশু গোট ॥

অগষ্টি বোলয়,   হেন নুবুলিবা,
লাগি আছে বৰভোক ॥

আক কি আছয়,   মেঘ গোট সাত,
তেবে পূৰে মোৰ কোষ ॥

শুনা দান পতি,   দিয়া যত আছে,
শুনিয়া তুষ্ট অশ্বৰ ।

মায়ায়ুগ মাৰি,   বান্ধিবাক দিলা,
অযোগ্য মাংস প্রচুৰ ॥

বান্ধিয়া অগষ্টি,   সমস্ত ভুঞ্জিলা,
মনেশ্বৰি মহা হৰি ।

গঙ্গাক চিন্তিলা,   কুমণ্ডলু মাজে,
আসি ভৈলা শ্রীশ্র কৰি ॥

জলপান কৰি, গৰ্ভতে জাৰিলা,
কৰি মহা হৰিজপ ।
ইল্লালে বোলয়, ভয়াই বাতাপি,
শীত্ৰে আস মোৰ বাপ ॥
অগষ্টি বোলয়, কেনে হেন বোলা,
গৰ্ভতে জাৰিলোঁ তাক ।
হেন শুনি দুকে, খাণ্ডা ধৰি ধইল,
অগষ্টিক কাটিবাক ॥

—•—

ছবি ।

দেখি ঋষি ডেৰ কৰি, খড়্গ তাৰ নৈলা কাটি,
ক্ৰোধমানে সংহৰিবে চাইল ।
চক্ষুৰ অগনি লাগি, বান্ধস দগধ ভৈলা,
দেখি মহা হৰিষক পাইল ॥
হেনয় অগষ্টি ঋষি, বৈষ্ণৱতে মহা বশী,
ঋষি বৈৰি মাৰি কীৰ্ত্তি থৈলা ।
এহি কথা কহি বামে, জানকী লক্ষ্মণ সমে,
তথাত আশ্ৰম এক পাইলা ॥

নিশা গোট বন্ধ তথা, অগষ্টি আছন্ত যথা,
ছলিলন্ত দক্ষিণ যে দিশ ।
সহস্ৰ সংখ্যাত তাত, পঢ়ে ছাঁত্ৰ অসংখ্যাত,
দেখিলন্ত অগষ্টিৰ শিষ্য ॥
দূৰতে বাগক দেখি, লক্ষিলন্ত মহা ঋষি,
শিৰে জটা বৃক্ষ চন্দ্ৰ গাৰে ।
হাতৰ ভৰিৰ নখ, বাঢ়ি আছে অতিবেক,
উঠিলন্ত অতি নীত্ৰ ভাৰে ॥
শিষ্যগণ সমে যাই, আগবাঢ়ি নিলা ঋষি,
মধুৰ বচনে আশ্বাসিয়া ।
ৰাম লক্ষ্মণ সীতা, অগষ্টিক দেখিলন্ত,
নমিলন্ত জানু শিৰহুয়া ॥
সকল গাৰুৰ লোম, ফুলি আছে কাশি ফুল,
সুন্দৰ পাণ্ডুৰ খুল কায় ।
ক্ৰোধে কালান্তক যম, ক্ষমায় পৃথিবীসম,
আসংসন্ত বাঘবক চায় ॥
ঋষিয়ে বোলন্ত ৰাম, স্মৰি তোমাৰ নাম,
হোৱে মহা পাপীয়ো পবিত্ৰ ।
কিনো আনন্দক দিলা, যোহোৰ থানে আনিলা,
পূৰ্ণ ভৈলা মনৰ বান্ধিত ॥

তোমাৰ চৰিত্ৰ শুনি,   তবয় দংসাৰ লোকে,
 ভৈলাহা ঈশ্বৰ অবতাব ।
 সজ্জনক বঞ্জিবাহা,   দুৰ্জ্জনক দণ্ডিবাহা,
 মনোবথ পূৰিবা আমাৰ ॥
 এহি মতে প্ৰশংসয়া,   কল ফুল সমৰ্পিয়া,
 পুছিলা কুশল যত যত ।
 দিব্য ধনু এক খান,   অক্ষয় দুই গোট টুণ,
 বামক দিলন্ত ঋষি বাজ ॥
 ধনুৰ্বাণ পাই বাম,   পৰম হৰিষ ভৈলা,
 ঋষি তাৰ গুণক কহিলা ।
 এহি ধনুবাণে হৰি,   দেবতাক থাপিলন্ত,
 অশ্বৰক নিঃশেষ কৰিলা ॥
 ব্ৰহ্মাৰ অজিত অস্ত্ৰ,   অশ্বৰক খেদি থাই,
 যাক নিবৰ্তা নাহি লোক ।
 বিশ্বকৰ্ম্মে গঢ়িলন্ত,   জ্বলে ইটো মহাবল,
 হৰিষে বাসবে দিলা মোক ॥
 এহি ধনুৰ্বাণ ভবে,   নসহে পৃথিবী ছটে,
 দিলোঁ ধন ভুবন বিজয় ।
 শুনি বাম বঙ্গ ভৈলা,   শিৰত আদৰি লৈলা,
 ধনু মহা জ্বলে বত্ন ময় ॥

আকাশ নিৰ্ম্মল আৰো,   দিব্য খড়্গ খান পাই,
 তাক প্ৰভু লৈলন্ত আদৰি ।
 অগৰ্ভি বোলন্ত বাম,   আমাৰ আশ্ৰমে এথা,
 কটো দিন আছা বঙ্গ কৰি ॥
 দণ্ডকা বনত এথা,   অনেক বাক্ষস আছে,
 সীতাক বাখিবা সাবধানে ।
 প্ৰণামিয়া অগৰ্ভিক,   এহি হোঁক বুলি বামে,
 পঞ্চ বটীক কৰিলা পয়ানে ॥
 বাম লক্ষ্মণ সীতা,   হৰিষে চলন্ত য়েবে,
 পথত জটায়ু দেখিলন্ত ।
 হেন মহা বীৰ বাম,   দশবথ পুত্ৰ তুমি,
 মহা স্নেহে ডাকি বুলিলন্ত ॥
 তোমাৰ পিতৃৰ মিত্ৰ,   জটায়ু বোলয় মোক,
 শুনি বাম ভৈলা বঙ্গ মন ।
 পুছিলা পাছে কাজ,   কহিয়োক মুনিবাজ,
 কোন বংশে ভৈলা উতপন্ন ॥
 জটায়ু বোলন্ত বাম,   প্ৰজাপতি দক্ষ নাম,
 তান জীৰ ভৈলন্ত বিনতা ।
 কাশ্যপ ঋষিত বিহা,   দিলা ৰূপে গুণে মহা,
 স্বামীত ভকতি পতি ব্ৰতা ॥

তাহান গকড় নাম,   তিনিয়ো জগতে খ্যাত,
 কৃষ্ণৰ বাহন পক্ষী বাজ ।
 গকড়ৰ পুল আমি,   কাশ্যপ ঋষিৰ নাতি,
 থাকোঁ এহি পুন্ড্র বন মাজে ॥
 জ্যেষ্ঠ ভাই আছে মোৰ,   নামত সম্পাতি তান,
 আমি সৰ্ব্ব কাৰ্য্যত সামর্থ ।
 মোৰ ইটো থান জানা,   তোমাৰেসে অধিকাৰ,
 আছিলন্ত মিত্র দণবথ ॥
 কিসক আসিলা বন,   সঙ্গে সীতা লক্ষ্মণ,
 দাক্ষাতে ঈশ্বৰ তুমি বাম ।
 যেন শুনি বাম চন্দ্র,   পৰম আনন্দ ভৈলা,
 প্রকটি কহিলা নিজ কাম ॥
 বাৰুণৰ ভগ্নি যে,   শূৰ্পনখা নিশাচৰী,
 সেই বনে ফুৰে তাই চৰি ।
 বাম চন্দ্র আছা বসি,   যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী,
 সঙ্গে সীতা আছন্ত সুন্দৰী ॥
 দেখিলা বাক্সী ঘাই,   এক দৃষ্টি আছা চাই,
 কটো দূৰে আছন্ত লক্ষ্মণ ।
 বামৰ দেখিয়া কপ,   ত্ৰিভুবন মনোহৰ,
 শূৰ্পনখা মোহি ভৈলা মন ॥

দুলডি ।

তুৰ্ব্বাদল শ্যাম,   তনু সুকোমল,
 সুবলিত ভ্রুব দুই ।
 প্রসন্ন বদন,   কমল নয়ন,
 কাম দেবো সম নুই ॥
 চৰণ কমল,   বস্ত্ৰে মহীতল,
 যাক চিন্তে যোগীগণে ।
 গাৰে বৃক্ষ ছাল,   শিৰেজটা ভাৰ,
 হাতে শোভে ধনুৰান ॥
 বামৰ পাশত,   সীতাক দেখিলা,
 ত্ৰৈলোক্য মোহন সুন্দৰী ।
 পূৰ্ণ চন্দ্র সম,   যেন চিত্ৰা দেবী,
 আছন্ত কোতুক কৰি ॥
 সীতাৰ মুখক,   চাহি বধু বাই,
 কৰা কেলি পৰিহাস ।
 লক্ষ্মণৰ কপ,   জগত মোহন,
 বনক কৰে প্রকাশ ॥

দেখি শূৰ্পনখী, তৰু ভৈল আখি,
 কামে ভৈল মহা ভোল ।
 মনে গুণি বোলে, ইটো পুৰুষৰ,
 কেন মতে পাও কোল ॥
 মীতাক নিবেখি, বোলে শূৰ্পনখী,
 ই আই কি তপ থাইলা ।
 তিনয়ো ভুবনে, নাহি দেখো হেন,
 পুৰুষক স্মৰী পাইলা ॥
 ইটো পুৰুষক, স্মৰী নপাওঁ য়েবে,
 নিষ্ফল মোৰ জীৱন ।
 ধৰোঁ দিব্যৰূপ, মোক দেখি য়েবে,
 ইহাৰ উলয় মন ॥
 আৰ সমীপত, আছয় সুন্দৰী,
 তাইতো ধিক কপ ধৰোঁ ।
 এইক তেজিয়া, যেন ভজে মোক,
 হেনৰূপ আজি কৰোঁ ॥
 এই বুলি তাই, : জানে বহু মায়া,
 দিব্য রূপ ধৰিলেক ।
 দিব্য অলঙ্কাৰ, বস্ত্ৰ জাতিষ্কাৰ,
 তনুগোট মণ্ডিলেক ॥

ভৈলা বৰ বালা, মুখ চন্দ্ৰ কলা,
 শোভে উচ্চ কুচ দুই ।
 শৰীৰ সুবাস, শোভে দিশ পাশ,
 মুনিগণো মোহ হুই ॥
 বামৰ আত, ভৈল উপগত,
 ধৰি ভঙ্গি লয়লাস ।
 কটাক্ষে চাহিয়া, ঈষৎ হাসিয়া,
 কবিতো লৈলা সম্ভাষ ॥
 শুনা সভাসদ, বামাৰ্ণৱ পদ,
 দুষ্কৰ দেখা চৰিত্ৰ ।
 আপুনি মোহিত, হুয়া মহত্তৰ,
 মোহিবেক চাৰে চিত ॥
 এতেকে বামত, শৰণ লয়োক,
 একান্ত ভকতি কৰি ।
 হৰি ভকতিৰ, মহিমা কি কৈবো
 সংসাৰ তৰিতে পৰি ॥
 হেন জানি আত, কৰিয়ো সজ্ঞাত,
 শুনিয়ে বামৰ কথা ।
 ধন জন সুখ, যতন ছাড়িয়া,
 ভয়ক নকৰা বৃথা ॥

কোতক্ষণে কৈত, মৰণ মিলয়,
কৰা আপোনাৰ কাম ।
অনন্ত কন্দলী, বোলন্ত বিনয়,
ডাক বোলা বাম বাম ॥

পদ ।

শূৰ্পনখী বোলে তুমি সৰ্ব্ব স্থলক্ষণ ।
তপসাব বেশে কেনে আসিভৈলা বন ॥
কিবা দেব সিদ্ধ তুমি গন্ধৰ্ব কুমাৰ ।
নাহি দেখো তোমাসম ৰূপ সুকুমাৰ ॥
অসংখ্য বাক্ষস শত্ৰু আছে এহি থান ।
ঋষি সব মাৰিয়া কুধৰ কৰে পান ॥
কোথা হন্তে আসিলা কমন বাপমাৰ ।
কহ নাম গ্রাম যেবে যোত আছে ভাৰ ॥
বামে বোলন্ত মোৰ পিতৃ দশবথ ।
তাহানেসে সত্য পালি আছোঁহেঁ বনত ॥
কৌশল্যা জননী মোৰ নাম শ্ৰীৰাম ।
আমাৰ কনিষ্ঠ এহে লক্ষ্মণ যে নাম ॥

জনক নন্দিনী এন্তে সুবদনী সাতা ।
মহা পতিব্রতা মোৰ ভাৰ্য্যা বিবাহিতা ॥
যত বাজ্যভাৰ বন্ধুগণ তেজিলন্ত ।
মোহোৰ স্নেহত বন বাসত আছন্ত ॥
তোমাৰ বা কিবানাম কাহাৰ কামিনী ।
কাহাৰ নন্দিনী তুমি ভূবন মোহিনী ॥
শঙ্কৰৰ ভাৰ্য্যা কিবা আপুনি পার্বতী ।
চন্দ্রৰ স্তন্দৰী কিবা বোহিনী বেৰতী ॥
কিবা অপেশ্বৰী বিষ্ণাধৰি তুমি নাৰী ।
কটাক্ষতে ত্ৰিভুবন মোহিবাক পাৰি ॥
কিসক স্তন্দৰী তুমি আইলা মোৰ পাশে ।
কহিয়ো স্তন্দৰী মই পুটো হাবিয়াসে ।
বামৰ বাক্যত তাই পাইলেক সবস ।
কটাক্ষে হাসিয়া কৰে উল্লাস মাল্লস ॥
শুনা শুনা প্ৰাণ স্বামী তুমি শ্ৰীৰাম ।
মই বাৰুণৰ ভগ্নি শূৰ্পনখী নাম ॥
তোমাৰ আগত মিছা কহন নযাই ।
ঋষিগণ মাৰি খাই ফুৰেঁ এহি ঠাই ॥
তোমাৰ ৰূপক দেখি মই ভৈলোঁ ভোল ।
স্তন্দৰ বদনে দিয়া আলিঙ্গন কোল ॥

ছাড় মানুষিয়া নাৰী তেজ তাইৰ মন ।
 তোমাৰ আমাৰ হোক মহা আলিঙ্গন ॥
 মই ভাৰ্য্যা ভৈলে বাম আৰ কাক ডৰ ।
 মোৰ জ্যেষ্ঠ ভাই আছে ৰাজা লক্ষ্মণৰ ॥
 ত্ৰিভুবন বিজয় দুৰ্জয় মহা যশী ।
 যাহাৰ চৰণ দেব গণে সেবে আসি ॥
 তাহানে কনিষ্ঠ কুন্তলৰ্ণ বিভীষণ ।
 আৰো দুই আছে খৰযে দূষণ ॥
 ৰাৱণ দদাৰ পুত্ৰ আছে ইন্দ্ৰাজিত ।
 যাৰ নাম শুনি ত্ৰিভুবন ভয়ভীত ॥
 সীতাক ছাড়িয় বাম মোক কৰাসাৰ ।
 আপুনি পশিলোঁ আনি ভাগ্যেসে তোমাৰ ॥
 য়েবে বোলা আছে মোৰ পৰমা সুন্দৰী ।
 কিমতে ভজিবা মোক শঙ্কা পৰিহৰি ॥
 হেৰা প্ৰভু বোলা য়েবে তযু আশ্ৰা পাওঁ ।
 নাৰীক সীতাক এতিফণে মাৰি খাওঁ ॥
 দেখিয়া তোমাক বাম থিবনহে মন ।
 সীতাক তেজিয়া মোক দিয়া আলিঙ্গন ॥
 ৰাক্ষসীৰ বাক্যে ৰামে আনন্দক পাইলা ।
 ঈষত হানিয়া তেবে লক্ষ্মণক চাইলা ॥

পৰিহাস বাক্য তাইক বুলিলন্ত ৰাম ।
 সাকল জন্ম তোৰ শূৰ্পনখী নাম ॥
 কিন্তু মোৰ কাষিনী আছন্ত সীতাসতী ।
 তই আবে চল ভাই লক্ষ্মণৰ ভিত্তি ॥
 মোহোৰ বচনে তই বিলম্ব নকৰ ।
 লক্ষ্মণক প্ৰীতি কৰি তাকে তই বৰ ॥
 চিৰকাল লক্ষ্মণ আছন্ত ভাৰ্য্যা ছাড়ি ।
 দুখ পাশৰোক ভাই চালয়ো সুন্দৰী ॥
 সীতাৰ ৰামৰ দৃঢ় প্ৰেমভাৱ দেখি ।
 লক্ষ্মণৰ পাশক চলিলা শূৰ্পনখী ॥
 সীতা সমে ৰামে চাই আছা ৰঙ্গ মন ।
 লক্ষ্মণৰ পাশে তাই ভৈলা উপসন ॥
 কৰ জোড় কৰি বোলে শুনা মহাবীৰ ।
 ৰামত অধিক তুমি সুন্দৰ শৰীৰ ॥
 ৰামক নবৰি আসি ভৈলোঁ তযু পাশ ।
 বৰিলোঁ তোমাক স্বামী পূৰ্বা মোৰ আশ ॥
 প্ৰীজাতি জানা আমি কোমল হৃদয় ।
 সুন্দৰ পুৰুষ দেখি মদনে দহয় ॥
 খৰালিত নদী যেন জল নাই নাঠি ।
 দিনে দিনে নাৰীৰ যৌৱন দেই ভাঠি ॥

এতেকে কাতৰ কৰোঁ ধৰা মোৰ বোল ।
 মদনে দহয় দিয়া আলিঙ্গন কোল ॥
 দণ্ডকাৰ বন যে তিনি ভুবনত সাৰ ।
 ইহাতে বসতি হোক তোমাৰ আমাৰ ॥
 লক্ষ্মণে বোলন্ত হাসি শুনা শূৰ্পনখী ।
 কোনে ভোল নুহিবেক তোৰ ৰূপ দেখি ॥
 কিন্তু মই পৰাধীন ৰামৰ পেরক ।
 ৰাজাৰ ভাগিনী মোক ববস কিসক ॥
 অধিন জনৰ স্থথ নোহে সন্তন্তৰ ।
 মোহোক ভাজিলে দুখ পাইবি নিবন্তৰ ॥
 তোৰ ৰূপ যৌবনৰ তেবেসে সাফল ।
 মোত আশা এড়িয়া ৰামৰ পাশে চল ॥
 মোহোক বৰিলে হৈবি শীতাৰ কিস্কৰী ।
 শুনিয়া তোহোক হাসিবেক নৰনাৰী ॥
 শূৰ্পনখী লক্ষ্মণৰ বাক্যমানে লৈলা ।
 পৰিহাস নুবুজি ৰামৰ পাশে গৈলা ॥
 মদনে দগধ চিত্ত থিৰ নোহে গাৰ ।
 লাজ এড়ি ৰামক বুলিলা মূঢ় ভাৰ ॥
 তোমাৰ বচনে মোক নৰাখে লক্ষ্মণে ।
 পূৰ্বত আসিলোঁ মই তোমাৰেমে মনে ॥

কোন ছাড় সীতাক স্তম্ভৰী বুলি ধৰা ।
 এহি পাপিষ্ঠিক পাই আমাক নবৰা ॥
 মোৰ দোষ নাহি তেবে আৰ কিবা চাওঁ ।
 তোমাৰ আগত সীতা সতিগীক খাওঁ ॥
 তুমি ৰাম সনে বতি ভুঞ্জোৰঙ্গ মনে ।
 এহি বুলি নিজ ৰূপ ধৰি তেতিক্ষণে ॥
 ভয়ঙ্কৰ ৰূপ ভৈলা পেট গোট খাল ।
 লহ লহ জিহ্বা যে মোতোয়া দুই গাল ॥
 বিকট দশন চয় উচ্চনাক গোট ।
 কুককুটা কেশ বেশ লম্বা দুই ওঠ ॥
 ডম্বকৰ পাত যেন ছোৱন্তে ছাল যাই ।
 ওভতা লোমৰ শাৰা উলুবন প্ৰাই ॥
 হাত পাৰ ভেঙ্গুৰা যে বঙ্গা দুই আঁথি ।
 কুড়ি গোটা তীক্ষ্ণ নখ যেন বজ্জ দেখি ॥
 মুখ গোটা মেলি খেদি যাই জানকীক ।
 ৰাহুৰ ঘৰনী যেন ধাইলা ৰোহিণীক ॥
 দেখিয়া সজ্জমে ৰামে ভেণ্টিলন্ত আগ ।
 বোলন্ত লক্ষ্মণ ভাই ঝাণ্টেলোৱা লাগ ॥
 সীতাক ৰাক্ষসী খাই কৰা পৰিত্ৰাণ ।
 কাটা শূৰ্পনখীৰ সত্ত্বৰে নাককাণ ॥

বামৰ আদেশে খড়্গ ধৰিয়া লক্ষ্মণে ।
 যেন শৃগালীক ধাই গৈলা তেতিক্ষণে ॥
 একে ডেৰে যাই ছেদিলন্ত নাককাণ ।
 দ্ৰৱ কাৰণে তাইক নমাৰিলা প্ৰাণ ॥
 নাকৰ কাণৰ তেজ বোম্বালে পৰিল ।
 আৰ্ত্তনাদ কৰি তাই কান্দিয়া চলিল ॥
 আছোক সীতাক থাইব আপুনি পলাই ।
 লক্ষ্মণে খেদয় বুলি পাছক নচাই ॥
 মাতক নাহিক মুখে দেহে নাহি প্ৰাণ ।
 লক্ষ্মণৰ হাতে আসি ভৈলোহু নিৰ্জ্ঞান ॥
 কটা নাক কাণ তাই মুঠি কৰি লৈই ।
 খৰ ভায়েকৰ আগে পৰিলেক গৈই ।
 কান্দি কান্দি কহে খৰ দুষণৰ আগে ।
 শুনা হুই দদা মোৰ জীবাক নলাগে ॥
 তোৰ বহিণীৰ মোৰ ভৈল এত মান ।
 মানুষে কাটিলা মোৰ দেখা নাককাণ ॥
 বহিণীৰ বিলাই দেখি বোলে ক্ৰোধে খৰ ।
 আপুনি মৰিতে আইল সিটো কোন নৰ ॥
 বাৰুণৰ বহিণীৰ কাটে নাক কাণ ।
 সিটো আবে পলাই থাকিব কোন থান ॥

যেন যুগে পাৰে ঘালে বাঘক লাঠি ।
 আনিষিষ গোমৰ কঙ্কালে দেই লাথি ॥
 কট কটাই ঘাৰ তাৰ উঠে পুত কাতি ।
 জানিলোহু যমে তাৰ মনচিল পাতি ॥
 স্ৰভাবে মনুষ্য জাতি ৰাক্ষসৰ ভক্ষ ।
 কেন মতে চিন্তে সিটো আগাৰ বিপক্ষ ॥
 কোন নাক কাণ কাটিলে তোমাৰ ।
 বাণ্ট কৰি কহ কথা কৰোঁ প্ৰতিকাৰ ॥
 এহি বুলি ভায়েকত কহে নাককাটি ।
 ফুৰন্তে ভ্ৰমন্তে গৈলোঁ পঞ্চবটী ॥
 হুই গোটা মানুষ্য আছে শিবেজটা ধৰি ।
 নাম ৰাম লক্ষ্মণ পুছিলোঁ আগবাঢ়ি ॥
 ত্ৰৈলোক্য মোহিনী কন্যা আছেতাৰ নাৰা ।
 তাইৰ ৰূপক কোনে বৰ্ণাইবাক পাৰি ॥
 কোমল দেখিয়া তাইক গৈলোঁ গিলিবাক ।
 লক্ষ্মণে ধৰিয়া কাটিলেক কাণ নাক ॥
 মোক যেবে দয়া আছে তাসম্বাক মাৰ ।
 তিনিৰো শোণিত পিষ্ট কৰো প্ৰতিকাৰ ॥
 কুলক্ষিণী শূৰ্পণখা খল লগাইলেক ।
 ৰাক্ষস বিনাশ কাল আসিয়া ভৈলেক ॥

শুনিয়া দুৰ্ম্মুখ খব ভৈলা ক্ৰোধ বশ ।
 পাকিলা বামক প্ৰতি চৈধ্যৰ বান্ধস ॥
 চৈধ্যৰ সহস্ৰ তাৰ বাসন্ধ আছিল ।
 সহস্ৰ সহস্ৰ মাজে একৈক পাকিল ॥
 খৰে বোলে শুনা চৈধ্য গোটে মহাবীৰ ।
 মাৰিয়ো বামক এই পিয়োক কধিব ॥
 আগভুয়া মাৰ বাম লক্ষ্মণক যুজি ।
 পাছতে ছলিবো মই ভালমন্দ বুজি ॥
 খৰৰ অদেশে শুনি চৈধ্যৰ বান্ধস ।
 বীৰ কাছে কাছি চলিলন্ত বাম পাশ ॥
 আঙ্গাৰৰ বৰ্ণ ভয়ঙ্কৰ ঘোৰ কায় ।
 যেন কাল মেঘ দল ব্যাপি চলি যাই ॥
 শূৰ্পণখী কুলক্ষণী ভৈলা আগুয়ান ।
 চৰণৰ ছোটে বস্তুমতী কম্পমান ॥
 মাৰোঁ বাম লক্ষ্মণক বোলন্তে যাই পাইল ।
 বামেও লক্ষ্মণক চাই বচন বুলিল ॥
 দেখিয়ো লক্ষ্মণ শূৰ্পণখী সমন্বিত ।
 চৈধ্যৰ বান্ধস আসে আমাক যুজিত ॥
 খানিতেক সীতাক বাখিয়া তই থাক ।
 একেশ্বৰে যম ঘৰে পঠাও সবাক ॥

এহি বুলি সীতাক বাখিবে তাক দিলা ।
 অগষ্টি দিবাৰ চাপ হাতে তুলি লৈলা ॥
 গাবত সন্নাহা পিন্ধি আগবাঢ়ি গৈলা ।
 বান্ধস সবক চাই বচন বুলিলা ॥
 দশবথ পুত্ৰ আমি শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণ ।
 বাপৰ আদেশে আমি আছো তপোবন ॥
 সামান্য মনুষ্য হেন নুহি কদাচিত ।
 আমাৰ সমান বীৰ নাহি প্ৰাথবীত ॥
 তপসী বুলিয়া কেনে লগাবস দ্বন্দ্ব ।
 যায়ে উলটিয়া যাবে নতু ছদৌস্কন্ধ ॥
 হেন শুনি বান্ধসে ক্ৰোধিয়া বোলে বাক ।
 আপুনি মৰিতে বাম আনাইলা আমাক ॥
 মহাবীৰ খৰে সমে কন্দল লগাইলি ।
 শূৰ্পণখীৰ নাক কাটি ত্ৰিশূল সঞ্চলি ॥
 খৰে পাকি আছে আমি বীৰ চৈধ্যজন ।
 তুমি আসি ভৈলা একেশ্বৰে ঠন গণ ॥
 ইন্দ্ৰৰ পাশত যদি লোবস শৰণ ।
 তথাপি আমাৰ হাতে মিলিব মৰণ ॥
 এহি বুলি চৈধ্যৰ বান্ধস একে জোপে ।
 বোড়িয়া বামক ধাইল পৰম আটোপে ॥

হানিলে শক্তি শূল গদা মুগ্ধৰ ।
 দেখিয়া হৰিষি ভৈলা জগত ঈশ্বৰ ॥
 অলেখ কৰিয়া শব বাক্ষসে হানিল ।
 ধনুধৰি বামে তাক পন্থতে ছেদিল ॥
 অস্ত্রসৰ হত দেখি বাক্ষসে কিটাইল ।
 চতুৰ্দ্দিশে শূল ধৰি স্ত্ৰীবাকক ধাইল ॥
 চৈধ্যশবে প্রভুতাক পেলাইলন্ত ছেদি ।
 থাক থাক বুলি বাক্ষসক যাই থেদি ॥
 ত্ৰৈলোক্য নাথৰ ক্ৰোধ উধাই মনত ।
 চৈধ্য গোটা সিলিমুখ জুড়িলা গুণত ॥
 বাক্ষসৰ হিয়া ফুটি পিঠি ভৈলা বাজ ।
 পৃথিবী বিদাৰি গৈলা সাগৰৰ মাজ ॥
 নাগ লোক পশি যাই গঙ্গাত স্নানিলা ।
 পুনৰূপি বাঘবৰ টুণত পশিলা ॥
 চৈধ্যৰ বাক্ষস মাৰি ভূমিত পাৰিলা ।
 টল বল কৰি মহী মণ্ডল লড়িলা ॥
 বাক্ষস সংহৰি বাম বণ জয় ভৈলা ।
 দেবগণে বঙ্গমনে পুষ্প বৰিষিলা ॥
 জয় জয় বাম বুলি জয় বাঢ় বাইলা ।
 হৰিষে আসিয়া বাম আশ্রমক পাইলা ॥

জানকী লক্ষ্মণে দেখিলন্ত দূৰে বসি ।
 স্বৰ্গত উদ্ভিত যেন পূৰ্ণিমাৰ শশী ॥
 বাম লক্ষ্মণ সাতা ভৈলা একটাই ।
 পৰম হৰিষ ভৈলা ফল মূল খাই ॥
 পুছিলন্ত কথা সীতা স্তমিত্ৰাৰ স্ততে ।
 যুদ্ধৰ কাহিনী বামে কহিলা সমস্তে ॥
 ছৈধ্যৰ বাক্ষস বামে মাৰিবাৰ দেখি ।
 মহাভয়ে পলাই গৈলেক শূৰ্পনখা ॥
 চৈধ্যৰ বাক্ষস মাৰি মহাত্ৰাস ভৈলা ।
 থৰৰ আগত পৰি কান্দিবে লাগিলা ॥
 থৰে বোলে কেনে মাৰ বিলাপ কৰস ।
 বৈৰ মাৰিবাক গৈল চৈধ্যৰ বাক্ষস ॥
 কিবা আক মনে আছে সাধিবো তোমাৰ ।
 শীঘ্ৰ কৰি কহ মাৰ কৰোঁ প্ৰতিকাৰ ॥
 শূৰ্পনখা বোলে কত কদৰ্শস মোক ।
 বামৰ হাতত তই যাইবি যম লোক ॥
 মাৰিলা তিলেকে বামে চৈধ্যৰ বাক্ষস ।
 দণ্ডকা বনত তই বাৰ বোলাবস ॥
 তোমাৰ বাৰত্ৰ নিতে ঋষিমাৰি খাস ।
 বাণ্টে বন পাৰিহৰি দেশক পলাস ॥

দুখ সাগৰৰ মোৰ নাহিকয় পাৰ ।
 গলে হাণ্ড বান্ধি মৰোঁ কিকাৰ্য্য জীৱৰ ॥
 বাৰুণৰ ভাই হুই বসি আছা তই ।
 প্ৰতিকাৰ সধিবাক নোৱাৰিবি তই ॥
 বাৰুণ দদাৰ আগে মুনিষ দেখাইলি ।
 চৈধ্যৰ সহস্ৰ বান্ধসৰ বৰা ভৈলি ॥
 আপোনাৰ প্ৰাণ খানি বাধিতে চাহিলি ।
 চৈধ্য গোটা বপুৰাক মিছাতে মৰাইলি ॥
 ৰাম লক্ষ্মণক তই বীৰ ভালে জ্ঞান ।
 প্ৰতিকাৰ নিসিজিল হেৰা তেজোঁ প্ৰাণ ॥
 হেন শুনি থৰে বোলে ক্ৰোধে খৰ বাৰ ।
 কিকাৰণে এতেক বোলস তই মাৰ ॥
 তোৰ দুখ দেখি মোৰ পোৰে সৰ্ব্ব কাৰ ।
 মাৰিবোঁ লক্ষ্মণ ৰাম মানুষ দুই ভাই ॥
 ইন্দ্ৰ আদি দেৱে যাক দেখি হোৱে ভৰ ।
 কোঁটীএক ৰামেকি মোহোৰ সমসৰ ॥
 গদাহানি মাৰোঁ ৰাম লক্ষ্মণৰ জীৱ ।
 দুইহানো শৰাৰ শূৰ্পনখী মুখে পিৰ ॥
 শুন বোলোঁ বহিনা মনত কৰা বঙ্গ ।
 কৈত শুনি আছা মোৰ ভৈলা ৰণ ভঙ্গ ॥

এহি শুনি নিশাচৰী গৈলেক উল্লসি ।
 খৰৰ মুখক চাই তুলিলেক হাসি ॥
 সার্থক বান্ধস তই বাৰুণৰ ভাই ।
 হৰিষ লভিলোঁ ভাই তোৰ গহপাই ॥
 শীঘ্ৰে চল মাৰ যাই ৰাম লক্ষ্মণক ।
 পিণ্ড শোণিত ভুঞ্জোঁ কোমল মাংসক ॥
 থৰে বোলে দুষণ শুনহ মোৰ বাণি ।
 এহি ক্ষণে ৰথ খান সাজিদিয়া আনি ॥
 চৈধ্যৰ সহস্ৰ মোৰ বান্ধসৰ বল ।
 মই সেনাপতি হুয়া চলাওঁ সকল ॥
 এহি শুনি দুষণে সাজিলা ৰথ খান ।
 স্তব্ধ মণ্ডিত জ্বলে আদিত্য সমান ॥
 যত অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ নিৰন্তৰে তাতে আছে ।
 খৰৰ আগত নিয়া যোগাইলেক পাছে ॥
 তাহাত ছড়িল খৰ বীৰ মহা চণ্ড ।
 মেকৰ উপৰে যেন কাল মেঘ থণ্ড ॥
 চতুৰ্দ্দিশে বোড়ি যাই নিশাচৰ বলে ।
 কালপৰ্ব্বতেক সম যেন মেঘ চলে ॥
 শুনা নৰ নাৰী ৰাম দেৱৰ বিক্ৰম ।
 অধমো শুনিলে হোৱে পৰম উত্তম ॥

জগত মঙ্গল নিবিমল যাব নাম ।
 কীর্তনতে দেই ধর্ম অর্থ মোক্ষ কাম ॥
 নামত বিশ্বাস নাহি ধর্ম করে যত ।
 সফলে নিষ্ফল হোরে শাস্ত্রের সন্মত ॥
 বিশেষত কলি যুগে ধর্ম লুপ্ত ভৈল ।
 আত্মনাম এবে ঘিটো সিটো নষ্ট গৈল ॥
 বমিযো পৰম বাম কপ ছদি ধরি ।
 বামের চবিত্র শুনা এক মন করি ॥
 ধন জন সুখ নথাকয় নব্বই কালে ।
 ধরিযো ভকতি সুখ যাবে আছা ভালে ॥
 শুনিয়েক যতনে নাবাষণ গুণ নাম ।
 গুছোক পাতেক কর্ম বোলা বাম বাম ॥

বমুৰি ।

পৰব বলব জাম্পে । তিনিও ভুবন কাম্পে ॥
 শ্রীবামক যুজিবাক । চলে নিশাচর ঝাক ॥
 জ্বলন্ত অগনি সম । বাক্ষস পতঙ্গ সম ॥
 আপুনি মৰিতে চলে । ঝাকে ঝাকে কোঁতুল ॥

কৰে মেক টল বল । কাম্পে সব জল স্থল ॥
 বাক্ষসৰ পয়োভৰে । কাম্পে ভূমি নিবন্তৰে ॥
 খবৰ বথক চাট । শগুণ পৰিল যাই ॥
 তেজ পূঁয মাংসহাৰ । বৃষ্টি ভৈলা একাকাৰ ॥
 আকাশত বাহু আসি । গ্রহিলেক ববি শশী ॥
 নিৰ্যাত পৰয় আগে । গিৰি শৃঙ্গ বৃক্ষ ভাগে ॥
 যেন শৃগালৰ ভাৰ । গর্দভে কাড়য় বাৰ ॥
 দক্ষিণ দিশত বাৰ । বৰে ঘনে ঝাকে ঝাক ॥
 মুখৰ নিকলে জুই । বাক্ষসক চম্বু হুই ॥
 যেন মাংস ভুঞ্জিবাক । ঘনে ঘনে ছাড়ে ডাক ॥
 ফান্দে বাম বাহু আঁখি । মহা উত পাত দেখি ॥
 কটাক্ষো নাহিকে তার । চলি যাই চম্বুকাৰ ॥
 বলে সম নাহি মোৰ । জান মই বীৰ ঘোৰ ॥
 একেশ্বৰে জিনিবাক । পাৰেঁ। তিনি ভুবনক ॥
 বাম কাম্পে হুই । মোৰ আগে কোন হুই ॥
 হেনয় আশ্বাস কৰি । যাই বেগে দৰদৰি ॥
 আকাশত দেব গণে । যুদ্ধ চাহিবাক মনে ॥
 বাহিলন্ত শাবী শাবী । গাৰে গীত অপেশ্বৰী ॥
 জয় জয় বাম বুলি । অংসখ্যাত বাহু তুলি ॥
 নাশিয়ে বাক্ষস গণ । উদ্ধাৰিও ত্রিভুবন ॥

ভূমিসে ভক্তৰ গতি । জয় জয় সাতা সতী
 ভূমিৰ সংহাৰাভাৰ । গুচোক সকল ডৰ ॥
 এহি মত তুতিকৰি । বামৰ আসন জুড়ি ॥
 কৰিলন্ত পুষ্প বৃষ্টি । বাম ভৈলা মহাতুষ্টি ॥
 শুনিয়েক নবনাৰী । বাম কথা মনকৰি ॥
 ইহাতেসে হবে তাপ । নষ্ট হোৱে কোপতাপ ॥
 বামত মিলয় বতি । হয় অন্ত কালে গতি ॥
 অনন্ত কন্দলী ভণে । বোলা বাঘ ঘনে ঘণে ॥

—0—

ছবি ।

সেনা গ্ৰাহি মহা বাহু, পৃথু গ্ৰীৱ যজ্ঞ শত্ৰু,
 নিক্শোদব বাক্ষস দমন ।

মহানীল মেঘদল, দুৰ্জয় বাক্ষস তিনি,
 আৰো ত্ৰিশিৰ যম সমান ॥

ইন্দ্রৰ যুদ্ধক যেন, দানব সেনায় ধাইল,
 বামৰ আশ্ৰয় পাইল ।

দূৰতে অপাৰ সেনা, আসে দেখি বামচন্দ্র,
 লক্ষ্মণক সম্বোধি কহিল, ॥

দেখিয়ে লক্ষ্মণ হেৰা, শূৰ্পনখী চলাইলেক,
 খেদি আসে বাক্ষস সকল ।

শ্ৰাবণৰ মেঘে যেন, চালিলে গগণ গগ,
 সাজ বাণ্টে তেজ বন কল ॥

বথৰ উপৰে দেখোঁ, খৰবীৰ ছড়ি আসে,
 আজি ঘোৰ মিলিব সমৰ ।

সৈন্যৰ উপৰে তাৰ, মহা উতপাত দেখো,
 বধিবোঁ সবাকৈ একেশ্বৰ ॥

মোৰ বোলে ধনুধাৰি, লক্ষ্মণ সীতাক বাখি,
 থাক তই গহ্বৰে পশিয়া ।

মহা যুদ্ধ মিলিবেক, দেখি সীতা ডৰিবেক,
 মোকলাগি চিন্তা নকৰিয়া ॥

বামৰ বচন শিৰে, ধৰিয়া লক্ষ্মণ বীৰে,
 সীতালৈয়া গহ্বৰে পশিলা ।

বামে মহা বঙ্গমনে, বাকলি গুচাই গাৰ,
 মাণিকৰ সন্নহা পিকিলা ॥

অন্ধকাৰ ফালি যেন, আদিত্য উদয় ভৈলা,
 ধনুশৰ ধৰি দিলা থিৰ ।

বামৰ মুকতি দেখি, খৰৰ সেনাৰ মানে,
 কাষ্পে কায় উড়িগৈলা জীৱ ॥

কাথৰক পাখা যেন,   সাগৰৰ জল বৈল,
 থমকিল বান্ধনৰ দল ।
 বামে চাই আছা হাসি,   বৰ বৰ বীৰে আসি,
 গালি পাৰি লগাইলা কন্দল ॥
 কেহো বোলে ধৰধৰ,   মাৰ মাৰ কিবা চাস,
 মানুহ গোটক কিবা ডৰ ।
 বাৰুণৰ ভগিনীৰ,   নাক কাণ কাটিলেক,
 মানি আৰ খাওঁ কলেবৰ ॥
 অল্ল বলি সেনা মানে,   ওচৰ নচাপে ডৰে,
 দুষণে খবত দিলা জান ।
 একেশ্বৰে মানুহক,   আপুনি মাৰিও আক,
 শূৰ্পনখী পাউক বহুমান ॥
 শুনি খৰে সাৰথিক,   বোলে শীঘ্ৰে বথ ডাক,
 চলাও মোক মানুহৰ কোল ।
 সাৰথিয়ে ডাকিলেক,   বাঘৰক দেখিলেক,
 ধৰ মাৰ উথলিল বোল ॥
 চতুৰ্দ্দিশে মাৰে বেড়ি,   গদা মুদগৰ শৰ,
 শতশ্লি যে শকতি ত্ৰিশূল ।
 প্ৰাস ভল্ল ভিণ্ডিপাল,   অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ কনিয়াল,
 আনো অস্ত্ৰ হানিল বিপুল ॥

বাৰিষাৰ মেঘ যেন,   বৰিষে মেৰুক ঢাকি,
 বান্ধনৰ তেজে নদী ভৈল ।
 একেলাগৈ যাই বহি,   যেন সমুদ্ৰক লাগি,
 দেখি দেৱগণ ভয় ভৈল ॥
 তথাপি হাসন্ত বাম,   পৰম পুৰুষ প্ৰভু,
 বোঢ় যুঁজে নিশাচৰ গণে ।
 আকাশত থাকি দেৱ,   কাণা বাণি কথা কহে,
 যোনো বামে নিজিলন্ত বণে ॥
 মুখ্য মুখ্য জনে বোলে,   হেন কথা পতিয়াবা,
 পৰম ঈশ্বৰ দেৱ বাম ।
 বান্ধনক সংহৰিব,   দেৱ কুল উদ্ধাৰিব,
 ভকতৰো সাধিবন্ত কাম ॥
 দেৱতা গণৰ ভয়,   জানিবাম কৃপাময়,
 বান্ধনৰ দেখি উপদ্ৰব ।
 কালান্তক কদ্ৰসন,   ক্ৰোধে ধনু টঙ্কাৰিল,
 বান্ধনৰ ভৈলা পৰাভৱ ॥
 কৰ্ণত হানিলা তাল,   কম্পিল বান্ধনবল,
 ধনুৰ টঙ্কাৰ ঘোৰ শুনি ।
 জগতৰ নাথ ক্ৰোধে,   কোঁৱী একণৰ জুড়ি,
 পঠাইলন্ত বান্ধনক হানি ॥

বিজুলী সন্ধাবে যাই,   বাক্ষসক লাগপাই,
 এক দিগি কৰিলেক থাই ।
 নামে শ্ৰীবামবশব,   ব্যৰ্থ নাহি বাক্ষসব,
 পৰিল মাত্ৰকে প্ৰাণ যাই ॥
 কটো মহাতীক্ষ বাণ,   দেখন্তে সঙ্কলে প্ৰাণ,
 পলাই বাক্ষস বেহুভঙ্গে ।
 যেহি দিগি পলাই যাই,   সেহিদিগে বাম ময়,
 বামে ঢাকিলন্ত দিশ সাদ্ধে ॥
 বামব অব্যৰ্থ শব,   যম দণ্ড সমসব,
 খণ্ড খণ্ড কৰি বাক্ষসক ।
 বাম শব হুতাশন,   বাক্ষস শুখান বন,
 দাহ কতো পঠাইলা যমক ॥
 সূৰ্য্যৰ কোৰণে যেন,   অন্ধকাৰ কালিলেক,
 অসংখ্য বাক্ষস গৈলা ক্ষয় ।
 মাংস কৰ্দম ভৈলা,   শোণিতে বহয় নদী,
 থাপদিয়া ভুঞ্জে কাক চয় ॥

দুলডি ।

ত্ৰৈলোক্যৰ নাথ,   বাম বয়ু পতি,
 হাসন্ত হৰিষে চাই ।
 ত্ৰিভাগ সৈন্যৰ,   ভাগেক আছয়,
 ভয়ত সবে পলাই ॥
 দূষণে আশ্বাস,   বোলে নপলাস,
 বহ বহ সেনা গণ ।
 মাৰোহোঁ বামক,   দেখহ প্ৰত্যেক,
 সুনিয়া জপাইলা বণ ॥
 গন্ধৰ্ব শৰক,   হানিলা সেনাক,
 বামচন্দ্ৰ ঋষিকেশ ।
 কাটন ফুটন,   শৰে যাই পাই,
 নাশিলা সৈন্য অশেষ ॥
 সৈন্য ছন্ন দেখি,   দূষণ কিটাইল,
 দিব্য একশৰ পাইলা ।
 কটো দূৰ হন্তে,   বামক লাগিয়া,
 হুকাৰে মাৰি পঠাইলা ॥

দেব বসুনাথে, পন্থতে কাটিলা,
 খুবপতি শবে তাক ।
 পাছে ত্রীৰামক, দূষণে হানিল,
 মায়াময় শব ঝাক ॥
 মায়াশব হানি, নিৰাবিলা বামে,
 দূষণে বিস্ময় পাছে ।
 যমদণ্ড সম, শূন্যক হানিয়া,
 আক্ষেপে কবন্তে আছে ॥
 দেখি দেববামে, মহামন্ত্ৰ হানি,
 পথতে পেলাইলা কাটি ।
 পৰ্বত সদৃশ, পৰিঘেক পাই,
 দূষণে ধৰিলা ডাটি ॥
 অমৃত লোহাৰ, পৰিঘ দুৰ্বাৰ,
 বড়ে কৰে চিকিমিকি ।
 চাহিতে নোৱাৰি, ত্ৰিদশ দেবতা,
 ভয়ে মুদিলন্ত আঁখি ॥
 মেঘৰ মাজত, সূৰ্য লুকাইলন্ত,
 অস্তৰ দেখি প্ৰভাৱ ॥
 দুই হাতে উচ্চায়া, দূষণ ৰাক্ষসে,
 চলিলা ৰামৰ ঠাৱ ॥

শিখৰে সহিতে, চলে যেনগিৰি,
 যমে যেন দণ্ড ধৰি ।
 আতি মদগৰ্বে, কাকো নডৰাই,
 পেদি যাই দৰ দৰি ॥
 বেত্ৰাস্থৰে যেন, ইন্দুক ধাইলেক,
 দেখি প্ৰভু নকম্পিলা ।
 পৰিঘক লাগি, সহস্ৰ সংখ্যাত,
 প্ৰথৰ শব হানিলা ।
 পৰিঘত পৰি, শব আগমুৰি,
 উৰিগৈলা দিশা দিশ ॥
 চাহি আছে বামে, বৰিষণ জলে,
 পৰ্বতক কৰে কিস ॥
 পাছে খৰপতি, অস্ত্ৰ হানি বামে,
 দান্ম্য মাৰি যান্ত্ৰ পেদি ।
 পৰিঘে সহিতে, তাৰ বাম বাহু,
 দুইকো পেলাইলা ছেদি ॥
 বাহুৰ বিষত, ভৈলা শ্ৰুতি হত,
 দূষণ ভূমিত পৰিলা ।
 সাতদ্বীপ পৃথি, পৰ্বত সহিতে,
 অনেক খসি পৰিলা ॥

মত্ত মাতঙ্গব, দাস্ত দুই যেন,
 কাঢ়ি বলে লৈলা টানি ।
 দুষণ বীৰব, বাহুব বিষত,
 ছাড়ি গৈলা প্রাণ খানি ॥
 সিদ্ধ মুনি গণে, প্রশংসা কৰিলা,
 উপবক বাহু তুনি ।
 দেব বাদ্য বাইল, পুষ্প বৰিষিলা,
 জয় জয় বাম বুলি ॥
 শুনা নব নাবী, এক মন কৰি,
 বামব বম্য বিক্রম ।
 শ্রবণতে মহা, পাতেক হৰয়,
 অধমো হোৱে উত্তম ॥
 বামেসে পৰম, স্তম্ভদ বান্ধব,
 যাক নপাই সৰ্ব কালে ।
 আন বন্ধু গণে, বেড়িয়া থাকয়,
 যাৱে থাকে লোক ভালে ॥
 মৰণ কালৰ, গৰম সহায়,
 জানিবা বামব নাম ।
 এবৈ ধৰি নীতি, ভকতি কৰিয়ো,
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥

পদ ।

দুষণ পৰিল খৰবীৰ খঙ্গি গৈল ।
 মাৰ মাৰ কৰিয়া বামৰ ভিত্তি ভৈল ॥
 ত্রিশিৰা বোলয় খৰ বহ কোপ ছাড়ি ।
 এতিফণে দেখিবি বামক পঠাওঁ মাৰি ॥
 বাম অগনিক আজি মই পানী কৰোঁ ।
 নুহি বণমাজে পৰি সূৰ্য পক্ষ ধৰোঁ ॥
 ত্রিশিৰাৰ বোলে খৰ হৰিষক পাইলা ।
 বামক যুজিবে লাগি তাহাক পঠাইলা ॥
 ত্রিশিৰা সন্মুখ ভৈলা বামৰ সমৰে ।
 হৃদয়ত প্রভুব ভেদিল দশ শৰে ॥
 শৰৰ প্রহাৰ পাই দেব বধু বাই ।
 ক্ষুদ্ৰ হৰ্ষিক যেন সিংহে গৈল ঘাই ॥
 বথে ছাড়ি যুজয় ত্রিশিৰা মহাবীৰ ।
 দেখিয়া বামৰ কোপে নসহে শৰীৰ ॥
 বজ্র যেন ছুটিল হানিল চৈধ্য শৰ ।
 ত্রিশিৰাৰ হিয়াত ফুটিলা নিবন্তৰ ॥
 আৰো মৌল শৰ হানি চাৰি ঘোড়া মাৰি ।
 একশৰে বথক যে কাটিলা মুৰাৰি ॥

সাত শবে বথ ছেদি আৰো এটা শবে ।
 সাৰথিব শিবক ছেদিলে বথবৰে ॥
 বথ ভাঙ্গি গৈলা তাক নমনিল কেব ।
 ধনুধৰি ত্ৰিশিৰা ভূমিক দিলা ডেৰ ॥
 মহা ক্ৰোধে ত্ৰিশিৰাৰ কাষ্পে কলেবৰ ।
 বামৰ হৃদয় ভেদিলেক দশ শব ॥
 ক্ৰোধে দশবথ স্ততে ধনুধৰি ডাটি ।
 নৱ গোটা শবে তাক পেছাইলেক কাটি ॥
 গিৰিশৃঙ্গ সম তিনি শিব গৈলা চিণ্ডি
 পৰিল বামৰ কাষ্পে গৈলা বসুন্ধৰী ॥
 পৰ্বতৰ গেক যেন বহে তিনি ধাৰ ।
 খৰে দেখি আছে কাল ভৈল ত্ৰিশিৰাৰ ॥
 মনত বোলন্ত আছে ভৈলো একেশ্বৰ ।
 অসংখ্য শক্তি আজি দেখো মানুষৰ ॥
 নুহিকে মানুষ ইটো দশবথ স্তত ।
 ইটো যুদ্ধ তেজিবাক নুহিকে যুগুত ॥
 চক্ষু মুদিলে কি আৰ নুগুচয় ভয় ।
 যুজিবো বামক মই কৰিলো নিশ্চয় ॥
 সাৰথিক বলে খৰে শীঘ্ৰে ডাকবথ ।
 আজিসে দেখিবি মোৰ যুদ্ধৰ মহত্ত্ব ॥

বামক মাৰিয়া বহিনীৰ মান সাৰো ।
 নুহিবণে পৰি আজি স্বৰ্গ পন্থ ধৰো ॥
 হেন শুনি সাৰথিয়ে ডাকিলেক বথ ।
 শৰহানি নিৰোধিলা মাকতৰ পথ ॥
 ব যুৱ সঞ্চাৰ নাহি ইপাৰ সিপাৰ ।
 সূৰ্য্যক ঢাকিয়া যেন মেঘ এ ফাকাৰ ॥
 শৰে হানি চাইল আৰ বামক নেদেখি ।
 মাৰিলো বামক বুলি চাহন্তু নিৰোক্ষি ॥
 হেন দেখি বামে মহা ধনু টঙ্কাবিল ।
 পৃথিবী পাতাল স্বৰ্গ সমস্তে লড়িল ॥
 নিজ শৰ কাটি তাৰ শৰজাল কাটি ।
 আৰো সহস্ৰেক শৰ প্ৰহাৰিলা ডাটি ॥
 লীলা কৰি যুদ্ধে দেব কোশল্যা তনয় ।
 মহাবীৰ খৰে জানে অস্ত্ৰ সমস্তয় ॥
 হানন্ত নৰাচ বৎস দণ্ডভল্ল পাশ ।
 দুইবো শৰে নিৰন্তৰে চানিলা আকাশ ॥
 অনন্তৰে দুইবো শৰ সংহৰন্ত দুই ।
 দেবাস্ত্ৰৰ গণে চাই আছে উৰ্দ্ধ মুই ॥
 মহাবথে ছড়ি যুজে খৰ নিশাচৰ ।
 তাৰ পৰাক্ৰম দেখি ভয় সুবনৰ ॥

ভূমি পারে বাম দেব সম্মুখে যুজন্তু ।
 টঙ্কার করিয়া ধনু যেহেন নাচন্তু ॥
 অসংখ্যাত শবে প্রভু খবক তাবিল ।
 খুবপহি বাণ হানি ধনুকো ছেদিল ॥
 শীত্রে তুলি লৈলা খবে আন ধনুখান ।
 বামক অনেকশব কবিল সন্ধান ॥
 বিশ্রুতি ভৈলন্ত বাম অনুম্য স্বভাবে ।
 প্রভুব হাতৰ ধনু পখিলা সেঠাবে ॥
 হেন শুনি দেখি ত্রিদশৰ বিষাদ মিলিল ।
 মহা বদ্রে ধববীৰে আটাসেক দিল ॥
 কবচকো ভেদি হুদি শালিলেক শবে ।
 ভৈলন্ত ব্যামোহ প্রভু জগত ঈশ্ববে ॥
 খানিতেকে বাম নাবায়ণ স্বস্থ ভৈলা ।
 অগষ্টি দিবার শব চাপ তুলি লৈলা ॥
 জাজ্বল্য সমান কোপে ভগতৰ বাপে ।
 বিকুৰ শবক নিয়া যুড়িলন্ত চাপে ॥
 আগ পাছ মনকবি ভৈল সব সাজ ।
 শবে কাটিলেক তাৰ স্বৰ্গৰ ধ্বজ ॥
 ক্রোধিয়া বোলন্ত আজি লৈবোছ পৰাণ ।
 দুইস্তন মাজত হানিলা দশবাণ ॥

খবতৰ প্রহাৰে কোপত ভৈলা খব ।
 হৃদয়ত বামক বিক্ষিলা দশ শব ॥
 দুই হস্তবো শবে দুয়ো ভৈলন্ত জৰ্জৰ ।
 পক্ষাকুল ভৈলন্ত কধিৰ কলেবৰ ।
 একে বাবে ধনুশৰ দুইহানো ধবিল ।
 অনেক সহস্র শব দুয়ো প্রহাবিল ॥
 পুষ্পত পলাশ সম দুইবো কলেবৰ ।
 দুৰ্য্যোৰ বণত দুয়ো বীৰ সমসৰ ॥
 বামে পাছে তিনি শব হিয়াত তাড়িল ।
 একবাণে ধ্বজ কাটি ভূমিত পবিল ॥
 ধনু কাটি সাৰথিৰ কন্ধক চোদিল ।
 মৰিয়া সাৰথি পাছে ভূমিত পবিল ॥
 বথভঙ্গ দেখিয়া খবৰ হুদি খেদ ।
 মোৰ বথ ভাঙ্গিলেক অভেদ্য অছেদ্য ॥
 ত্রিদশেও দেখন্তু খবৰ বণ ভঙ্গ ।
 বৈবৰ বিপত্তি দেখি আতি বৰ বঙ্গ ॥
 আকাশত থাকিয়া কোতুক আতি মনে ।
 হৃন্দুভি সংবাদ কবিল যনে যনে ॥
 গদাধৰি খবে ধবগীত দেব দিল ।
 পৃথিব কম্পিয়া সাত পাতাল লড়িল ॥

বাঘৰে বোলন্ত খৰ শুনৰে পাপিষ্ঠ ।
 সকলো ঋষিৰ তই চিন্তিলি অনিষ্ট ॥
 দণ্ডকা বনত তই ভৈলি মন্দ বোগ ।
 তোক বাখিবেক খানিতেকো নুহি যোগ ॥
 অন্যায় কৰিলি যত তাৰ ফল পাইবি ।
 মোহোৰ হাতত বেটা যমঘৰে ঘাইবি ॥
 হেন শুনি খৰে পাছে বুলিলেক বাণি ॥
 মোহোক মাৰিবে এতিফণে কেনেজানি ॥
 মিছাত কৰস বাম মনত উল্লাস ।
 গদাৰ ছোটত কিবা যমঘৰে ঘাস ॥
 অলপিক মনুষ্যৰ তোহোৰ আছে ধিক ।
 বীৰ হুৱা বীৰক গৰিহা কৰা কিক ॥
 গুণবন্ত জনৰ আনেসে গুণ কহে ।
 ভুগন্ধ পুষ্পৰ গন্ধ পবনেসে বহে ॥
 ত্ৰিদশ দেবতা তোৰ হোক অনুকুল ।
 তথাপিতো মাৰিতোক নিবোঁ বসাতল ॥
 হাতেগদা ধৰিথৰে বামক কিটাইল ।
 যেন নাৰায়ণক কৈটভে বীৰে ধাইল ॥
 হানিলেক গদা গোটে যেন যম দণ্ড ।
 টলবল কৰয় মেদিণী সাতো খণ্ড ॥

খলকিল সাগৰ লৰিল নাগপুৰ ।
 বথে ছুড়ি চমকিল দেবতা অশ্বৰ ॥
 গদা শুন্যে ঘাই য়েবে বামৰ সন্ধিত ।
 মনত তৰসি ভৈলা বিহ্বল চৰিত ॥
 শৰ হানিবোঁহো কিবা ভৈলা বিমৰিষি ।
 ফোট সাপে পৰ্বতক কৰিবেক কিস ॥
 অগনিৰ অস্ত্ৰক বাঘৰে তুলি লৈলা ।
 শঙ্কৰৰ শূল ত্ৰিপুৰক সাজ ভৈলা ॥
 হানিল অগ্নিৰ অস্ত্ৰ গগণে উধাই ।
 সৰ্প গিলিবাক যেন গড়ুৰেক যায় ॥
 শৰ্পৰ তালুতে যেন অগনি লাগিল ।
 বাঘৰৰ শৰে গদা নিৰ্য্যাণ কৰিল ॥
 গদা গোটে ছন্ন ভৈল দেখি আছে খৰে ।
 তৰতৰি কম্পিল সকল কলেবৰে ॥
 ধূমকেতু যেন গদা ভূমিত পৰিল ।
 কম্পিল অনন্ত কণা মুনিয়ো লৰিল ॥
 বুলিলন্ত বাঘৰে চাণ্ডাল নিশাচৰ ।
 পাপৰ চৰিত্ৰ তই দুৰ্জ্জন বৰ্ৰৰ ॥
 তোহোক মাৰিয়া যম কৰলে পঠাওঁ ।
 পাছে আন্ত বিচাৰিয়া ঋষিসৰ চাওঁ ॥
 (৬)

খৰে বোলে বাম নতু যম ঘৰে যাস ।
 সি কাৰণে তই মোক মাৰিবাক চাস ॥
 অস্ত্র হীন দেখি তোৰ হৰ্ষিত মন ।
 মোৰ অস্ত্র আছয় পৰ্বত তকগণ ॥
 হেন বুলি বাক্ষস কুপিত বৰ ভৈলা ।
 দুই হাতে পৰ্বতেক উপাৰিয়া লৈলা ॥
 লীলায়ে হানিল বীৰ বাঘৰক চাই ।
 দিৰ্ঘাতৰ সদৃশ পৰ্বত গোটে যাই ॥
 ক্ৰোধিয়া বাঘৰে হাতে ধনুক ধৰিল ।
 শৰে হানি গিৰি খণ্ড খণ্ডক কৰিল ॥
 খৰবো শৰীৰ শৰে জৰ্জৰ কৰিল ।
 যেন হৃদবৰ গেক কুৰ্ধৰ বাৰিল ॥
 শৰৰ ঘাৱত বৰ নিশকত ভৈলা ।
 খড়্গেক ধৰি বাঘৰক খোদ গৈলা ॥
 বাক্ষসক দেখি বাম ক্ৰোধ বৰ পাইল ।
 বাসবে দিবাৰ অস্ত্র গুণত ছড়াইল ॥
 শৰ হানি বাঘৰে বোলন্ত থাকথাক ।
 অস্ত্রৰ অগনি নিকলয় বাকে বাক ॥
 বজ্ৰে ভেদিলেক যেন পৰ্বত টলিল ।
 শৰ পৰি খৰৰ জীবন নিকলিল ॥

বামৰ হাতত য়েবে বাক্ষস পৰিল ।
 ত্ৰৈলোক্যৰ লোকে সবে হৰিষ লভিল ॥
 জয় জয় বাম বুলি দেবে আসংসন্ত ।
 বামৰ শিৰত দিব্য পুষ্প বৰিষন্ত ॥
 ব্ৰহ্মা মহেশ্বৰ ইন্দ্র চন্দ্ৰ আদি কৰি ।
 বামক কৰিলা তুতি কৰি কৃতাজ্ঞলী ॥
 আজিসে জগতে কিছু পাইলেক উদাস ।
 বাক্ষস সংহৰি যশ কৰিলা প্ৰকাশ ॥
 এহি কথা শুনি নৰে তৰিবেক পাপ ।
 কিনো কৃপা কৰিলা ঈশ্বৰবাম বাপ ॥
 তৰে নৰে যাৰ বামনাম মাত্ৰ শ্ৰৱি ।
 হেন দেব কৃপাকপে আছা অবতৰি ॥
 নানা তুতি বাণি বুলি কৰি বেদধ্বনি ।
 বামক কৰিলা আশীৰ্বাদ সিন্ধুমুনি ॥
 বিদ্যাধৰে মৃদঙ্গ ছন্দুভি বাদ্য বাৰে ।
 আপেশ্বৰা নাচয় গন্ধৰ্বৰ গীত গাৰে ॥
 বামক চাহিয়া কটোবেলি আছে স্থখে ।
 পাছে স্বৰ্গে গৈলা বাম নাম গায়া মুখে ॥
 বামৰ চৰিত্ৰে কহিযান্ত পন্থে পন্থে ।
 কৈলাসক গৈলা হৰ পাৰ্বতী সহিতে ॥

বাহুসক সংহাৰি বাম ভৈলা বঙ্গমন ।
 আপোন আশ্রমে যাই ভৈলা উপনন ॥
 সীতা সমে লক্ষ্মণ আদিল মহাবলো ।
 তিনিজনে তহিতে লাগিলা গলাগলি ॥
 অন্তো অন্তে মুখ চাই হৰিষ মিলিলা
 যুদ্ধৰ কাহিনী বত বাঘবে কহিলা ॥
 সীতাৰ মনত বৰ হৰিষ মিলিল ।
 বাঘবৰ কোল চাপি আলঙ্গি ধৰিল ॥
 সীতায়ৈ অমৃত হাতে শৰীৰ মার্জ্জিলা ।
 যুদ্ধৰ প্ৰয়াস বামে সব পাশৰিলা ॥
 বনবাসী ঋষ সবে আদিস সেহি থান ।
 বামক আসংসি কাৰলন্ত বহুমান ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে বাম শত্ৰু গৈলমৰি ।
 আবে সুখে হৰিক চিন্তিবো তপকৰি ॥
 নিজগুণে ঈশ্বৰ ভামাক তাবলা ।
 জতগ তাৰণ নাম গুণ প্ৰকাশিলা ॥
 সজল নবনে সীতা স্বামীত কহিলা ।
 প্ৰতিজ্ঞা পালিলা প্ৰভু বাহুস মাৰিলা ॥
 ঋষগণো নিস্তবিল তোমাৰ প্ৰসাদে ।
 এহ কহি মহানতী থাকলা আহ্লাদে ॥

মুনি গণো বামত বিদায় কৰি গৈলা ।
 বাম লক্ষ্মণ সীতা হৰিষে থাকিলা ॥
 বাহুগক সবংশে নাশিতৈ সাজ ভৈলা ।
 কান্দি কান্দি শূৰ্পনখী লক্ষ্মামাজে গৈলা ॥
 অন্তৰীক্ষ বেগে গৈলা মুখে বায়ু খৰ ।
 দেখে বিমানত আছে ৰাজা লক্ষেশ্বৰ ॥
 মুখ্য পাত্ৰ মন্ত্ৰী গণ বসি আছে আগে ।
 বাহুকীক বেঢ়ি যেন বৰ বৰ নাগে ॥
 সিংহাসানে বসি আছে জ্বলে কলেবৰ ।
 ৰাহু গ্ৰহ স্থিত যেন মেকৰ উপৰ ॥
 মহাকাল মেঘ যেন শৰীৰৰ বৰ্ণ ।
 কুণ্ডলে মণ্ডিত দীৰ্ঘ জ্বলে কুড়ি কৰ্ণ ॥
 কুৰিগোটা ৰাতুল নয়ন চমৎ কাৰ ।
 কাল মেঘ মধ্যে কুৰি গোটা চক্ষুতাৰ ॥
 কুৰিখান ৰাহু ভয়ঙ্কৰ খুলন্তৰ ।
 পাঞ্চ পাঞ্চ শিৰে যেন কুৰি অঙ্গগৰ ॥
 দশ গোটা শিৰতাৰ কুৰি খান ভৰি ।
 দশ শৃঙ্গে জ্বলয় পৰ্বত কাল গিৰি ॥
 ঐৰাৱত হস্তীৰ দান্তৰ ঘোৰ ঘাবে ।
 কৰ বাহু আছে সবে বাহুগৰ গাবে ॥

ইন্দ্রে কবিছন্ত যত বজ্রৰ প্ৰহাৰ ।
 সাক্ষী বান্ধি আছে যত শৰীৰে তাহাৰ ॥
 অমৃতক বৎসৰ ব্ৰহ্মাক আৰখিলা ।
 তপৰ প্ৰভাৱে সিটো জগত জিনিলা ॥
 পাতালৰ বাসুকী সৰ্পক বগে জিনি ।
 তক্ষকৰ ভাৰ্য্যাক বাৰণে আছে আনি ॥
 পৃথিৱীৰ ভূপতি স্বৰ্গৰ দেৱ লোক ।
 সবাবে স্তম্ভৰী হৰি চণ্ডে আনিলেক ॥
 নিৰ্ভয়ে বাৰণে বসি আছা মহা স্তম্ভে ।
 শূৰ্পনখী পাশে গৈলা লাজে ঢাকিমুখে ॥
 কান্দি কান্দি বহে দদা শুনা লক্ষ্মণৰ ।
 কেনে স্তম্ভে আছা বসি লক্ষ্মণ ভিতৰ ॥
 ৰাজা হুয়া নিচিন্তস ভৈলা এত বৰ ।
 জানিলো তোমাৰ কালে পাইলেক ওচৰ ॥
 তিনিয়ে ভুবন কম্পি গৈলা তোৰ যশে ।
 চৰমুখে বাৰ্তা নলবাৰা দেশে দেশে ॥
 মাতোৱাল হুয়া কেনে নুবুজস কাজ ।
 হেলাত হৰাইবি তুমি জানু লক্ষ্মা ৰাজ ॥
 দুষণ ত্ৰিশিৰা খৰ ৰাক্ষস যতেক ।
 ৰাম নাম মানুষে সবাকে মাৰিলেক ॥

মোহোৰ বিপত্তি হেৰা দেখা বিদ্যমান ।
 তাৰে ভাই লক্ষ্মণে কাটিলে নাককাণ ॥
 ক্ৰোধিলা বাৰণ বহিনীৰ শূনি বাণি ।
 যতৰ আছতি যেন জ্বলিলা অগনি ॥
 বোলে তই কহ শূৰ্পনখী সত্য কথা ।
 কোথোৰ মানুষে হেন কৰিলা অবস্থা ॥
 কিবা ক্ষত্ৰি জাতি হয় কিবা বিপ্ৰ ঋষি ।
 বনে পশি তপ কিবা কৰন্ত তপসী ॥
 কেন মতে যুদ্ধ কৰিলেক ভাই খৰে ।
 কহ বাণ্টে কেনমতে গৈল যম ঘৰে ॥
 কিবা জাতিকুল তাৰ থাকে কোন থান ।
 কি কাৰণে তোমাৰ কাটিলে নাককাণ ॥
 সিংহৰ লাজত ধৰি টানে কোন নৰে ।
 কাহাল সৰ্পক ধৰি পৰিহাস কৰে ॥
 প্ৰমত্ত হস্তীৰ দান্ত কাৰি লৈবে চাৰে ।
 মৰিবাক লাগি বাঘে এৰে হাল বাৰে ॥
 ব্ৰহ্মা মহেশত যদি পশয় শৰণ ।
 তথাপি মোহোৰ হাতে মিলিব মৰণ ॥
 কোন নৰে মোৰ মুখে থাপিল চৰণ ।
 অবিলম্বে নিবো তাক যমৰ কাৰণ ॥

শূৰ্পনখী বোলে শুনা দৃঢ় কৰি মন ।
 দশবথ পুত্ৰ দুই আসি আছা বন ॥
 জ্যেষ্ঠৰ শ্ৰীৰাম নাম কনিষ্ঠ লক্ষ্মণ ।
 ৰূপে গুণে আনন্দিতা বীৰ বিচক্ষণ
 ৰামৰ কামিনী আছে সীতা নামে নাৰী ।
 ত্ৰিভুবনে নাহি তাইৰ সদৃশ সুন্দৰী ॥
 তাইৰ ৰূপক কোনে বৰ্ণাইবাক পাৰি ।
 মন্দোদৰী নহিকে ৰূপৰ সৰি বৰি ॥
 আগত নথাকে বিদ্যাধৰি অপেশ্বৰী ।
 মহালক্ষ্মী কিবা আসি আছে অবতৰি ॥
 সিহেন ৰমনী নাহি সঙ্গত তোমাৰ ।
 নিষ্ফল জীবন মিহা ভুঞ্জা ৰাজ্য ভাৰ ॥
 প্ৰাণ দদা তোকে লাগি আনিতে চাহিলোঁ ।
 কোলে চাপি মই ধৰিবাক লাগি গৈলোঁ ॥
 ৰামে আদেশিলেক লক্ষ্মণে ধৰি বাণ ।
 বলে ধৰি মোহোৰ কাটিলে নাক কাণ ॥
 খৰ দুষণত অভাগিনী দিলোঁ জান ।
 ৰামৰ হাতত ভৈল সবাৰে নিৰ্জ্ঞান ॥
 ফুৰি ফুৰি ৰামৰ সমৰ উপেক্ষিলোঁ ।
 কেনমতে মাৰে বাণ মই নজানিলোঁ ॥

বিজুলী ছটক যেন চলে বান্ত কৰি ।
 চতুৰ্দ্দিশ সহস্ৰ ৰাক্ষস গৈল মৰি ॥
 ইন্দ্ৰধনু জ্বলে যেন গগণ মণ্ডলে
 দেখিলোঁ ৰামৰ ধনু তাতো কৰিজ্বলে ॥
 বজ্ৰত অধিক একোশৰ যোড়ে চাপে ।
 ৰামক সন্মুখে যুজিবেক কাৰবাপে ॥
 দুষণ ত্ৰিশিৰা খৰ আদি বীৰচয় ।
 ৰাম অগনিত গৈলা পতঙ্গ পৰায় ॥
 ৰামৰ বিক্ৰমে মোৰ হিয়া গৈল লড়ি ।
 সৰল বৃক্ষত যেন বজ্ৰ আছে পৰি ॥
 হেন অথন্তৰ কথা শুনিয়া ৰাৱণ ।
 অসন্তোষে ৰাজা আছিলেক কটোক্ষণ ॥
 দুষণ ত্ৰিশিৰা খৰ মৰিবাব শুনি ।
 পৰম দুৰ্জয় ৰাম মনে বোলে গুণি ॥
 বহিণীৰো দেখো কাটিলেক নাক কাণ ।
 লাজ ৰাজা কাহাকো নেদিলোঁ সমিধান ॥
 ভাগীৰ সন্তাপে তন্ত্ৰি খানিক আশিল ।
 সাতাৰ কাহিণী শুনি শোক পাশৰিল ॥
 ত্ৰৈলোক্যত নাহিহেন শুনিলোঁ সুন্দৰী ।
 কামাতুৰ ভৈলে চিত্ত ধৰিতে নাপাৰি ॥

চৈধ্যৰ সহস্ৰ,   বান্ধস সহিতে,
থৰে কৰিলেক বণ ।

মানুষ ক্ৰীৰামে,   সবাকে মাৰিয়া,
পঠাইলা যম কাৰণ ॥

ইহাক স্মৰি,   ফুটে মোৰ প্ৰাণ,
কৰো যাই প্ৰতিকাৰ ।

দুইভাইক মাৰি,   সীতাক হৰোহঁ।
কৰি আছোঁ এহিন্সাৰ ॥

—•—•—

ছবি ।

শুনিয়ে মাৰিচ সাচ,   এৰা নলাগাওঁ ঘাঞ্চ,
আনা দুয়ো যাওঁ মায়া কৰি ।

প্ৰথমে সীতাক হৰি,   আনি পাছে যুদ্ধ কৰি,
ৰামক মাৰিবো মান সাৰি ॥

শূৰ্প নখী বহিনীয়ে,   সীতাৰ কহিলা কথা,
শুনি চিত্ত ধৰিতে নপাবোঁ ।

সীতা সম সুবদনী,   তিনিয়ো লোকত নাহি,
ঝাণ্টে চলা কামে হেৰা মৰোঁ ॥

সীতাক হৰিবো য়েবে,   ৰামে শোকে মৰিবেক,
তেজবল নিতে হৈবে হীন ।

ধৰিধনু শৰপাছে,   ৰাম লক্ষ্মণক মাৰি,
হুজু খৰ দুষণৰ ঝণ ॥

মোহোৰ হৰিষ ভঙ্গ,   নকৰা মাৰিচ মামা,
হাৰিবাক কৰহ উপাই ।

সুবৰ্ণৰ যুগলুয়া,   সীতাৰ আগত গৈয়া
কোমল বনত চৰ গৈই ॥

দুৰ্ভাবে চঞ্চল সীতা,   সুবৰ্ণৰ যুগদেখি,
স্বামীত খুজিবা যত্ন কৰি ।

সীতাৰ কাতৰ শুনি,   দুয়োভাই চলিবেক,
যুগ বধিবাক ধনু ধৰি ॥

গাণ্ডিগোট দেখা দিয়া,   একে ডেৰে অন্তৰিবা,
গহন বনত লুকাই থাক ।

শূণ্য আশ্ৰমক যাই,   সীতাক ধৰিয়া মই,
বথে তুলি চলিবোঁ লক্ষ্যক ॥

মোক দয়া আছে য়েবে,   এহি কথা কৰাতেবে,
তোমাক কৰিবোঁ বহুমান ।

মহানুখ্য পটেশ্বৰী,   সীতাক পাতিলোঁ য়েবে,
তেবেসে বহয় মোৰ প্ৰাণ ॥

মন্দোদরী আদি কবি, যত আছে পটেশ্বরী,
 সীতার স্বেদন কেহো নাই ।
 প্রাণ মমা চলা যাওঁ, যেন সীতা সঙ্গ পাওঁ,
 তেবেসে নিমাই কাম জুই ॥
 বাবণর হেন বাণি, ডাঙিলা মাৰিচে শুনি,
 কৰযোড়ে বলে ধীবে ধীবে ।
 বাম নাম স্মৰিয়া, আকুল কবর হিয়া,
 কাম্পে মোৰ সকল শৰীবে ॥
 শুনা বাজা লঙ্কেশ্বর, বাম মহা ধনুধর,
 তানভাৰ্য্যা হৰিবাক চাস ।
 ছলে তোক কোন বিধি, কোনে দিও । হেন বুদ্ধি,
 কৰিবাক চাহ কুল নাশ ॥
 নৃপতিত চাটু প্রিয়, বচন বোলয় যত,
 পারে তার সীমা সংখ্যা নাই ।
 অপ্রিয় মোহিত পথ, বলিবেক ঘিটোজনে,
 কোঁটী এক গুটি মাজে পাই ॥
 বামৰ বিক্রম যত, জানো মই ভাল মত,
 তাহান ভাৰ্য্যার আসাতেজা ।
 হেন কাৰ্য্যা কৰিবাক, নোবোলা ভাগিন মোক,
 লঙ্কাত কৰিয়ো স্থখে বাজ ॥

হৰি হৰি লঙ্কানাথ, হেন বুদ্ধি ভৈলা তোক,
 এবেসে মিলিল মহা শঙ্কা ।
 বাফস কুলক প্রভু, থাকিতে নেদিবি জানো,
 হৰাইবি স্বৰ্ণ পুৰি লঙ্কা ॥
 শেষ কালত আসি, বিনাশন বুদ্ধি ভৈলা,
 শিৰে তোৰ যম কাল নাচে ।
 বাম অগনিৰ শিক্ষা, সীতাক হৰিবে চাস,
 মৰিবাক কতদিন আছে ॥
 বামযেন মহাবীৰ, নৌ শুনাহা দশাশৰ,
 তেহে হস্তী তই যেন মাথি ।
 মোৰ বাক্য শিৰে ধৰি, সীতার মোহক ছাড়ি,
 লঙ্কাক চলিও প্রাণ বাখি ॥
 বোলোঁ শুন হিত বোল, নুশুন ভাগিন য়েবে,
 দেব ধৰ্ম্ম সবে হৈবা সাক্ষী ।
 ঘিটো পাত্ৰ গণে তোক, হেনয় কুবুদ্ধি দিল,
 তেসম্বো খাইল দুই আঁখি ॥
 বাম ধৰ্ম্ম মনোনিত, সমস্ত লোকৰ হিত,
 ভৈলা হৰি নব অবতার ।
 পিতৃৰ বচন পালি, বনক পবিত্ৰ কৰি,
 ফুৰে শিৰে ধৰি জটা ভাৰ ॥

নাম মাত্ৰ স্মৰি যাব,   সংসাৰৰ পাইপাব,
 যিটো সৰ্ব্ব দোষে বিবৰ্জিত ।
 বামেসে পৰম শান্ত,   পুৰুষ মহন্ত কান্ত,
 ত্ৰৈলোক্যৰ ৰাজাক উচিত ।
 তাহানেসে বিবাহিতা,   জনক নন্দিনী সীতা,
 পতিব্ৰতা নাহি যাত পৰে ।
 যুত্ৰৰ চাপিলে পাশ,   যাচি মৰিবাক বাস,
 শুনি নিন্দিবেক সুবাস্তবে ॥
 মাৰিচৰ বচনক,   দুস্মুখ ৰাৱণে শুনি,
 ক্ৰোধমনে বোলে মমা শুন ।
 হুয়া মোৰ মহাপাত্ৰ,   বোলস এতেক মাত্ৰ,
 মনুষ্যৰ বখানস গুণ ॥
 দ্বীজিৎ দশবথ,   তাহনে তনয় ৰাম,
 নজানে ধৰ্ম্মৰ কিছু তত্ত্ব ।
 তিৰীৰ বচন ধৰি,   ৰাজ্য ভোগ পৰিহৰি,
 ভিক্ষুৰূপে কুৰন্ত বনত ॥
 ৰামৰ বিক্ৰম মমা,   কিমতে জানিলি তই,
 মোহোৰ বচন নমানস ।
 তিহিও জগতে জানে,   দুৰ্জয় ৰাৱণ মই,
 ৰামক মুনিস বখানস ॥

বাপেকে বনক লাগি,   ভাৰ্য্যাসমে ডাকিলেক,
 বোলা তুমি পিতৃত ভকত ।
 কোটী এক হেনৰায়ে,   মোক কি কৰিতে পাৰে,
 কহ শুনে। তাহান মহন্ত ॥
 নুপুছিলে মন্ত্ৰীভোৰ,   কহিবাক নুহি যোগ,
 ইটোকাৰ্য্য দেবে নবাধিব ।
 আনিবো সীতাক হৰি,   কিমতে সাগৰ তৰি,
 ৰামে আসি মোহোক মাৰিব ॥
 কুব্জৰ জিনিগন্ধা,   কৰি লৈলোঁ কাক শঙ্কা,
 ত্ৰিদশে খাটয় মোত কাপে ।
 পাতালৰ যত নাগ,   পৃথিবীৰ ৰাজা গণে,
 কাম্পে মোৰ প্ৰচণ্ড প্ৰতাপে ॥
 হেন মই ৰাৱণক,   ৰামে ৰণে মাৰিবেক,
 কহ তই মমা অগিয়ান ।
 ৰাৱণ বোৰৰ বাণি,   মাৰিচে মনত গুণি,
 কতো বেলি দিলা সমিধান ॥
 শুনিয়েক নবলোক,   আন কথা ছাড়িয়েক,
 ৰাম কথা পৃথিবীতে সাৰ ।
 শুনিয়ে দুফটৰ কক্ষা,   নলৰে শিষ্টৰ শিষ্টা,
 আপুনি অপোনাৰ চিন্তেমান ॥

দুৰ্জ্জনক বুজাইবাক,   ব্ৰহ্মায়ে নপাৰে জানা,
 ঘাৰে দণ্ড নকবন্ত হৰি ।
 হেনজানি দুৰ্জ্জনক,   কিছু মন্দ নুবুলিবা,
 ভজিয়ে কৃষ্ণক যত্ন কৰি ॥
 ধনজন গৃহবাস,   আত কিছু নাহি আশ,
 একেতিলে হবে দেখা কালে ।
 মহাযত্ন কৰিসদা,   শুনিয়ে কৃষ্ণৰ কথা,
 যাবত অৰোগে আছা ভালে ॥
 ঈশ্বৰ সেবাব অৰ্থে,   যি কিছু লাগয় ধন,
 সেহিধন জানিবা অব্যয় ।
 দণ্ডেক মুহূৰ্ত্ত বেলা,   হৰিব সেবাক যাই,
 সেহি আয়ু জানিবা অক্ষয় ॥
 ভাৰ্য্যা পুত্ৰ মিত্ৰ সেহি,   হৰি সেবাকৰে যেই,
 আনয়ত বুখা আন কাম ।
 শুনা সবে নবনাৰী,   চলিবা বিষ্ণুৰ পুৰি,
 নিবন্তবে বোলা বাম বাম ॥

পদ ।

মাৰিচে বোলয় বাৰুণৰ মন জানি ।
 কোন বিধি তথা সীতা মিলাইলেক আনি ॥
 তোৰ মৃত্যু কৰি বিধি সীতা উপজাইলা ।
 বান্ধস কুলক জানো কালে আসি পাইলা ॥
 কোননো অগ্নিয়ে লক্ষ্মী পুৰি ছন্ন কৰে ।
 বাৰুণৰ মহা স্ত্ৰীক দেখিতে নপাৰে ॥
 কোন দুফে বুকি দেই সীতা হৰিবাৰে ।
 বাঘবৰ হাতত উপাই কৰি মাৰে ॥
 কহোঁ মোৰ কথা শুনা ভাগিন বাৰুণ ।
 পূৰ্ব্ব কালে গৈলোঁ মই দণ্ডকাৰ বন ॥
 অসংখ্য বান্ধস বেনা ফুৰে মোৰ সঙ্গে ।
 ঋষিগণ মাৰি খাই ফুৰোঁ মহা বঙ্গে ॥
 পাছে বিশ্বামিত্ৰৰ আশ্ৰম যাই পাইলোঁ ।
 যজ্ঞ ছন্ন কৰি ঋষিগণ মাৰি খাইলোঁ ॥
 মহা তপসী বিশ্ৰামিত্ৰ আমাক জানিল ।
 অধৰ্ম্মক ভয়ে তোহঁা শাপি নমাৰিল ॥
 দাক্ষণ বান্ধস জাতি আতি পাইলোঁ লাই ।
 নাহিভয় নিতে ঋষি মাৰি ফুৰোঁ খাই ॥

দশবথ ঘৰে য়েবে উপজিল বাম ।
 সাক্ষাত ঈশ্বৰ সৰ্ব গুণে অনুপাম ॥
 শুনি বিশ্বামিত্ৰে পাছে অবোধ্যাক গৈলা ।
 নৃপতিত মাগি বাম লক্ষ্মণক নিলা ॥
 আপুনি ঋষিয়ে দুইক মন্ত্ৰ দিলা ।
 যত ধনুৰ্বেদ বাম লক্ষ্মণে শিখিলা ॥
 পাছে যজ্ঞ আৰম্ভিলা মহাযজ্ঞ কৰি ।
 শ্ৰীবাম লক্ষ্মণে বাখি আছা ধনুধৰি ॥
 নিলন্ত আছতি মহাবেদ পঢ়ি মুনি ।
 গন্ধ পাই আমাৰ জিহ্বাৰ পৰে পানী ॥
 আথে বেথে যাই আমি চাপিলোহঁ। কোল ৷
 বাখা বাখা বাম বুলি সবে কৰে বোল ॥
 নাহিভয় বুলি হান্ধলিলা দুই ভাই ।
 চৈধ্য কোটি বাক্স মাৰিলা সেই ঠাই ॥
 মোক লাগি বামে হানিলন্ত এক শৰ ।
 হৃদয়ত পৰিয়া লড়িল কলেবৰ ॥
 বাঘবৰ শৰ যেন হবৰ ত্ৰিশূল ।
 উকুৰাইলা যেন মোক কি মনিৰ ভুল ॥
 যত অস্ত্ৰ মাৰি মোক আছে দেবাসুৰ ।
 মোহোৰ গাৱত পৰি সবে ভৈলা চূৰ ॥

বাৰে বাৰে ইন্দ্ৰে মোক বজ্ৰ প্ৰহাৰিলা ।
 মোহোৰ গাৱৰ লোম গছো নলড়িলা ॥
 আপুনি জানাহা তুমি মই যেন বীৰ ।
 বামৰ শৰত মোৰ লড়িল শৰাৰ ॥
 তুলা যেন মোক বামে শৰে উৰাইলেক ।
 সমুদ্ৰৰ সিপাৰত নিয়া পেলাইলেক ॥
 কত কাল মৰি পাছে চেতনক পাইলোঁ ।
 বন্ধুগণ দেখিবাক পাছে লক্ষা আইলোঁ ॥
 প্ৰহাৰ স্তমবি এড়ু দুখ কৰে মন ।
 সি কাৰণে তপ কৰোঁ পশি তপোবন ॥
 স্তখে ভোগ কৰিতে নপাৰোঁ কিছু কাম ।
 স্তমবন্তে দেখো যেন আসি পাৰে বাম ॥
 এৰিলোহো চাৰ পুত্ৰ দাৰা গৃহবাস ।
 মহাতপ আচৰোঁ স্বৰ্গক অভিলাষ ॥
 স্বৰ্গৰ দেবতা পাতালৰ নাগ যত ।
 পৃথিবীৰ মহা ৰাজা বীৰ সমস্তত ॥
 সমস্তৰ বল আছে একৈক বামত ।
 নাশিব বাক্স কুল বামৰ হাতত ॥
 মোৰ বাক্য শুনা য়েবে লক্ষ্যক চলিও ।
 ইটো সব কথা বিভীষণত পুছিও ॥

ত্রিজটা ভগিনী আছে তাহাতো পুছিবা ।
 তিনিব সম্মতে পাছে সীতাক হবিবা ॥
 ত্রিজটা ভগিনী আৰো বিভীষণ ভাই ।
 এহি দুইত পবে তোব হিত কোন নাই ॥
 এহি দুই যি বোলে তাহাকে তই কৰ ।
 চটুৰা মন্ত্ৰীৰ বচনক পৰিহৰ ॥
 হেন হিত নিচিন্তি চিন্তস মন্দ কাৰ্য্য ।
 বন্ধু গণ মৰাই হৰাইবি লক্ষা বাজ্য ॥
 বামৰ শৰত তোব দৰ্প হৈব চূৰ ।
 অবিলম্বে সবান্ধবে যাইবি যম পুৰ ॥
 মাৰিচৰ মন্দ বাণি শুনি দশানন ।
 আতি মহা তস্কৃতাক বুলিলা বচন ॥
 হাউৰে পাপিষ্ঠ দুক্ট এতেক লপস ।
 কি কৰিলোঁ তোক বাক্য বিষ সঞ্চাবস ॥
 মোৰ তই নিষ্ঠুর বটস এত মান ।
 ভূমিত কইলে যেন বিচিহীন ধান ॥
 লক্ষিলোঁহু পাপিষ্ঠ বামৰ ভাবি থাইলি ।
 সি কাৰণে মোক নিন্দা বামক বঢ়ালি ॥
 উলটি পালটি মোক বিস্তৰ বটস ।
 দুৰ্দ্ধাব বাবণ মোৰ কথা নজানস ॥

খাণ্ডা হানি খণ্ড খণ্ড কৰোঁ আজিতোক ।
 বাপেৰে বাঘৰে আসি তোহোক বাখোক ॥
 সহায় কৰিতে ভাল আসিলও তোক ।
 বাঘবৰ পক্ষত্ৰয়া ভগবাস মোক ॥
 প্ৰাণে য়েবে জীবি তই মোৰ বোল কৰ ।
 নুহি এতিফণে তোক নিবো যম ঘৰ ॥
 বামৰ শৰত তই মৰিতে ডৰাস ।
 মোহোৰ হাতত এতিফণে লুইবি নাশ ॥
 ঘাইবি কি নঘাইবি মোত কহ ঝাণ্ট কৰি ।
 নুহি হেৰা মাৰিপোশোঁ যমেৰ নগৰি ॥
 হেন শুনি মাৰিচৰ হিয়া গৈলা কম্পি ।
 কোপমনে বাবণক বোলে পুনৰপি ॥
 মাৰিবাক লাগি কৰা অনেক আচণ্ডি ।
 সুহৃদৰ বাক্য মোৰ বিষ হেন খণ্ডি ॥
 বামৰ হাতত পৰি সপ্ত স্বৰ্গ পাইবো ।
 ভাল ভৈল তোৰ শোক দুখ নেদেখিবো ॥
 সীতাক হৰিলে তোক পাইবে যম পাশ ।
 বাম যমে আস কৰিবেক সৰ্বনাশ ॥
 যতেক কৰিলি দেব দ্বিজক হুন্দুৰ ।
 বামৰ হাতত আটি গুটি হোঁক চূৰ ॥

বৈষ্ণবব দোষে তোৰ আয়ু ভৈলা ক্ষীণ ।
 মহন্তক দুখ দিয়া জীবি কত দিন ॥
 তোৰ হাতে নমৰিয়া মৰিবো বামত ।
 মোহোৰ জীৱন আশা নেদেখো মনত ॥
 তোহোৰ হাতত মই প্ৰাণ নুশুজাওঁ ।
 বামৰ হাতত পৰি সপ্ত স্বৰ্গ যাওঁ ॥
 হেন শুনি বাবণ মনত বঙ্গ ভৈলা ।
 আশ্বাসিয়া মাৰিচক বথে তুলি লৈলা ॥
 বামক স্তম্বি মাৰিচৰ কাষ্পে কাই ।
 যেন চোৰ ধৰি কাটিবাক লৈয়া যাই ॥
 শীঘ্ৰে বথ বাহিয়া বামৰ পাইলা থান ।
 বাবণে বোলয় মমা ভয়ো সাবধান ॥
 দেখহ কদলি বন বামৰ আশ্ৰয় ।
 ফলে ফুলে বাক মক দেখি মনোৰম ॥
 চৰণত ধৰো মমা মোৰ বোল ধৰ ।
 মৃগৰূপ ধৰিয়া সীতা মোহ কৰ ॥
 শুনিয়া মাৰিচে পাছে বথৰ নামিলা ।
 বথে ছড়ি দশগ্ৰীৱ লুকাই বহিলা ॥
 মাৰিচে গুণয় ভয়ে ভৰি নযাই আগ ।
 কাটিবাক নেই যেন আক্ৰমণ ছাগ ॥

মনে মনে গুণয় মাৰিচ মহাবীৰ ।
 হৰি হৰি আজি মোৰ নাশিব শৰীৰ ॥
 বাবণ বাজাৰ আজি সজু সবে ধাৰ ।
 বামৰ হাতত পৰি চলো স্বৰ্গ দ্বাৰ ॥
 এহি বুলি মাৰিচে ধৰিলা মৃগমায়া ।
 মহা মনোহৰ শুদ্ধ স্তব্ধৰ কায়া ॥
 বজতৰ অৰ্দ্ধচন্দ্ৰ কপালে শোভয় ।
 দুই গুটি চক্ষু শুদ্ধ মানিকৰ নয় ॥
 জ্বলে বত্ৰময় মহা মানিকৰ বুক ।
 ফুটকা ফটুকি গাৰে সোনাৰ ভূমুক ॥
 তবঙ্গ বৰঙ্গ আঁখি চতুৰ্দ্দিশে চাই ।
 চায়া চায়া সীতাক কোমল ঘাস খাই ॥
 অদভুত মৃগ গুটি দেখি সীতাসতী ।
 স্বভাবে চঞ্চল বালা মোহ ভৈলা আতি ॥
 আনন্দে আকুল ভৈলা থিৰ নোহে মন ।
 বামক আলঙ্গি ধৰি বুলিলা বচন ॥
 অদভুত মৃগগুটি দেখা প্ৰভুৰাম ।
 মাণিক বতন শুদ্ধ স্তব্ধৰ কাম ॥
 তিনিও ভুবনে সাৰ দণ্ডকাৰ বন ।
 ইহাতেসে হেন মৃগ হৰে উতপন

প্রভু মই তোমাত এতেক বৰ চাওঁ ।
 ইহাৰ ছালত যেন বসিবাক পাওঁ ॥
 এহি মৃগগুটি য়েবে ধৰি দিয়া স্বামী ।
 হওঁ তেবে তোমাৰ পৰম প্ৰিয়া আমি ॥
 ইহাৰ সদৃশ মৃগ নেদেখো বিশেষ ।
 অযোধ্যাক নিবো এই বনৰ সন্দেশ ॥
 জীৱন্ততে ধৰা য়েবে তেবে মোৰ ভাল ।
 নুহি আক মাৰি মোক আনি দিয়া ছাল ॥
 তুমি আমি দুইহাতে থাকিবো আতে বসি ।
 বোহিণী সহিতে যেন আকাশত শশী ॥
 ইটো মৃগচৰ্ম্ম অযোধ্যাক লাগি নিবো ।
 শান্ত সকলত মই হৰিষে কহিবো ॥
 হেন ঠান হৰিণ নাহিকে একো বনে ।
 বেটি বেটি চাইব আক অযোধ্যাৰ জনে ॥
 মোহোৰ টিকৰ স্বামী তুমি বধু নাথ ।
 চৰণত ধৰি মই মাগোহোঁ তোমাত ॥
 তোমাৰেসে পুণ্য যশ প্ৰকাশে জগত ।
 মৃগ গুটি দান মাগোঁ দিয়োক সম্প্ৰতি ॥
 পৰম ভকত বামে কবন্ত কাকুতি ।
 ভকত বৎসল তুচ্ছ ভৈলা বধুপতি ॥

হাসিয়া বোলন্ত লখাই শুনিলি বচন ।
 মৃগ ছালে বসিতে সীতাৰ ভৈলা মন ॥
 সাক্ষাতে সীতাৰ দেখা পূৰ্বো মনোৰথ ।
 সীতাসতী ভাৰ্যা মোৰ পৰম ভকত ॥
 স্তবৰ্ণৰ মৃগছালে বসিয়া থাকিব ।
 লেট কমলিৰ স্তম্ব ইহাতে লভিব ॥
 মইচলি যাওঁ হেৰা মৃগমাৰিবাক ।
 যাৰে নাহি আসে তাৰে বাখিবা সাতাক ॥
 লক্ষ্মণে বোলন্ত দদা দেখো বিপৰীত ।
 হেন ঠান মৃগ নতু দেখো কদাচিত ॥
 ঋষি সবে কহিয়া আছন্ত মোতকাজ ।
 মাৰিচ বান্ধস আছে এই বনমাজ ॥
 ৰাজা সব যত মৃগ মাৰিবাক যাই ।
 স্তবৰ্ণৰ মৃগ ছয়া ধৰি ধৰি খাই ॥
 কহিত দেখিছা মৃগ স্তবৰ্ণৰ কায় ।
 মাণিক মুকুতা হিৰা জ্বলে ঠাই ঠাই ॥
 আপুনিয়ো প্ৰভু চাহিয়োক ভাল কৰি ।
 মাৰিচে যে ফুৰে মৃগ মায়াৰূপ ধৰি ॥
 বামে বুলিলন্ত যদি মাৰিচ হোৱয় ।
 হুজুহোঁ ঋষিৰ ধাৰ পোশোঁ যমালয় ॥

দণ্ডকাৰ বনৰ গুচাওঁ আজি শাল ।
 সীতাক মাৰিয়া দেওঁ স্বৰ্ণৰ ছাল ॥
 সকল গাৱত দেখো ৰাজ যোগ্য বত্ন ।
 অবশ্যে মাৰিবো আক কৰি বৰ যত্ন ॥
 তাৰা যুগ গোটে দেখো স্বৰ্গত আছয় ।
 তাহাৰ সদৃশ ইটো বনত ভ্ৰময় ॥
 যত যত মহাবত্ন আছে মোৰ ঠাৱে ।
 তাতোধিক বত্ন দেখো হৰিণৰ গাৱে ॥
 এহি থানে থাকা তুমি ৰাখিয়া সীতাক ।
 মই চলি যাওঁ হেৰা যুগ মাৰিবাক ॥
 আপুনি ঈশ্বৰ বাম সমস্ত জানন্ত ।
 মনুষ্য স্বৰূপ ধৰি জগত মোহন্ত ॥
 ভকত সীতাৰ বাক্য ৰাখিতে যতনে ।
 ধনুধৰি যুগ মাৰিবাক গৈলা বনে ॥
 বাম আসিবাৰ দেখি মাৰিচ কম্পিল ।
 গহন বনক লাগি বেগে চলি গৈল ॥
 কতো দেখি নেদোখি চলয় বাম্পে বাম্পে ।
 খেদি যান্ত বামে দেখি ভয় হৃদি কম্পে ॥
 তেতিফণে দেখা দেই তেতিফণে লুকি ।
 জুই আগনিৰ গত পাৰয় ভুয়ুকি ॥

আধা মুণ্ডি যেন নিশাচৰে মায়া কৰে ।
 দণ্ড ছৰ পন্থে দেখাই গাণ্ডি মুণ্ড ঘূৰে ॥
 খণ্ড খণ্ড মেঘে যেন চন্দ্ৰক ঢাকয় ।
 খনো দেখা দেই খনো লুকিয়া থাকয় ॥
 খেদন্তে খেদন্তে প্ৰভু পায় বৰ শ্ৰান্ত ।
 বৃক্ষৰ আৰত চাপি চুম্পি ৰহিলন্ত ॥
 মনুষ্যৰ মতে চুম্পি আছা ধনু ধৰি ।
 যুগগণ মাজে সিটো চৰে মায়া কৰি ॥
 ছৰতে মাৰিচ চৰে ৰাঘবে দেখিলা ।
 আকৰ্ণ পুৰিয়া ধনু শৰ প্ৰহাৰিলা ॥
 হৃদয়ত পৰিল অবধ্য ৰাম শৰ ।
 তেতিফণে প্ৰাণ ছাড় গৈলা মাৰিচৰ ॥
 মৰণ কালত হিত চিন্তি ৰাঘণক ।
 ৰামৰ সদৃশ লক্ষ্মণক দিলা ডাক ॥
 ত্ৰাহ ত্ৰাহি লক্ষ্মণ সত্বেৰে আসিয়োক ।
 একেখৰে বনত ৰাক্ষসে মাৰে মোক ॥
 হা ! লখাই তুমি মোৰ স্বৰলিত ভাই ।
 ঝাণ্টে লাগ লোৱাঁ হেৰা মোৰ প্ৰাণ যাই ॥
 হেন ৰাঘ ছাড়ি নিজৰূপক ধৰিলা ।
 পৰ্বত আকাৰ হুয়া ৰাক্ষস পৰিলা ॥

স্বামি সকলৰ হৃদি কম্প লবি গৈলা ।
 কতো বেলি কম্পি ভূমি খণ্ড থিব ভৈলা ॥
 সীতায়ৈ শুনিলা হেন বামে দিলা বাব ।
 স্বামী বাম মৰা বুলি কাম্পে সৰ্ব গাব ॥
 মোৰ প্ৰাণ স্বামীক বান্ধসে বোঁড় খাই ।
 এতেকেসে লক্ষ্মণক ডাকিলা সীতা আই ॥
 নসহে শৰীৰে শোক অগনি উধাই ।
 ক্ষতিহত ভৈলা সীতা বাতুল পৰাই ॥
 তবঙ্গ নয়নে দেবী চতুৰ্দ্দিশে চান্দ ।
 লক্ষ্মণক চাই সীতা পাছে বুলিলন্ত ॥
 শুনা সাধুসব পদ বামায়াণ কথা ।
 দুৰ্জ্জনৰ চেষ্ঠা কেন দেখিযো সৰ্বথা ॥
 কপটে মাৰিচে কাটিলেক বাম বাব ।
 নজানিয়া দেবী ভৈলা আকুল স্বভাব ॥
 দুৰ্জ্জনৰ কপটে মোহ ভৈলা সীতা সতী ।
 আন সামান্যৰ কিবা কহিবো সঙ্গতি ॥
 জানি মোহ নুহিবাহা দুৰ্জ্জনৰ বচনে ।
 সন্তক সদায় মন্দ বোলে দুৰ্জ্জন জনে ॥
 দুৰ্জ্জনৰ এহিসে ধৰ্ম্ম অধৰ্ম্ম সূচাবে ।
 স্বধৰ্ম্মৰ কথা যত তিলেকো নবৰে ॥

বিষয়ত বৈষ্ণবক দেখি নানা চন্দ ।
 কলঙ্কে লক্ষিত যেন পূৰ্ণিমাৰ চান্দ ॥
 বিষয়ত বহু গুণ আছে থাকে এক দোষ ।
 তাত কি মহন্ত জনে কৰে অসন্তোষ ॥
 এহি জানি দুৰ্জ্জনৰ সঙ্গক তাৰে ছাড়ি ।
 ভজিযো কৃষ্ণৰ দুই চৰণত ধৰি ॥
 ধন জন বন্ধু যত কিছু নহে সাৰ ।
 একেতিলে নিকালিবে কালে গৰ্ব্ব তাৰ ॥
 মহাযত্নে শুনিযোক কৃষ্ণৰ গুণ নাম ।
 এহিসে নিস্তাবে ডাকি বোলা বাম বাম ॥

—•—

ছবি ।

সীতায়ৈ বোলন্ত লখাই, এড়ু আছা বাট চাই,
 নুশুনা কি ডাকন্ত বাঘৰে ।
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি লক্ষ্মণ, বাণ্টে আসি বাখা প্ৰাণ,
 দুইবাৰ শুনু আৰ্ত্ত বাৰে ॥
 মই অভাগিনী প্ৰভু, মোন কাৰ্য্য কৰিহোলো,
 কেনে যুগ মাৰিতে পঠাইলো ।
 স্তবৰ্ণৰ যুগ আনি, কোন বিধি দেখাইলেক,
 হৰি হৰি প্ৰভুক দেখাইলো ॥

(৮)

প্রাণব দেবব মোৰ, সত্বেৰে চলিয়া যায়ে,
 বাখামোৰ শিখৰ সিন্দূৰ ।
 তুমিও তাহন ভাই, বামক বাখিও যাই,
 শোকে মোৰ হিয়াহোৰে চূৰ ॥
 আপদ কালত বাপ, শত্রু মিত্র চিন পাই,
 সঙ্গে মোৰ বন্ধু নাহি আন ।
 সত্বেৰে চলিও আবে, প্রভুক বাকসে খাই,
 বাখা প্রাণ স্বামী দিয়া দান ॥
 দীতাৰ বিলাপ দেখি, লক্ষ্মণে অঞ্জলী জুড়ি,
 বুলিলন্ত বচন কোমল ।
 তেজা শোক কৰা বঙ্গ, বামৰ নাহিক ভঙ্গ,
 জানিবাহা ইটো ববিতল ॥
 য়েবে সবে দেবাসুৰে, বামক সমৰ কৰে,
 তাহাকে জিনিব একেশ্বৰে ।
 ভুবন বিজয় বাম, জানা দদা মহাবীৰ,
 জানি ভয় তেজা নিবন্তৰে ॥
 এহি ত্রাহি লক্ষ্মণ, বামে ডাক ছাড়িলন্ত,
 শুনিলা নঘটে ইটোকথা ।
 বাতো তুমি স্ত্রীজাতি, তাতে ভয় ভৈলা আতি,
 সদায় স্বামীত বব বেথা ॥

তেজা বিলঙ্গল কাম, এখনে আসিব বান,
 অব্যাহতে যুগক সংহৰি ।
 তেজিয়ে শোকৰ জ্বাল, আনিবন্ত যুগ ছান,
 বসিয়া থাকিবা বঙ্গ কৰি ॥

—o—

দুলড়ি ।

লক্ষ্মণৰ হেন, বচন শুনিয়া,
 জ্বলিল কোপ সীতাৰ ।
 স্বামীৰ সন্তাপে, নিষ্ঠুর বচনে,
 বুলিলা কৰি ধিকাৰ ॥
 শুনবে পাপিষ্ঠ, লক্ষ্মণ দুৰ্ঘট,
 বুজিলোঁ তোহাৰ চিত ।
 তইয়েন হিত, আমি যে বামত,
 আজিসে ভৈলা বিদিত ॥
 মৰো বুলি প্রভু, ডাকিলন্ত শুনি,
 হৰিষ পাইলি বিস্তৰ ।
 বাঘৰ সদৃশ, শৰীৰ তোহোৰ,
 মুখ গোট হৰিণৰ ॥

সীতাৰ দাক্ষণ,   বচন শুনিয়,
 আকুল ভৈল লক্ষ্মণ ।
 ভূমি কৰ্ণে চুই,   বিষ্ণুক সমুৰি,
 বুলিলন্ত তেতিক্ষণ ॥
 মোৰ মনে জানো,   পিতৃত অধিক,
 বামেসে পৰম দেৱ ।
 মাতৃত অধিক,   তোমাৰ চৰণে,
 সৰ্বদায়ে কৰোঁ সেৱ ॥
 হেনয় বিগুটি,   বচন দাক্ষণ,
 হানিলা মোহোক কিক ॥
 হেন কটু বাণি,   ভৈলাহা দাক্ষী,
 তোমাৰ আচোক ধিক ॥
 বুজিলোঁ সম্প্ৰতি,   হেনয় প্ৰকৃতি,
 নিদাক্ষণ তিৰীজাতি ।
 ভাই ভাই মহা,   কন্দল কৰয়,
 বান্ধিয়া বচন কাটি ॥
 ভূমি হেন শান্ত,   সীতা দেবী হুয়া,
 এহেন বুলিলা মোক ।
 হৰি হৰি বিধি,   কুবুদ্ধি পাইলেক,
 মোক কিনো দিলাশোক ॥

ইন্দ্র-চন্দ্ৰ বায়ু,   কুব্ৰেৰ ভাস্কৰ,
 দেব মুনি হৈবা সাক্ষী ।
 দুৰ্ব্বাৰ বচনে,   সীতাক তেজিয়া,
 যাওঁ আপোনাক ৰাখি ॥
 বামে বুলি গৈলা,   সীতাক ৰাখিয়া,
 থাকা তুমি একমনে ।
 কেনে একেশ্বৰী,   কৰিয়া সীতাক,
 চলিবো দুৰ্ঘোৰ বনে ॥
 নানা বিমঙ্গল,   মিলয় দেখোহো,
 ভয়ঙ্কৰ বিপৰীত ।
 বৰপুণ্য ভাগ্যে,   লভিবা জানকী
 ৰাঘবৰ সন্নিহিত ॥
 আপুনি জানাহা,   ঘোৰ বনমাজ,
 ৰাক্ষস আছে অশেষ ॥
 পুত্ৰ পুত্ৰ মাৰ,   যাইবো কি নযাবো,
 কৰিয়ো নিষ্ঠ আদেশ ॥
 —————

ছবি ।

লক্ষ্মণৰ হেণ বাণী, শুনি দেবী বুলিলন্ত,
 সত্বে চলিয়ো মহাবীৰ ।
 বাঘবৰ আৰ্ত্তবাৰ, শুনি শোকে দহে গাৰ,
 দেখা চক্ষুভৰি বহে নীৰ ॥
 স্বামী বামে নেদেখিয়া, মৰিবো গৰল থাইয়া,
~~কুহি~~ ~~সংগীত~~ দিবো কাম্প ।
 লক্ষ্মণে এতেক শুনি, সীতাক প্ৰণাম কৰি,
~~চলিলা~~ ~~হৃদয়ে~~ ভৈলা কাম্প ॥
 হাতে শৰধনু ধৰি, বামৰ পাশক লাগি,
 চলিলা লক্ষ্মণ দুখ মনে ।
 ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা কালে, সীতাক আসিয়া পাইলে,
 তাক বাধিবাক পাবে কোনে ॥
 সীতাক পৰম প্ৰেমে, উলটি উলটি চাবে,
 সীতাকে বোলন্ত শীত্ৰেচলা ।
 বামৰ পাশক যদি, লক্ষ্মণ গৈলন্ত চলি,
 সীতা দেবী একেশ্বৰ ভৈলা ॥

ধুলায় ধুসৰ কায়, সঘনে চৌদিশে চান্ত,
 কান্দন্ত আশ্ৰম মাজে বসি ।
 বাম অবিহনে শান্তি, নকৰন্ত অতিক্ৰান্তি,
 চন্দ্ৰ অবিহনে যেন নিশি ॥
 শুন্যোক সভাসদ, কথা বামাংগ পদ,
 পাপ অৰণ্যৰ ভূতানন ।
 যেন মহা কালে ধৰে, মহন্তৰো মতিলড়ে,
 বুজিবাহা শাস্ত্ৰৰ লক্ষণ ॥
 সীতা হেন মহাসতী, তান ভৈলা হেন মতি,
 লক্ষ্মণক বুলিলা দাক্ষণ ।
 ঈশ্বৰৰ যেন ইচ্ছা, তাক কোনে কৰে মিছা,
 মহাজন আছে আৰ কোন ॥
 এহি জানি নবনাৰী, মনত নিশ্চয় কৰি,
 ঈশ্বৰত পশিয়ো শৰণ ।
 তেহে যেন দেন্ত মতি, হৈবেক নোহিসে গতি,
 কৰ্ত্তাহৰ্ত্তা নাহি আনজন ॥
 ধন জন বহু যত, আছে কোটী অসংখ্যাত,
 সিয়ো ভব নপাৰি তৰিত ।
 কৃষ্ণৰ ভকতি পথ, এহিসে পৰম বহু,
 বৈকুণ্ঠ লোকৰ মহা বিত ॥

কৰা এহিমূল কাম,   ধৰাতান গুণ নাম,
 কৃষ্ণ কথা থিবকৰি মতি ।
 অনন্ত কন্দলীভণে,   হৰি হৰি বোলা ঘনে,
 কলিয়ুগে নাহি আন গতি ॥

—•—

পদ ।

গৈলন্ত লক্ষণ ঘেবে সীতাক উপেক্ষি ।
 বাৰণে বথন নামিলন্ত হেন দেখি ॥
 নিৰ্জ্জন থানত সীতা আছন্ত বহিত ।
 সন্ন্যাসীৰ বেশে যাই পাইলেক সন্মিত ॥
 মাটিবঙ্গা বস্ত্ৰৰ কোঁপিন ফালি শিবে ।
 খৰমত ছাড়ি কুমণ্ডলু লৈলা কৰে ॥
 কান্ধে ছাতি চোবৰি বোকণ্ডি দণ্ড ধৰি ।
 সাক্ষাতে তপসী গুটি ভৈলা মায়া কৰি ॥
 শ্ৰীৰাম লক্ষণ দুই ব্ৰহ্মচৰ্য্য ভৈলা ।
 সন্ধ্যা ৰূপে সীতা তাক ছাড়ি দূৰে গৈলা ॥
 বাৰণে আন্ধাৰ পাই যেন ব্যাপি বৈলা ।
 সীতাৰ ৰূপক দেখি মহা মোহ ভৈলা ॥
 মদনে দগধ কৰে শৰীৰে নসহে ।
 চিন্তাক পাইলেক যেন শনৈশ্বৰ গ্ৰহে ॥

সীতাক দেখিয়া আন নচাহে বাৰণে ।
 জগততে সাৰ কণ্ঠা গুণে মনে মনে ॥
 ভালেতো কহিলে শূৰ্পনখী বহিণীয়ে ।
 ইহাক নপাইলে মোৰ ধিক ধিক জীৱে ॥
 এহি বুলি লক্ষাপতি কৰিলন্ত ভাৱ ।
 বোলন্ত সবাক কেহু নছাড়াইবা বাৱ ॥
 তাক ভয়ে পশুপক্ষী নকাৰিলা বাৱ ।
 বধিবাক ডৰে ধিৰে ধিৰে কাঢ়ে পাৱ ॥
 ডৰে সূৰ্য্য তেজিলেক প্ৰচণ্ড প্ৰভাৱ ।
 তাৰ অনুকূলে বহে মলৰাৰ বাৱ ॥
 ছুৰ্কাৰ বাৰণে ভিক্ষু বেশে প্ৰবেশিলা ।
 কটো দূৰেবহি বেদপটি আসংশিলা ॥
 বিনয় মধুৰ বাণি পুচয় সীতাত ।
 কাহাৰ ৰমণী তুমি কহিয়ো সাক্ষাত ॥
 কেনে ইটোবনে আসি ভৈলি চন্দ্ৰ মুখী ।
 বৃদ্ধ সৰো যুবাহোৱে তোৰ ৰূপ দেখি ॥
 ত্ৰিভুবনে নাৰী নাহি তোমাৰ উপাম ।
 কৈবহন্তে আসিলা তোমাৰ কিবা নাম ॥
 মুখে চন্দ্ৰ নিন্দে তমু কেশে চামৰক ।
 ভ্ৰমুগ কটাক্ষ চাপ কটাক্ষ সাৱক ॥

কুণ্ডলে আলোক মুখ দেখি ভৈলো ত্রাস ।
 তোমাক উপেক্ষি বাহি গৈলা চন্দ্রপাশ ॥
 সপক দাড়িম্ব বীজ ভৈলা দান্ত পান্ধি ।
 যুবতৰ মন হবে অধৰৰ কান্তি ॥
 বদন কমল জ্বলে নয়ন দুতয় ।
 অঞ্জন যুগল জ্বলে দেখি মনোময় ॥
 বলিত বৰ্ত্তুল চাক উচ্চ কুচ ভাব ।
 উপবত জ্বলে শুদ্ধ মুকুতাৰ হাব ॥
 বকত কমল সম তোৰ কবতল ।
 দ্রব যুগ মূনাল বলিত শুকোমল ॥
 উষকক নিন্দে তোৰ ক্ষীণ কটি ভাগ ।
 তাক দেখি লাজে যুগবাজে নেদে লাগ ॥
 তোৰ কাঞ্চি কিঞ্চিগীৰ মধুৰ শব্দে ।
 জলে পৰি বাজ হংসে আছয় তবধে ॥
 তোৰ উক যুগ জ্বলে যেন মনোহৰ ।
 বাগ কল কবাসম জ্বলয় সুন্দৰ ॥
 বাজহংস গমনে জিনিল কিশলয় ।
 ধৰণী মণ্ডলে জ্বলে নখ চন্দ্র চয় ॥
 বত্ৰব নুপুৰ বাবো ঋণি বানি ।
 প্রকাশন্তে আছে দেখো কটিত কিঞ্চিগী ॥

শৰীৰৰ জ্যোতি জ্বলে অলঙ্কাৰ চয় ।
 সূৰ্য্যকান্তি লাগি যেন কমল শোভয় ॥
 ভূষণৰো ভূষণ তোমাৰ অঙ্গ গণ ।
 কোন বিধি তোমাক কৰিলে নিকপণ ।
 জগতৰে গুণ রূপ আনি সবে সাৰ ।
 মোহন প্রতিমা ব্রহ্মা সৃজিলা তোমাৰ ॥
 ত্ৰিভুবন মোহে যিটো কাম পঞ্চবাণ ।
 তোমাক দেখিলে তাৰো হৰিবেক জ্ঞান ॥
 শিবৰ সুন্দৰী কিবা তুমি মহামায়া ।
 কেশবৰ লক্ষ্মী কিবা আদিত্যৰ ছায়া ॥
 ইন্দ্র পত্নী তুমি কিবা বসুন্ধ্যা অপেশ্বৰী ।
 বৃহস্পতি পত্নী কিবা তুমি হোৱা তাৰী ॥
 নিশ্চয় চিনিতে মই নপাৰোঁ তোমাক ।
 কৰা কৃপা পৰিচয় দিয়োক আমাক ॥
 তুমি বাম বাজ্যেৰ্শ্বৰ ভাৰ্য্যাৰ উচিত ।
 কোন কাৰ্য্যে আছা ইতো বনে বিপৰীত ॥
 দণ্ডকা বনত আত বাহুস আশেষ ।
 কৈয়ো কৈবহন্তে আসি ভৈলা পৰবেশ ॥
 হেন শুনি সীতা আতি ভৈলন্ত বিস্ময় ।
 ঋষি বৈশ দেখি তাক বুলিলা বিনয় ॥

জনক বাজাব জীৱ মোৰ সীতা নাম ।
 মোৰ প্ৰাণেশ্বৰ দশবথ স্তুত বাম ॥
 পিতৃৰ পালিয়া সত্য আসিলন্ত বন ।
 সঙ্গে আসি আছে আক দেবৰ লক্ষ্মণ ॥
 স্বামী মোৰ ভৰজয় পক্ষিণ ববিষ ।
 বন বাস দুখে দুই ভাই ভৈলা কৃশ ॥
 ৰূপে গুণে ত্ৰিভুবনে নাহি পটন্তৰ ।
 মোৰ স্বামী বাম মহা বাৰ ধনুধৰ ॥
 কোটী কাম দেবে তান নপারে ওচৰ ।
 তান প্ৰিয়া পত্নী মোৰ ষোড়শ বৎসৰ ॥
 মোকে ৰূপবতী বুলি লজ্জিল বিস্তৰ ।
 কিস্কৰীক যোগ্য নুহ তথাপি বামৰ ॥
 মহা মহা পুণ্য কিবা আছোহোঁ আচৰি ।
 তাতেসে শ্ৰীবামে মোক লৈলা ভাৰ্য্যা কৰি ॥
 শুনয়োক মহা ঋষি কহো বঙ্গ মনে ।
 থানে থানে শুনু কহে মহা মুনিগণে ॥
 বাম ৰূপে ঈশ্বৰ ভৈলন্ত অবতাব ।
 সন্তক পালিবা দুকে কৰিবা সংহাৰ ॥
 ইমৰ কথাক আবে দেখিলোঁ সাক্ষাত ।
 এহি বনে ৰাক্ষস বধিলা অসংখ্যাত ॥

বাৰণৰ বহিণী আসিলা শূৰ্পনখী ।
 ভোল ভৈল দাকণি স্বামীৰ ৰূপ দেখি ॥
 দিব্য ৰূপ দেখি বোলে ভজা মোক বাম ।
 বামে বুলিলন্ত মোৰ তোত নাহি কাম ॥
 আছে মোৰ ভাৰ্য্যা সীতা ত্ৰৈলোক্য মোহিণী ।
 মোক ভুঞ্জিবাক তাই গৈল এহি শূনি ॥
 স্ত্ৰীৰ কাজে নবধিলা কাটিলা নাক কাণ ।
 পাছে তাই যাই ভায়েকত দিলা জান ॥
 শূনি খৰ দুষণ ত্ৰিশৰা আদি কৰি ।
 চৈধ্যৰ সহস্ৰ ৰাক্ষস আইলা লড়ি ॥
 দেখি মোৰ স্বামী বাম ক্ৰোধে গৈলা ধাই ।
 অপ্ৰয়াসে সবাকো বধিলা এহি ঠাই ॥
 ৰাক্ষসক মাৰি প্ৰভু ঋষিক তাৰিলা ।
 প্ৰভুৰ শিৰত দেবে পুষ্প বৰিষিলা ॥
 দেব বাদ্য কৰি সিদ্ধ মুনি প্ৰশংসিলা ।
 জয় জয় বাম ধৰ্ম্ম ভুবন ভৰিলা ॥
 ইমৰ মহিমা মই দেখিলোঁ সাক্ষাত ।
 জানিলোঁ পৰমেশ্বৰ মোৰ প্ৰাণ নাথ ॥
 তাহান চৰণ দেখি মোৰ কিনো দুখ ।
 জানিবি বনত ঋষি মোৰ স্বৰ্গ সুখ ॥

স্তব্ধ যুগ গুটি এখানে দেখিয়া ।
 প্রভুক বুলিলো মোক ধরি আনি দিয়া ॥
 মোক স্নেহে গৈলা প্রভু যুগ মাৰিবাক ।
 অনন্তবে শুনিলো স্বামীৰ আৰ্ত্ত ডাক ॥
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি লক্ষ্মণ বাগ্গসে থাই মোক ।
 এহিশুনি মোৰ মহা জ্বলি গৈলা মোক ॥
 সত্ৰবে যাইবাক আদেশিলো লক্ষ্মণক ।
 তেহোঁ বোলে কোনে পাবে মাৰিবে বামক ॥
 তাহাক পাবিলো গালি শোকে বিয়াকুলি ।
 এতেকে একলে আছে তেহোঁ গৈলা চলি ॥
 শূন্য আশ্রমক আসি ভৈল ধাৰি তুমি ।
 খানিক বিশ্রাম কৰা অসান্তোক স্বামী ॥
 দুইয়ো ভাই এখানে আসিব কোতুলে ।
 যেন মিলে আপুনি পূজবেক কলে মূলে ॥
 সীতাৰ কথাত বাবণৰ বস নাই ।
 বোলে জুনা বাম আসি পাবে ইটো ঠাই ॥
 সীতাৰ রূপ দেখি কামে শৰীৰ দগধ ।
 ডৰে ডৰে দশকন্ধে বোলে গদ গদ ॥
 শুনিয়ে সুন্দৰী সীতা পূৰ্ণচন্দ্র মুখী ।
 বুদ্ধ সবো যুবা হোৱে ভোৰ কপ দেখি ॥

তিনিয়ো ভুবনে নাহি আমাৰ সমান ।
 তুমি সম সুন্দৰী আছয় কোন থান ॥
 স্বৰূপত কহো শুনা আমাৰ বচন ।
 লক্ষাৰ নৃপতি জানা মইতো বাবণ ॥
 তেহিতে মোহিত ভৈলো শুনি তবু কথা ।
 ভৈলোঁ ভোল দেখি আতি শুনি লওঁ যথা ॥
 মোকে সেৱা কৰয় স্বৰ্গৰ যত দেৱ ।
 পাতালৰ নাগ গণে মোকে কৰে সেৱ ॥
 হৰিহৰ ব্ৰহ্মাকো নকৰোঁ মই শঙ্কা ।
 সাগৰৰ মাজে ৰাজ্য বহু পুৰি লক্ষা ॥
 জানোহোঁ চৌষষ্টি কলা শাস্ত্ৰ চতুৰ্দশ ।
 পাঞ্চবিংশতিতত্ত্ব বুজো ব্ৰহ্ম বস ॥
 অবিগণ দমন বাবণ মত্ত গজ ।
 মানুষ বামক তেজি সাতা মোক ভজ ॥
 তিনিয়ো লোকৰ আছে যতেক সুন্দৰী ।
 জিনি আনি তোমাক দিবো ছেড়ি কৰি ॥
 হেনজানি বাণ্টে বাট্টে ভজিয়ে আমাক ।
 ইন্দুপত্নী শচী আসি সেৱিবে তোমাক ॥
 মোৰ পটেশ্বৰী মন্দোদৰী আদি কৰি ।
 সবোয়ো থাকবে তোমাকসে সেৱাকৰি ॥
 (৯)

জানা আজিহন্তে তোৰ গুঁছিল দুৰ্গতি ।
 কোটী কোটী বান্ধসব মই অধিপতি ॥
 বনকল ছাড়ি কলভুঞ্জ ত্ৰিভুবন ।
 মাথা তুলি চাহা সীতা মোহোৰ বদন ॥
 ত্ৰৈলোক্য মাজত যত আছয় সুন্দৰী ।
 স্বামাগণে মাৰি আমি আনিছোঁহো হৰি ॥
 নবেও সেবিব তোক কবহ আনন্দ ।
 তাৰাগণ মাজে তই হওঁ পূৰ্ণচন্দ্র ॥
 ব্ৰহ্মাৰ বৰত কামদেব ৰূপ ধৰোঁ ।
 তুমি সমে লক্ষা পশি মহা ভোগকৰোঁ ॥
 মানুষ বামত তুমি পৰিহৰা ভাৰ ।
 উঠিওক বথে চলি যাওঁ নিজঠাৰ ॥
 মদনে দগধ কৰে মোৰ কলেবৰ ।
 উঠা প্ৰাণেশ্বৰী মোৰ প্ৰাণ বক্ষা কৰ ॥
 এহিমতে কাতৰ কবন্তে য়েবে আছে ।
 দীতাসতী দেখি অতি কুপিলন্ত পাছে ॥
 জানিলোঁ পাপিষ্ঠ দুষ্টি এহিতো বাৰণ ।
 পিঠি দিয়া বুলিলন্ত নিষ্ঠ ব বচন ॥
 হাউবে পাপিষ্ঠ দুষ্টি ত্ৰুৰ নিশাচৰ ।
 অবিলম্বে মৰিবাক চাবস বৰ্ষৰ ॥

বামৰ কামিনী মোত কৰ অভিলাষ ।
 হাতে তুলি কাল কুট গিলিবাক চাস ॥
 ত্ৰিশূলৰ উপৰে পাতস তই নাচ ।
 মহা পাপী ছয়া যাইতে খোজা বিষ্ণু পাশ ॥
 ছয়া অলপ মনুষ্য চন্দ্রক চাস কিক ।
 বস্ত্ৰে বান্ধি নিৰা চাস জ্বলন্ত বহুক
 তিখাল খণ্ডত জিহ্বা মেলিয়া ঘসস ।
 বহুক নিমাইবাক লাগি পতঙ্গ ধাবস ॥
 দুৰ্জ্জনৰ যম বাম মই তান প্ৰিয়া ।
 মোহোক বান্ধন পাপী কিনো তোৰহিয়া ॥
 সমুদ্ৰ তৰিতে চাস গলে শীলা বান্ধি ।
 মৃগছয়া ফুৰস সিংহক যেন চান্দি ॥
 ক্ষুদ্ৰ পক্ষী ছয়া যাস গড়ুৰক ধাই ।
 বেঙ্গছয়া কবন্ধাৰ আগ বাঢ় যাই ॥
 মেনীসাপে পৰ্বতক গিলিবাক চাস ।
 পোৱাতী বাঘিনী সমে খেল পৰিহাস ॥
 বামৰ বমণী তোৰ পাইবাক উৎসুক ।
 সিংহৰ ভাৰ্য্যাক যেন বান্ধয় জম্বুক ॥
 পাইলেক কুবুদ্ধি তোৰ দিন ভৈলা মন্দ ।
 অবিলম্বে বামে ছেদিবেক দশস্কন্ধ ॥

টেপচি গড়ুববে যেন অনেক অন্তৰ ।
 সিংহে শূণ্যে যেন সেই পটন্তৰ ॥
 ক্ষুদ্ৰ নদী সমুদ্রৰ অনেক অন্তৰ ।
 মোৰ স্বামী বামে তই সেই পটন্তৰ ॥
 বাঘবক পাই কোনে তোহোক ভজিবে ।
 অমৃতক তেজিয়া শোকোতা পানী পিবে ॥
 গঙ্গাজল তেজি কোনে চলিব কুপক ।
 সিংহক তেজিয়া কোনে ভজে গাধৰক ॥
 মোহোৰ আগত কেনে কথা অযুগুতি ।
 জগত বিদিত মই নামে সীতাসতী ॥
 স্বপ্নে জানে মোৰ বামকেনে বৰদায়া ।
 চৰণে নুচুইবোঁ পৰ পুৰুষৰ কায়া ॥
 মৃত পৰিহৰি ঘোল পিবোক কোন নৰ ।
 বামৰ ক্রোধানলে তোৰ কাটিবেক শীৰ ॥
 বাঘবৰ শৰে তোৰ জিহ্বাক ছেদিবে ।
 কোটী কেটী বাক্ষসে কি তোহক বাখিবে ॥
 সীতাৰ এতক বাণি শুনিয়া বাৰুণ ।
 মৃত পাই অগ্নি বেন জ্বলিয়া তেখন ॥
 বোলে সীতা মোহোৰ মহিমা নজানস ।
 সিকাৰণে বামৰ গুণক বখানস ॥

বোলস বামক মোৰ নুহি সমসৰ ।
 তেবে কেনে দশৰথে ডাকিলে দেশৰ ॥
 তাহাক তেজিয়া ভৰতক দিলা বাজ ।
 ছুষিত বামক পঠাইলন্ত বনমাজ ॥
 হোৰ স্বামী বামে যেবে বীৰ বোলাবয় ।
 ভায়েকক মাৰি কেনে বাজ্য মলবয় ॥
 ক্ষত্ৰিজাতি ছয়া কেনে বহে জটাভাৰ ।
 ইটোকথা শুনি হাসি নুঠিবে কাহাৰ ॥
 মানুষ জাতিয়ে তোক কৰে প্ৰতিপাল ।
 এতক বামক তই স্বামী বোল ভাল ॥
 মোৰহিত বাক্য ধৰ বাম পৰিহৰ ।
 মোৰ সঙ্গে বঙ্গে যুগে যুগে বাজ্যকৰ ॥
 সীতায়ৈ কোলন্ত দুট কতেক লপন ।
 বামক নিন্দিয়া মহা পাপক সঞ্চাস ॥
 প্ৰভুৰ হাতৰ ছোট পাইলেসে জানিবি ।
 বামৰ শৰত তোৰ পৰাণ হৰাবি ॥
 আছোক সহিবি তই বাঘবৰ বাণ ।
 লক্ষ্মণৰ শৰছোটে তেজিবি পৰাণ ॥
 মোৰ প্ৰভু বামৰ কথা নজানস ।
 তিৰীৰ আগত আসি ঢকুয়া ফাবস ॥

কুটনাট কাৰিয়া জিনিলা দেবাস্থৰ ।
 বামে লাগ পাইলে সবে দৰ্প হৈব চুব ॥
 সীতাৰ বচন শুনি বাৰুণে কুপিলা ।
 ঋষিবেশ এৰি নিজ রূপক ধৰিলা ॥
 কুড়ি গোটা চক্ষু আৰো দশগোটা মাথ ।
 কুড়ি খান কৰ্ণতাৰ কুৰিখান হাত ।
 দশখান কপাল উচ্চল দশ নাক ॥
 অঞ্জন পৰ্ব্বত যেন দেখি বাৰুণক ॥
 শিব দশ গোটা হেম কিৰিটি জ্বলয় ।
 ক্রোধে অগ্নিবৰ্ণ কুৰি চক্ষু ঘূৰাবয় ॥
 কৰ-কৰি চোবাবন্ত দুইপাৰা দান্ত ।
 একেবেলি টানে যেন কুড়ি খান জাঁত ॥
 সীতাক সম্বুদ্ধি ক্রোধে বোলে খৰতৰ ।
 হাঁউৰে পাপিষ্ঠি মোক কৰস উত্তৰ ॥
 মোক নজানস মই বাৰুণ বিশাল ।
 অগনিৰ অগনি যমৰ যম কাল ॥
 তোক শাস্তি কৰিবাক পাৰোঁ এতিক্ষণে ।
 চাহোঁ তোক বাথে কোনে এই ত্ৰিভুবনে ॥
 মানুষ বামত তোৰ এতমান সাস ।
 মই যেন মত মোৰ আণ্ট নতু পাস ॥

আকাশত থাকিবো অদৃশ্য ৰূপ হৈবোঁ ।
 নৰক হানিয়া স্বৰ্গপুৰি নিৰোধিবোঁ ॥
 জল থল কৰিবো পৃথিৱী জঙ্কাৰিবো ।
 সূৰ্য্যক ঢাকিবো বায়ুপন্থ নিৰোধিবো ॥
 চন্দ্ৰক গিলিবো পাতালক বিদৰিবো ।
 সাগৰ শুশিবো নাগ লোক নিবাৰিবো ॥
 দেবতাক খেদিবো ত্ৰৈলোক্য উচ্ছাদিবো ।
 ক্রোধ সাফলিবো সবে মান্যক সাধিবো ॥
 তোহোক হৰিবো ৰাম চন্দ্ৰক বধিবো ।
 পোৰষ ৰাখিবো লক্ষ্মণক সংহৰিবো ॥
 অগ্নি সম জ্বলিবো বৈবক নিদলিবো ।
 ৰাক্ষস ভূষিবো বন্ধু জনক ভূষিবো ॥
 এহি বুলি লক্ষ্মণৰ ক্রোধে ধাই গৈল ।
 ৰাম্প দিয়া সীতাক কোলে তুলি লৈল ॥
 ৰাজ্যে যেহেন ৰোহিণীক হৰিলেক ।
 আথে বেথে যাই পাছে ৰথে ছুড়িলেক ॥
 মহাবেগে ৰথ ডাকি চলিলা তেখন ।
 দেখি সীতা শান্তিৰ যে হৰিল চেতন ॥
 হা ! ৰাম বুলি সীতা পৰি মুৰ্চ্ছা গৈলা ।
 কটোক্ষণ অনন্তৰে চেতনক পাইলা ॥

বামৰ বিয়োগে অগ্নি লাগি তনু তাৰে ।
 কান্দন্ত গোসানী সীতা আতি আৰ্ত্ত বাৰে ॥
 উটে কুচ কুক্ষম চক্ষুৰ লোহি পৰি ।
 বাম বাম বুলিয়া পাবন্ত ধাউ গেৰি ॥
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি লক্ষ্মণ আসিয়ো শীঘ্ৰ কৰি ।
 একেধৰে মোহোক বান্ধসে নেই হৰি ॥
 শুনা নবনাবী দেখা সংসাৰ বিপাক ।
 বান্ধসে হৰিয়া নেই বামৰ ভাৰ্য্যাক ॥
 সীতা হেন শান্তি তাৰ যি ভৈলা অবস্থা ।
 আন সামান্যৰ স্ত্ৰীৰ কি কহিবো কথা ॥
 রূপবতী নাবী ভৈলে নেবাই কলঙ্ক ।
 জামি কৃষ্ণ ভজা মন কৰিয়া নিশঙ্ক ॥
 পুত্ৰ ভাৰ্য্যা ধনজন নথাকে সদাই ।
 পোষন্তে পালন্তে তাক ব্যৰ্থে আয়ু যাই ॥
 ভাৰত ভূমিত জন্ম স্মৰ চিন্তা মণি ।
 আক তুচ্ছ কৰে বিষয়ক স্মৃতি মানি ॥
 ঈশ্বৰক নভজে নোপজে প্ৰেম ভাৱ ।
 কেনমতে তৰিবা দুৰ্য্যোৰ যম ঠাৱ ॥
 জগতেৰে ছয়া মই কৰোহোঁ কাতৰ ।
 বাপ কৃপাময় বন্ধু দিয়া একবৰ ॥

সকল লোকৰ তোমাতেসে ভক্তি হোক ।
 ডাকি বাম হৰি বোলা পাতোক ছাড়োক ॥

—0—

ছবি ।

পাইলন্ত দুৰন্ত চিন্তা, জনক নন্দিনী সীতা,
 আতি আৰ্ত্ত বাৰ ভয় মনে ।
 হৰি হৰি প্ৰভু বাম, তোমাৰ মহিষা মোক,
 হেৰা হৰি লৈ যাই বাৰণে ॥
 যুগ বধ তেজিয়োক, শীঘ্ৰে প্ৰভু আসিয়োক,
 লক্ষ্মণ সহিতে ধনু ধৰি ।
 মোক আসি বাখিওক, বাৰণক বধিয়োক,
 নাহি দোষ ইটো স্ত্ৰী বৈৰি ॥
 স্বৰ্ণৰ যুগ দেখাট, বিধি বধিলেক মোৰ,
 তোমাক পঠাইলো বধিবাৰে ।
 তোমাৰ আৰাৰ শুনি, লক্ষ্মণক গালি পাৰি,
 পাপিষ্ঠি পঠাইলোঁ মৰিবাৰে ॥
 পাই মোক শূণ্য ঘৰে, হৰি নেই লক্ষেশ্বৰে,
 স্ত্ৰী জাতি নোহোঁ সন্তপ্তৰি ।
 ছয়ো এতিফণে যদি, শীঘ্ৰ কৰি নাসা খেদি,
 তেঁবে মোৰ জন্ম যাই বৰি ॥

হা বাম বাম বুলি, শোকে আতি বিয়াকুলি,
 কান্দন্তু বিবিধ গুণ কহি ।
 বিধতা বঞ্চিলে মোক, নিশ্চল চন্দ্রত যেন,
 মলিন কলঙ্ক গৈলা বহি ॥
 বামব বমণী সীতা, বাবণে হবিল হেন,
 এহি কথা যাই বাজে বাজে ।
 পতি ভ্রতা নাম নোব, আজিহন্তে খণ্ডিবেক,
 জীবন ধবোহৌ কোন কার্যে ॥
 লক্ষকর জীব মোব, দুই লক্ষর জাতি কুল,
 ত্রিলক্ষ টঙ্কাব ধর্ম ক্রিয়া ।
 হেনয় অমূল্য ধন, কেনমতে বাখিবোহৌ,
 বাঙ্কসব হাতত পৰিয়া ॥
 হবি হবি প্রভু বাগ, দুর্বাদল ঘন শ্যাম,
 মনোহর তনু সুকুমাৰ ।
 দৰশনে স্থখী হই, সুবলিত বাহু দুই,
 কামিনীৰ মন কণ্ঠ হাব ॥
 বদনে ভুবন বঞ্জে, সম্পূর্ণ চন্দ্রক গঞ্জে,
 নেত্র দুই প্রফুল্ল কমল ।
 একো অঙ্গে নাহি কীণ, মহন্তর যত গুণ,
 প্রভু তেবে আছয় সকল ॥

চৰণ কমল দুই, পৃথিবীক প্রকাশয়,
 দেখি পাসবউ সবে দুখ ।
 হেন প্রভু হকৰাই, এডু প্রাণ নতু যাই,
 কিনো নিদাকণ মোব বুক ॥
 হা হা প্রভু বাম চন্দ্র, তোমাৰ বমণী মই,
 হেৰা হবি নেই নিশাচৰে ।
 দুষ্টক দণ্ডিতে লাগি, অবতার ভৈলা প্রভু,
 কহে মহা জন নিবন্তৰে ॥
 তোমাৰ চৰণ দাসী, মইনাৰী সেবকিনী,
 কিসক নকৰা প্রতিকাৰ ।
 হবি হবি লখাই আবে, তোহোৰ গুছিল স্নেহ,
 শীঘ্ৰে লাগ নলসু আগাৰ ॥
 সিংহৰ ভাৰ্য্যাক যেন, শৃগালে হৰিয়া নেই,
 বিধি বিড়াম্বলে হেন কিক ।
 বাগ স্বামী দৰশনে, বিযোগ কৰাইলে মোক,
 বিধিৰ বিক্রম ধিক ধিক ॥
 কৈকৈৰ শান্তৰ আবে, মনোবথ সিদ্ধি ভৈলা,
 পুত্র শোকে মৰিল শান্তৰ ।
 এবৈ প্রাণ বাঙ্কবৰ, বামৰ বিয়েগে,
 মোৰো প্রাণ যাইব যমঘৰ ॥

মোৰ মহা সন্তাপত, বামে প্ৰাণ তেজিবন্ত,
 লক্ষণেও মৰিবন্ত পাছে ।
 আবে অকণ্টকা ৰাজ্য, ভবতেই ভুঞ্জিবেক,
 আউৰ তাৰ কাত ভয় আছে ॥
 বনদেবতাক সবে, সীতা দেবী বুলিলন্ত,
 কৃতাজ্ঞানী কৰিয়া মিনতি ।
 প্ৰভু বাঘবত মোৰ, কহিবা কাহিনা নব,
 বিধি যেন কৰিলা বিপত্তি ॥

—০—

দুলডি ।

এহিমতে সতী, ব্যাকুলে কান্দন্ত,
 বামৰ গুণ স্মৰি ।
 মহাবেগে বথ, ডাকে লক্ষ্যনাথ,
 লক্ষ্যৰ দিশক ধৰি ॥
 সীতাক সন্মুখি, মধুৰ বচনে,
 বোলে সীতা তেজা শোক ।
 মুখ্য পটেশ্বৰী, পাতিবো তোমাক,
 চমুহুয়া ভজা মোক ॥

সীতায়ে বোলন্ত, পাপিষ্ঠ ৰাৱণ,
 যেবে চোস তই মোক ।
 জগতে জানন্তি, মই মহা শান্তি,
 শাপি ভস্ম কৰোঁ তোকে ॥
 দেবহৈবা সাক্ষী, মোত দোষ নাই,
 বলে লৈয়া যাই হৰি ।
 বামৰ হাতত, অবশ্যে মৰিবে,
 মোক যেন ঘাস ছাড়ি ॥
 সীতাৰ বচনে, কুপিল ৰাৱণ,
 থাকি গৈলা পাছ গুছি ।
 কান্দন্তে বথত, গোসানী চলন্ত,
 আকলে লোতক মুচি ॥
 পৰ্বত উপবে, জটায়ু আছন্ত,
 মহা স্বেৰে বোঁদ লই ।
 স্ত্ৰীৰ ক্ৰন্দন, শুনি চতুৰ্দ্দিশে,
 চাহলা নেত্র ফুৰাই ॥
 দেখন্ত বথত, সীতায়ে কান্দন্ত,
 বামৰ গুণ বৰ্ণাই ।
 শৰীৰত বজ্ৰ, পৰিলা যেনে,
 আগবাঢ়ি গৈলা ধাই ॥

মাৰিপাখী ছাট, ভেটিলন্ত বাট,
তুলি বজ্ৰ সম চোটে ।

শৃঙ্গে সম যেন, গগণে উধাইল,
পাখী মেলি গিৰি গোটে ॥

বৃক্ষ খসি পৰে পৰ্বত লড়য়,
জটায়ু পক্ষী প্রচণ্ড ।

পাখীৰ ছাটিত, বায়ু উঠলিল,
মেঘ ভৈলা খণ্ড খণ্ড ॥

আকাশত থাকি, বুলিলন্ত তাক,
গৰ্জ্জ আতি পক্ষী বাজ ।

শুনবে দাকণ, পাপীষ্ঠ বাৰণ,
কি তই ভৈলি নিলাজ ॥

এতমান বাজা, ছয়া অযুগত,
কবস তই পাপিষ্ঠ ।

ৰামৰ ভাৰ্য্যাক, সীতাক হৰিলি
চিন্তিলি বৰ অনিষ্ট ॥

ধন্য পন্থ তই, তেজিলি নিলাজ,
পৰৰ ভাৰ্য্যা হবস ।

সৰাতে অধিক, এহিসে পাতেক,
সঞ্চিলি পাপ ৰাক্ষস ॥

জগতৰে পিতা, প্রভু ৰামচন্দ্র,
সীতা জগতৰে মাৰ ।

তাক্ষ নেস হৰি, মহা অহঙ্কাৰী,
ৰাৱণ মন্দ প্রভাৱ ॥

দশৰথ সমে, মোৰ মিত্ৰব্ৰতি,
যেন একে কলেবৰ ।

প্ৰাণে জীবি য়েবে, তান পুত্ৰবধু,
এতিফ্ৰণে পৰিহৰ ॥

নিশ্চয় বুলিলোঁ, সীতাক ৰাখিবোঁ,
সমৰে তোক মাৰিবোঁ ।

তোহাক ৰথকে, নুহি এতিফ্ৰণে,
চপাই ধৰি গিলিবোঁ ॥

মই বৃদ্ধ ভৈলোঁ, তই ভব যুৱত,
ত্ৰিভুবনে তই বীৰ ।

তভু বজ্ৰ তুণ্ডে, আকুৰি চিঙিবোঁ,
চণ্ড তোৰ দশশিৰ ॥

আমাৰ মিত্ৰৰ, বধুক হবস,
তোৰ এত মান বুক ।

নখে চিড়ি তোক, মৈৰাৰ আগত,
পাৰ্ৰালি যেন জলোক ॥

পদ ।

ক্রোধে জটায়ুক বোলে বাবণ লটক ।
 শুনওবে চাব পক্ষী লটক ছটক ॥
 ত্রৈলোক্য বাবণ ঘিটো তাক্স জঙ্ঘাবস ।
 অবিলম্বে যমপুৰ চলিবে বাঞ্চস ॥
 ইন্দ্র চন্দ্র বায়ু বহ্নি সূর্য্য হুইবা সাক্ষী ।
 মোক ধাই আসে পক্ষী খাই দুই আখি ॥
 নতুদেখ প্রচণ্ড শব কৰোঁ তোক দণ্ড ।
 খাণ্ডা হানি তুণ্ড মুণ্ড কৰোঁ খণ্ড খণ্ড ॥
 এহি বুলি কোপে জ্বলি ধনুক ধবিল ।
 যেন পৰ্ব্বতক ঢাকি মেঘে বৰিষিল ॥
 বাবণৰ বাণে দিশ বিদিশ পূৰিলা ।
 জটায়ুৰ পথা ছাটে সকলে উড়িলা ॥
 হানয় বাবণে বাণ অস্ত্র অপৰ্য্যন্ত ।
 সাপক গড়ুবে যেন জটায়ু গিলন্ত ॥
 অস্ত্র গিলে দেখি গালি পাৰে নিশাচৰ ।
 হানিলেক দিব্য বজ্র সম দশশৰ ॥

ঠাস ঠিস কৰি বীৰ পক্ষীত পৰিলা ।
 ক্রুদ্ধ নভৈল লোম গাছো নলড়িলা ॥
 ক্রোধিয়া জটায়ু তাৰ পৰিলা বথত ।
 চৰণৰ নখে ক্ষত কৰিল সমস্ত ॥
 বাবণৰ পিঠিত চোটৰ দিলা ঘাৰ ।
 আকুৰিয়া চিণ্ডিলন্ত মাংস এক নাৰ ॥
 কেশে ধৰি চোটে পাছে ঘণ্টাক লড়িলা ।
 দুইপাৰ ভিৰিতাৰ বধক ভাঙ্গিলা ॥
 চোটৰ প্রহাবে কিৰিটিক উলটাইলা ।
 উৰ্দ্ধক লাগিয়া কোপে ক্ষেপিয়া পঠাইলা ॥
 কিৰিটিৰ তাপ লাগি আকাশ জ্বলিল ।
 সূর্য্য গোট আসি যেন ভূমিত পৰিল ॥
 চাৰি গোট গাধৰে বহয় তাৰ যান ।
 লাখিহানি জটায়ু ছড়াইল তাৰ প্রাণ ॥
 গজে অক্ষুণ্ণ যেন নথ চোট লাগি ।
 সাৰথিৰ মাথা ঠনবাই গৈল ভাগি ॥
 মুণ্ডত তাৰিলা বজ্র সমান চৰণে ।
 মূৰ্চ্ছা যাই যম লোক দেখিলা বাবণে ॥
 জটায়ুৰ ছোটে বাজা লালকাল ভৈলা ।
 বিধতাৰ বৰে পুনরুপি প্রাণ পাইলা ॥

জটায়ু উবার কবি মাৰে তাৰ পথ
 বেগে আসি লাথি হানি ভাঙ্গিলেক বথ ॥
 দেখি বীৰ বাৰুণৰ হৃদয় কম্পিলা ।
 সীতাক কোলাত লৈয়া ভূমিত নামিলা ॥
 বুলিলা জটায়ু পাছে ক্ৰোধে বাৰুণক
 এডু প্ৰাণে জীবিবেবে তেজস সীতাক ॥
 মোক সম নহস বামৰ হৈবি আগ ।
 অবশ্যে কাটয় যেন উছৰ্গিল ছাগ ॥
 বামৰ শৰত তই হৈবি বলি দান ।
 হিতশুন সীতা এড়ি চল নিজ থান ॥
 সাক্ষাতে দেখিব বাম নমানস পাপী ।
 সীতাক ছাড়িলে মাত্ৰ বাখবো তথাপি ।
 বাৰুণে বোলয় কত কদৰ্থস আৰ ।
 যতলাগে কবিলি মিত্ৰৰ প্ৰতিকার ॥
 বথ ভাঙ্গি ভূমিত পেলাইলি কবি গুৰি ।
 এডু ক্ষমা কৰা পক্ষী চল মন্থ সাৰি ॥
 অবশ্যে সীতাক মই হৰি নিবো লক্ষা ।
 তই হেন পক্ষী লক্ষ্যকক নাহি শক্ষা ॥
 আউৰ য়েবে উপদ্রব কৰস আমাক ।
 বধিবো নিশ্চয় তোকে এবে প্ৰাণ বাখ ॥

জটায়ু বোলন্ত বৃক ভৈলোঁ মই শ্ৰান্ত ।
 খনিক বিশ্রাম কৰা হওঁ উপশান্ত ॥
 জটায়ু প্ৰয়াস দেখি বাৰুণ হৰিষ ।
 আৰ কিবা চাওঁ আবে চলোঁ নিজ দেশ ॥
 এহি বুলি কোলে তুলি জানকীক লৈলা ।
 আতি মহা বেগ ধৰি গগনে চলিলা ॥
 হেন দেখি জটায়ু পাছতে ডেব দিলা ।
 পিঠিত পৰিয়া তাৰ পাখা সাবটিলা ॥
 স্তন দুইৰ মাজে নখে কবিল বিদাৰ ।
 চট চটি য়েহেন চিড়িলা কলা খাৰ ॥
 হস্তীৰ পিঠিত যেন মালত ছড়িলা ।
 নখাঙ্কুশ ঘাৰে দশ শিৰ বিদাৰিলা ॥
 বিহ্বল বাৰুণ ভৈলা নপাৰে উগাই ।
 পিঠিত জটায়ু আছে মত্ত গজ প্ৰাই ॥
 হিয়া মুণ্ড গল পিঠি সকল শৰীৰ ।
 নখ চোট প্ৰহাৰে কবিলে চিৰাচিৰ ॥
 বাৰুণৰ কেশ কোকোঁ চোটো কক্কে ধৰি ।
 নোপাসোপে উভাৰি পেহ্লাইলা কোপ কৰি ॥
 মুণ্ডত উঠিয়া পাছে চৰণে জান্তিলা ।
 বিহ্বল স্বৰূপ হুয়া ভূমিত নামিলা ॥

কতো দূৰে গৈয়া সিটো থৈলেক সীতাক ।
 ধৰি বজ্র মুঠি সাজ ভৈলা যুঁজিবাক ॥
 কুৰি গোট মুঠি হানিলেক এক বলে ।
 গৰুৰ পুত্রে তাক সহিলেক হেলে ॥
 ভ্ৰুকুটা ভ্ৰুকুটি দুইবোৰ বণ ধুমাজয় ।
 বাক্স ছটক দুইবোৰ বল ভৈলা ক্ষয় ॥
 বাৰণৰ শৰীৰৰ শোণিত বহয় ।
 মন্দৰ গিৰিৰ যেন গেক নিঝৰয় ॥
 দাৰুণে গুণয় ন্যায় যুদ্ধে নোৱাৰোহেঁ ।
 যেন যুৱাই হোক আক অনায়া কৰোহেঁ ॥
 এহি গুণি টুনৰ টানিলা চন্দ্ৰ হাস ।
 জটায়ু বুজিলা দুৰ্ঘট বাৰণৰ আশ ॥
 হৃদয়ৰ মাজে তাৰ দিলা পথা ছাট ।
 দুৰ্ব্বাৰ প্ৰহাৰে যেন হিয়া দিলা কাট ॥
 পাখীৰ ছাটিত জটায়ুয়ে নগনিলা ।
 দাৰুণে খড়্গৰ ঘাৰে পথাক ছেদিল ॥
 পাৰ দুই ছেদিলেক পথাৰ লগতে ।
 যেন পূৰ্বে ক্ৰৌঞ্চক ভেদিলা গোঁৰী স্ততে ॥
 ইন্দ্ৰে যেন পৰ্ব্বতৰ শৃঙ্গক ছেদিলা ।
 জটায়ু পৰন্তে মহী মণ্ডল লড়িলা ॥

দাৰুণে ও পাইলা পথা ছোট জট যুৰ ।
 হাড় ঘাড় বিহৰিয়া বল ভৈল চূৰ ॥
 কতো দূৰে চিৎছয়া পৰি আছিলেক ।
 বিধাতাৰ বৰে পুনু চেতন পাইলেক ॥
 জটায়ু পৰিল দেখি চেতন লভিলা ।
 বথৰ সম্ভাৰ যত চাহিতে লাগিলা ॥
 বাম বাম দাৰু কাটি জটায়ু কেঙ্কান্ত ।
 দেখিয়া গোসাণী যাই পাশ চাপিলন্ত ॥
 অনায়া দাৰুণে তান পথাক ছেদিলা ।
 দেখিয়া সীতাৰ মহা সম্ভাপ জ্বলিলা ॥
 ধৰিলন্ত তুলি দেবী জটায়ুৰ গল ।
 অনেক কান্দিলা দেবী হাকুল ব্যাকুল ॥
 হা হা মোৰ মহামিত্ৰ তুমি পক্ষী বাজ ।
 মোহৰেসে নিমিতে প্ৰাণ ভৈলা বাজ ॥
 যতেক লাগিল মানে পানীক বুজালা ।
 পক্ষী গোট ছয়া ঘোৰ সংগ্ৰাম কৰিলা ॥
 মহা পুণ্য কীৰ্ত্তি বাপ পৃথিবীত থৈলা ।
 বামৰ কাৰ্য্যত নিজ প্ৰাণক তেজিলা ॥
 তোমাক সহায় পাই পুনু যেন জীলো ।
 তুমি এড়ি যাহা বাপ এবেসে মৰিলো ॥

বাথিবাক আসিলে জনক যেন বাপ ।
 সবাতো অধিক ভৈলা তোমাৰ সন্তাপ ॥
 দুৰ্গতি কালত বাপ ভৈলাহা সহাই ।
 এবে বাপ জীৱ তেজি যাহা কোন ঠাই ॥
 তুমি মোৰ দণবথ স্নেহৰ শশুৰ ।
 বহাবীক তেজি কেনে যাস যম পুৰ ॥
 আপদ সিন্ধুত পাইলোঁ তুমি হেন নাৰ ।
 পুনু হকৰাইলোঁ শোকে দহে সৰ্ব্ব গাৰ ॥
 জটায়ু বোলন্ত আই নকৰা ক্রন্দন ।
 বামৰ কাৰ্য্যত মোৰ মিলিল মৰণ ॥
 ইহাকেসে স্তম্ভি মনত বৰ দুখ ।
 মৰণ কালত নেদেখিলোঁ বাম মুখ ॥
 হেন শূন্য কান্দ দেবী দিলা সমিধান ।
 যেবে সীতা শান্তি মই বামে মোৰ প্ৰাণ ॥
 যত মোৰ বিপত্তি বামক দিবা জান ।
 তান মুখ দেখিলেসে যাইবে তবু প্ৰাণ ॥
 এহি বুলি সীতা সতী কান্দন্ত আকুলি ।
 জটায়ু আছন্ত পাৰি বাম বাম বুলি ॥
 বাৰণেও বিচাৰিলা বথৰ সন্তাপ ।
 জটায়ুৰ ঠোট ঘাৰে ভৈলা চাবথাৰ ॥

বথ সাজিবাৰ আৰ কিছু সাজ নাই ।
 আথে বেথে আসি পাইলা জানকীৰ ঠাই ॥
 বাৰণক দেখি দেবী বৃক্ষত ধৰিলা ।
 নুচাব নুচুৰি বুলি আৰাৱ কৰিলা ॥
 আকুলি দাকণে সীতা কোলে তুলি লৈলা ।
 আকাশে উৰাৱ কৰি বেগে চলি গৈলা ॥
 সীতাক বাৰণে নেই ব্ৰহ্মায়ে দেখিলা ।
 দেৱক সম্মুখি বিধি হৰিষে কহিলা ॥
 নামৰ ভাৰ্য্যাক হৰি নিবন্ত বাৰণে ।
 মৰিলা বাক্ষস কুল হেন জানা মনে ॥
 সীতাক আকাশে লৈই দশগ্ৰীৱ চলে ।
 মাংস লৈয়া চলে যেন কুকুৰ হেঙ্গালে ॥
 বিজুল ছটক যেন জানকীৰ কান্তি ।
 তাৰা যেন জিকি পাৰে অলঙ্কাৰ পান্তি ॥
 বাৰণৰ কোলে সীতা জ্বলন্ত অধিক ।
 অগ্নন পৰ্বত যেন জ্বলয় মাণিক ॥
 বাৰণৰ কোলে সীতা জ্বলন্ত নিশ্চল ।
 মেঘ ফেৰি জ্বলে যেন চন্দ্ৰৰ মণ্ডল ॥
 সীতাৰ আকুল বস্ত্ৰ বায়ুত চলয় ।
 ববিৰ কিৰণ যেন মেঘে ঝিলিকয় ॥

মনি বাজ মাজে যেন মাণিক প্ৰত্যেক ।
 কসটি শিলাত যেন মাণিকৰ বেথ ॥
 লঙ্কেশ্বৰ কাল মেঘ মাজে সীতা সতী ।
 অলঙ্কাৰ চয় যেন বিদ্যুতৰ পাণ্ডি ॥
 চিণ্ডিলা সীতাৰ শুদ্ধ মুকুতাৰ হাৰ ।
 আকাশে প্ৰকাশে যেন জাহ্নবীৰ ধাৰ ॥
 শোকে ছুখে সীতাৰ শৰীৰ ভৈলা কৃশ ।
 বাৰণক বচন বুলিলা বিষদৃশ ॥
 হাউৰে পাপিষ্ঠ নষ্ট মতি ভৈল তোৰ ।
 এত বৰ বাজা ছয়া ভৈলি তিৰী চোৰ ॥
 কতবা জন্মক লাগি সঞ্চলি পাতেক ।
 তই মুগ মায়া তই বঞ্চিলি বামক ॥
 বাম হেন বাৰ দিলা তোহোৰ বাকসে ।
 সেই কাৰণে লক্ষ্মণক পঠাইলোঁ তৰাসে ॥
 লক্ষ্মণ দেৱৰ যেনে থাকন্তু লগত ।
 যমপুৰ পাইলি হতে তাহান হাতত ॥
 তিৰী চোৰ দাকণ হাড়িৰ জাত খায়া ।
 লাজে শিলা গলে বান্ধি নমবস গৈয়া ॥
 বামক নিজিনি মোক হৰি নেন বলে ।
 জানিলোঁ পাপিষ্ঠ তই গৈলি বসাতলে ॥

স্তব্ধ নাশিলে তোক পাইলে যম কালে ।
 শিশিৰ শুখাই যেন বাম ববিজালে ॥
 আনো অসংখ্যাত সীতা বুলিলা বিস্তৰ ।
 লাজে লক্ষ্মণাথে কিছু নেদিলে উত্তৰ ॥
 অনন্তৰে সীতা সব অলঙ্কাৰ কাঢ়ি ।
 দিব্য বস্ত্ৰে বান্ধিলন্ত একস্থান কৰি ॥
 পৰ্বতত দেখিলন্ত বানৰ পাঞ্চ জন ।
 পলাই আছে বালি নৃপতিত হাৰি বণ ॥
 বাম বাৰ্তা পাইবে বুলি মনে কৰি সাৰ ।
 তাসাম্বাৰ মাজত ফেপিলা অলঙ্কাৰ ॥
 যেনে স্বৰূপত হওঁ মই সীতা সতী ।
 মোৰ অলঙ্কাৰ তেবে বাঘবে পাইবন্তি ॥
 বাবণেও লক্ষিলেক জানকীৰ কাজ ।
 অলঙ্কাৰ পৰিগৈলা বানৰৰ মাজ ॥
 কি পৰিলা বুলি পাঞ্চো উপৰক চাইলা ।
 বাৰণৰ কোপে এক কন্যা ভেঁট পাইলা ॥
 কান্দন্তে চলন্ত কন্যা বাম বাম বুলি ।
 দীৰ্ঘ কেশ চয় আকাশত যাই হালি ॥
 কন্যাৰ ৰূপক দেখি বিস্ময় যেনে ভৈলা ।
 পাছে পাঞ্চবীৰে অলঙ্কাৰ মেলি চাইলা ॥

দেখিলন্ত দেব যোগ্য দিব্য অলঙ্কার ।
 ভৈলন্ত বিষয় চাহি আউবে আউব ॥
 জটায়ু'র কাষ এৰি বাৰণ চলিল ।
 দক্ষিণ ছাড়িয়া পূৰ্ব্ব দিশে প্ৰবেশিল ॥
 ঋষ্যমুখ গিৰি সম্পা সৰোবৰ তৰি ।
 সীতা লৈয়া চলয় লঙ্কাৰ দিশ ধৰি ॥
 মৃত্যু লৈয়া চলয় নকৰে কিছু শঙ্কা ।
 সমুদ্ৰ তৰিয়া পাছে প্ৰবোশল লঙ্কা ॥
 অন্তঃস পুৰত যাই ভৈলক প্ৰবেশ ।
 নিৰ্জ্জন থানত নিয়া সীতাক থৈলেক ॥
 অনেক বাক্ষস বক্ষা দিলেক সীতাৰ ।
 বাখিৰাহা যত্নে জীৱ জনক বাজাব ॥
 যদি আন জনে দেখে জনকৰ জীৱ ।
 তোমৰা সবক মই মাৰিবোহঁো জীৱ ॥
 সীতায় খোজন্ত দিব্য বত্ৰ বস্ত্ৰ যত ।
 শঙ্কা নকৰিয়া আনি দিবিহি সমস্ত ॥
 এহি বুলি লঙ্কা নাথ ওঁৱাৰি পশিল ।
 আঠ গোটা বাক্ষসক মাতিয়া আনিল ॥
 সম্মুখি বোলয় শুন আঠ গোটা বীৰ ।
 ধৰিতে নপাৰোঁ মন দহয় শৰীৰ ॥

শীঘ্ৰ বেগে যাহা সবে দণ্ডকাৰ বন ।
 বামে মাৰিলেক খৰ ত্ৰিশিৰা দূষণ ॥
 হৰিলোহঁো ভাৰ্য্যাতাৰ সাধি সেহি মান ।
 চাহা ছুই ভাই কিবা কৰে সিটো থান ॥
 মাৰিবাক পাৰা য়েবে আতিবৰ ভাল ।
 এতেকে পলাই মোৰ হৃদয়ৰ শাল ॥
 মহাবীৰ আঠক পঠাওঁ এহি কাৰ্য্যে ।
 জানিআসা বাৰ্তা যাই দণ্ডকাৰ মাজে ॥
 বাৰণৰ বচনক শিৰে তুলি লৈলা ।
 আঠগোট বাক্ষস বামক খেদি গৈলা ॥
 নবৰয় সীতা বাৰণৰ স্বস্থ নাই ।
 বিনাইতে লাগিলা যাই জানকীৰ ঠাই ॥
 বোলে লক্ষ্মেশ্বৰে সীতা মোৰ বোল শুন ।
 মোহোৰ সমান মহাজন আছে কোন ॥
 অবধ্য শৰীৰ মোৰ বিধতাৰ বৰে ।
 নাহিকে মৰণ মোৰ ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰে ॥
 জিনি আছেো তিনি লোক নাহি কাৰো শঙ্কা ।
 জ্যেষ্ঠ ভাই কুবেৰৰ কাড়ি লৈলো লঙ্কা ॥
 লৈলোঁ মহা বিমান পুষ্পক যাৰ নাম ।
 চলা এতিক্ষণ মোৰ পূৰ্বা মনকাম ॥

শঙ্কৰত যাই তেহু লৈলেক শৰণ ।
 সিকাৰণে কুবেৰৰ নভৈল্য মৰণ ॥
 লঙ্কাতে খাটয়া আসি যত দেবগণ ।
 তাক দেখি জানকী হৰিষ কৰা মন ॥
 মহাদেৱ সেৱা কৰি ত্ৰৈলোক্য জিনিৰো ।
 শিব সমন্বিতে কল্যাসক আলগাইলু ॥
 তেজিলো আটাপ শুনিলেক ত্ৰিভুবন ।
 সিকাৰণে বোলে মোক ত্ৰৈলোক্য বাৰ্ণ ॥
 হেন ত্ৰিভুবন পতি দেখ দশগ্ৰীৱ ।
 মইতোক বোলো শুন জনকৰ জীৱ ॥
 মানুষ বামত তোৰ কোন উপযোগ ।
 তাক তেজি মোক ভজ ভুঞ্জ ৰাজ্য ভোগ ॥
 তোৰ ৰূপ দেখি আঁখি নভাষয় আন ।
 কাম সমুদ্ৰত মৰোঁ কৰা পৰিত্ৰাণ ॥
 তোহোৰ চৰণে মই লৈলোহোঁ শৰণ ।
 নুহিবি স্তম্ভৰী এবো নিকৰণ মন ॥
 ত্ৰৈলোক্য ঈশ্বৰ ছয়া ভৈলো তোৰ দাস ।
 অনুগত জন কেনে তেজিবাক চাস ॥
 মই হেন স্বামী যেনে তই নববিবি ।
 পাছ কালে তই মোক স্তম্ভৰি মৰিবি ॥

বোলো যেনে তই ন বৰস কোঁতুহলে ।
 আজি জান তোক মই হৰিবোহো বলে ॥
 আজি তোৰ ছড়াঙ বাম মানুষৰ আশ ।
 ভালে যেনে জীবিতেবে আসা মোৰ পাশ ॥
 ৰাৱণৰ বোলে যেন জীৱ গৈল উড়ি ।
 বুলিবে লাগিলা সীতা বৰ কোপকৰি ॥
 বোলো লঙ্কা নাথ যেনে চোস তই মোক ।
 শাপি ভস্ম কৰিবো বুলিলো নিষ্ঠে তোক ॥
 মোক যদি হৰি তই পাতালক যাস ।
 তহিতো ৰাঘবে কৰিবে সৰ্ব নাশ ॥
 হাঁড়ি জাতি ছয়া পাটবাক চাহ বেন ।
 অবিলম্বে প্ৰভু কৰিবেক স্কন্ধ ছেদ ॥
 ডৰিলা ৰাৱণ শূনি সীতাৰ উত্তৰ ।
 মধুৰ বচনে পুনু বোলে লঙ্কেশ্বৰ ॥
 এবেসে জানিলো সীতা তোত বুদ্ধি নাই ।
 বনবাসী বামকেনে আছা বাট চাই ॥
 দেখ দেখ জানকী মোহোৰ ঐশ্বৰ্য্যক ।
 পৰাভৱ পাৰে যেন কল্যাস পৰ্বতক ॥
 ৰত্নময় ভূমি চয় দেখা মনোহৰ ।
 সদায় সেৱয় মোক সিদ্ধ বিদ্যা ধৰ ॥

মোৰ অনুকূলে বহে মলয়া সমাৰ ।
 কেনমতে সহে সীতা তোহোৰ শৰাৰ ॥
 মোহোৰ নৈন্যকদেখা শুনহ সকল ।
 বাঘষ্টি হাজাৰ কুল বান্ধসব বল ।
 তেহুয় দুইগুণ আছে পিণাচ অপাৰ ।
 একৈকৰ ভৃত্য আছে হাজাৰে হাজাৰ ॥
 বণ ভূমি হস্তে চানি চলয় আকাশ ।
 ত্ৰিভুবন জনে দেখি মিলয় তৰাস ॥
 বাল্য বৃদ্ধ দেখিয়া নৈন্যৰ দিলে দেখা ।
 মন্য ছাড়ি সীতা মোক শুভদৃষ্টি দেখা ॥
 আবুধি বিবুন্ধি সীতা বামকেসে চাহ ।
 মইহেন স্বামী তই লাথিৰে গৰাশ ।
 তিনিওলোকৰ বাজ্য সকলে আগাৰ ।
 আছে মহা মণিবত্ৰ অলেখ ভাণ্ডাৰ ।
 আছে মন্ত হস্তী বথ ঘোড়ক অশাৰ ।
 আজি ধৰি তোমাতে সম্পিলোঁ বাজ্যভাৰ ॥
 অমৃত নিযুত যত মোৰ পটেশ্বৰী ।
 মন্দোদৰী আদি দাস দাসী অনুচৰী ॥
 তোতে সেবা কৰোক সকল আজি ধাৰ ।
 যাক যেন যুৱাই দাবহাত তলা কৰি

যেহিবোলা সেহি কাৰবোহো আজি ধৰি ।
 ময়ো থাকিবোহো তোমাকেসে শেৱাকৰি ॥
 হৃদয়ৰ দুখ বান্ধে দূৰে পৰিহৰ ।
 ত্ৰিভুবন পতি আমাকেসে স্বামী বৰ ॥
 বামে মোক মাৰিবেক লোৱে তোৰ মনে ।
 কহিত শুনিছা বণ হাৰিলা বাৰণে ॥
 অগ্নিৰ শিখাত ঝাম্প দিব কোনজনে ।
 তোক বামে নিব আসি মোক জিনি বণে ॥
 দেখিয়োক লঙ্কাৰ দুৰ্জয় মোৰ গড় ।
 চতুৰ্ভিত গড় খাই অগাধ সাগৰ ॥
 তোক বামে নিব আসি হেন আশা তেজা ॥
 চৰণত ধৰোঁ তোৰ মোকস্বামী ভজা ॥
 পুষ্পক বিমান মোৰ ত্ৰিভুবনে সাৰ ।
 তুমি সমে হোঁক মোৰ ইহাতে শৃঙ্গাৰ ॥
 দশগোটা শিৰে তোৰ চৰণত ধৰোঁ ।
 মুখেতুণ কেশ লৈয়া কাতৰক কৰোঁ ।
 ৰাজ ৰাজেশ্বৰ হুয়া ভৈলোঁ তোৰ দাস ।
 ইহাত অধিক কিবা বহু মান্য চাস ॥
 বিবহ অগনি মোৰ দহে কলেবৰ ।
 অধৰ অমৃত মধু দান পান কৰ ॥

মোৰ স্বাধা বাম, সৰ্ব পূৰ্ণ কাম,
 গুণে নাহি যাক তুল ।
 মানিক বামৰ, আগত বাৰণ,
 যেন তই লোৰাচূৰ ॥
 পশ্চিম দিশত, আদিত্য উদয়,
 যদি অগ্নি হোৱে শীত ।
 ততু তোৰ বোলে, নটলিব মোৰ,
 সীতাৰ মন কিঞ্চিৎ ॥
 নবকৰ পলু, হুয়া কেন মতে,
 বিষ্ণু লোক যাইতে চান ।
 তোহোৰ মুখক, চৰণে নুচুইবোঁ,
 পৰিহৰ মোৰ আশ ॥
 বামৰ চৰণে, প্ৰাণ সম্পি আছোঁ,
 বামেসে মোৰ জীবন ।
 অমৃতক তেজি, কোন সতে তোত,
 বিষ্ঠাত কৰিবো মন ॥
 তিৰী চোৰ হুই, বোল কোন মুই,
 এতেক বীৰত্ব বাণি ।
 বেবেসে স্বামীক, দেখা দিলি হন্তে,
 তেবেসে মুনিষ জানি ॥

জীবন তোধিক, বোলস নাৰীক,
 এতেক কৰি মিনতি ।
 তিৰীৰ চৰণে, প্ৰণাম কৰস,
 গৈলি তই অধোগতি ॥
 যত্ৰাপি ব্ৰহ্মাত, শৰণ পশস,
 নহি যদি শঙ্কৰত ।
 দিগ পালে যদি, বাথে তথাপিতো,
 মৰিবি বাম শৰত ॥

—o—

ছবি ।

শুন ছুফ্ট কহো নিষ্ঠ, ভৈলা তোৰ মহা বিষ্ঠ,
 যেখনে আনিলি মোক হৰি ।
 বাম প্ৰভু আসিবন্ত, সমুদ্ৰক শুধিবন্ত,
 শৰে দহিবন্ত লক্ষা পুৰি ॥
 মোৰ মান সাধিবন্ত, শিব তোৰ ছেদিবন্ত,
 শৰে বিচাৰিব তোৰ আন্ত ।
 বাক্সক মাৰিবন্ত, দেব কাৰ্য্য সাধিবন্ত,
 জগতৰে দুখ খণ্ডিবন্ত ॥

স্বামী মোর মহাশান্ত,   পুরুষ মহন্ত সন্ত,
 মহা পুণ্য কীর্তিক থৈবন্ত ।
 দুর্গতিক তৰিবন্ত,   মোর শোক হৰিবন্ত;
 পুনু কপি রাজ্য লভিলন্ত ॥
 তোৰ মুখ নচাহিবো,   কদাচিত্তো নবৰিবো,
 চুইলে তোক শাপি বিনাশিবো ।
 বাম নাম জপিবোহো,   নিবাহারে থাকিবোহো,
 নুহি বাম স্মৰি মৰিবো ॥
 শুনবে বাৰণ পাপী,   হন তই মহাতপী,
 নিজ পুণ্য কবস বিনাশ ।
 মোতো যোন্সু সিজে পাপ, এতেকেসে নেদো শাপ,
 তাতেসে মোহিত আশ্বাস ॥
 গুচ গুচ নিশাচর,   ওচর নচাপ মোর,
 মৰিতে গবল তুলি খাস ।
 যদি বলে হবা তই,   চণ্ড শাপ দিবো মই,
 অবশ্যে কৰিবো তোক নাশ ॥
 সীতার দাক্ষণ বাণি,   দুৰ্জয় বাৰণে শূনি,
 বাক্ষসী লোকক পাঞ্চিলেক ।
 অশোকা বনত নিয়া,   সীতাক যতনে বাখ,
 নলাগয় এথা থাকিবাক ॥

বামত পালতোক মন,   পাশৰয় যেন মতে,
 আমাত কৰয় যেন মন ।
 খনো খনো ডকুৰাইবা,   খনে প্রীতি বিনাইবা,
 দিবা দিব্য বসন ভূষণ ॥
 বাৰণৰ হেন বাণি,   বাক্ষসী সকলে শূনি,
 সীতাক আৰবি লৈয়া গৈলা ।
 অশোক অবণ্য খান,   সৰ্ব গুণে সুশোভন,
 তহিতে সীতাক নিয়া থৈলা ॥
 দেব বৃক্ষ আছে তাত,   কল্পতক পাৰি জাত,
 না না বিধ মন্দাৰ সন্তান ।
 হেম ময় বৃক্ষচয়,   ফলে ফুলে মনোময়,
 বহু ময় জ্বলে থানে থান ॥
 তাতে দীৰ্ঘ সৰোবৰ,   জ্বলে মহা মনোহৰ,
 ফুলি আছে কমল উৎপল ।
 সুবৰ্ণৰ বহু পাত,   সুবৰ্ণ প্রকট ঘাট
 পক্ষীচয় কৰে কোঁতু হল ॥
 পুষ্পৰ সুবৰ্ণ গন্ধে,   মলয়া সমীৰ বহে,
 কোকিল ভ্রমৰে কৰে নাদ ।
 বাৰণৰ ক্রিড়া স্থান,   ত্রিভুবনে অনু পাণি,
 দেখি মন হয় উন্মাদ ॥

দুলডি ।

তাহাৰ মধ্যত, বৃক্ষ এক আছে,
প্ৰসিদ্ধ শিংসপানাম ।

স্বৰ্ণে মাণিকে, ফলে ভিণ্ডি বান্ধি,
বঞ্জি আছে নানা কাম ॥

তাহাৰ মূলত, সীতাক বেঢ়িয়া,
আছয় বান্ধসী চয় ।

বাৰণৰ বোলে, খনো ডকৰায়ে,
বোলয় খনো বিনয় ॥

সীতাক বাৰণে, হৰিয়া আনিলো,
জানিল বান্ধস লোক ।

কৰে কাণা কাণি, পাইলেক বিঘিনি,
কৰে চিন্তাভয় শোক ॥

কেহো বোলে ইটো, সীতাক হৰিয়া,
নকৰিলে কাৰ্য্য ভাল ।

বামৰ হাতত, বান্ধস কুলৰ,
জানিলো মিলিল কাল ॥

সুখে থাকিবাক, নপাইবো লঙ্কাত,
পুত্ৰে পৌত্ৰে চিৰকাল ।

পাপিষ্ঠ বাৰণ, বান্ধস কুলৰ,
হানিলা হিয়াত শাল ॥

কেহো কেহো দুৰ্ঘট, বান্ধসে বোলয়,
শোকভয় দূৰ কৰা ।

বাৰণ বাজাক, মানুষ বাঘৰে,
নহিবেক সমদৰ ॥

এহিমত কথা, লঙ্কাত মিলিল,
বান্ধসৰ সুখ নাই ।

পাছে ব্ৰহ্মা জানি, বুলিলন্ত বাণি,
বাসবৰ মুখ চাই ॥

নিবাহাৰে সীতা, লঙ্কাত আছন্ত,
বামৰ বাৰ্তা নপাই ।

প্ৰাণে নাশিবন্ত, নিশ্ফল হৈবন্ত,
কৰিলা যত উপাই ॥

শীঘ্ৰে ইন্দ্ৰ তুমি, বান্ধক চলিও,
বামৰ বাৰ্তা জনাও ।

দিব্য পৰমাণ, কৰি বহুমান,
জানকীক নিয়া দিয়ো ॥

পতিব্রতা দ্ৰাব, স্বামীসে জীৱন,
 স্বামীসে মুখ্য প্ৰধান ।
 প্ৰথম ভকত, সীতা মৰে বেবে,
 বামেও ভেজিবে প্ৰাণ ॥
 বামে নমাৰিলে, বাক্ষস কুলৰ,
 কোনে নো চিন্তিবে মাৰ ।
 সাক্ষাত ঈশ্বৰ, জগত বাখিতে,
 বাম ভৈলা অবতাৰ ॥
 তাহান ভাৰ্য্যাক, সীতাক হৰিতে,
 শক্তি আছে কাহাৰ ।
 জগত নিস্তাৰ, কথাৰ কাৰণে,
 কৰন্তু হৰি বিহাৰ ॥
 আমি সব তান, চৰণৰ দাস,
 সদায়ে লাগে সেৱিত ।
 এতেকে ভকতি, থাকোক সীতাত
 চলিযো ইন্দ্ৰ ভৱিত ॥
 শুনা সভাসদ, তেজা গৃহ বাস,
 ব্ৰহ্মাৰো দেখা ভকতি ।
 সমস্ত লোকৰ, বামেসে ঈশ্বৰ,
 জানি থিৰকৰা মতি ॥

বামৰ লীলাক, কোনে বুজিবেক
 আপুনি ঈশ্বৰ হুয়া ।
 মায়া যুগ জানি, তথাপি গৈলন্ত
 সীতাৰ বাক্য বাখিয়া ॥
 জগত তাৰিতে, দেখাইলা চৰিত্ৰ,
 মনুষ্যৰ বেশ ধৰি
 নহি কি ঈশ্বৰ, তাহান ভাৰ্য্যাক
 বাক্ষসে লই যাই হৰি ॥
 এহি সব কথা, শুনন্তে লোকৰ,
 বামত মজিব মন ।
 এতেকেসে ইটো, চৰিত্ৰ বামৰ,
 নিস্তৰে পাতকী গণ ॥
 অজ্ঞানী সকলে, ইহাক নুবুজি,
 জীৱন বিফল কৰে ।
 বাম গুণ নাম, তেজি আন কাম,
 মিছা বিষয়ত মৰে ॥
 পুত্ৰ দাৰা গৃহ, মোহে মুগ্ধ হুই,
 দণ্ডেক আক নুশুনে ।
 বৃথা কাল গৈল, কিবা ভাল ভৈল,
 ইহাক মনে নুগুণে ॥

হৰিৰ চৰিত্ৰ,   নুশুনিল চিত্ত,
    কিস্কিতো নছাড়ে কাম ।
 অনন্ত কন্দলী,   কহে নিবন্তৰে,
    ডাকি বোলা বাম বাম ॥

—0—

পদ ।

ব্ৰহ্মাৰ আদেশ ইন্দ্র শিবে তুলিলৈল ।
 হাতত পায়স লৈই লক্ষ্মাত পশিলা ॥
 বান্ধনী সবক প্ৰহাৰিলা নিদ্ৰাবাগ ।
 অচেতনে পৰিনিদ্ৰা গৈলা সেহিথান ॥
 বামৰ সন্তাপে ক্লশ ভৈলন্ত গোসানী ।
 আগ ছয়া ইন্দ্রে পাছে বুলিলন্ত বাণি ॥
 চিনিয়ে গোসানী সাতা মই অখণ্ডল ।
 বাম লক্ষ্মণৰ বার্তা সকলে কুশল ॥
 ব্ৰহ্মায়ে পঠাইলা মই আনিলো পায়স ।
 নাহিকে সংশয় আক ভুঞ্জিও আবেশ ॥
 শত বৰিষত ক্ষুধা তৃষা নলাগিব ।
 শৰীৰ শীতল হৈব সন্তাপ নাশিব ॥

অবিলম্বে বামে আসি বাবণ মাৰিবা ।
 তুমিয়ে কল্যাণে বাম স্বামীক লভিবা ॥
 তোমাৰ যে স্বামী বাম বিষ্ণু অবতাৰ ।
 বান্ধসক মাৰি দুখ খণ্ডিবে আমাৰ ॥
 তোৰা দুইবো এহি গুণ নাম শুনিয়েক ।
 অপ্রয়াশে পাইবে গতি তৰি ভয় শোক ॥
 বামক লাগিয়া আই তেজা দুখ মন ।
 নিশ্চয় জানিবা মই বুলিলো বচন ॥
 বান্ধনী লোকক হানিআছো নিদ্ৰা বাণ ।
 শঙ্কাছাড়ি আই ভুঞ্জিয়েক পৰমান ॥
 হেন শুনি গুণ সীতা দিলন্ত উত্তৰ ।
 কিমতে জানিবো তুমি ইন্দ্র পুৰন্দৰ ॥
 ইন্দ্রৰ চৰিত্ৰ মোত কহিলন্ত স্বামী ।
 তেবে পতিয়াওঁ নিজ ৰূপ ধৰা তুমি ॥
 হেন শুনি ইন্দ্রে ধবিলন্ত নিজভাৰ ।
 প্ৰকাশন্ত ধৰণী নুচোৱে তান পাৰ ॥
 সহস্ৰ লোচন হাতে আছে বজ্ৰ অস্ত্ৰ ।
 চক্ষুৰ নিমিষ নাই গাৱে বঙ্গা বস্ত্ৰ ॥
 চিনিলন্ত শান্তি সীতা চিন্তা গৈল দুৰ ।
 বোলন্ত তুমিসে পিতা তুমিসে স্বশুৰ ॥

এতমান আপদত তুমি আসি ভৈলা ।
 প্রভুৰ কুশল কহি আমাক জীয়াইলা ॥
 দুইহাত পাতি সীতা পায়স লৈলন্ত ।
 মহাবশ্বে তাক তিনি ভাগ কৰিলন্ত ॥
 বাম লক্ষ্মণক চিন্তি দুভাগ বঢ়াইল ।
 এক ভাগ পৰমান আপুনি খাইলা ॥
 ক্ষুধা তৃষা দূৰ গৈল স্বস্থ ভৈল কায়া ।
 সতোক আশ্রাসি ইন্দ্র গৈলা নিজ ঠাই ॥
 বামক চিন্তিয়া সীতা থাকিলন্ত তথা ।
 দণ্ডকা বনৰ কহো বাঘবৰ কথা ॥
 যুগৰূপ মাৰচক বামে মাৰিলন্ত ।
 তাৰ অসদৃশ নাদে তৰধ ভৈলন্ত ॥
 ত্রাহি ত্রাহি লক্ষ্মণ স্তম্ভৰে আসিয়োক ।
 একেশ্বৰে বনত বাঙ্গসে খাই মোক ॥
 এহি বুলি মৰিল দাকণ নিশাচৰ ।
 শুনি চিত্ত উৎপাত কৰে বাঘবৰ ॥
 বেগে প্রভু চলি গৈলা আপোনাৰ ঠাৱ ।
 পাছত শৃগালে কাটিলন্ত চণ্ড বাৰ ॥
 মনত গুণন্ত প্রভু পূৰে সৰ্ব্ব কাৰ ।
 বাঙ্গসক মাৰিলোঁ কাটিলে মোৰ বাৰ ॥

কেকৰাৰ নাদে আৰো থিৰ নোহে চিত্ত ।
 লখাই এড়ি আসে জানো সীতাৰ সন্নিহিত ।
 এহি গুণি বাম চন্দ্র আকুলে আসন্ত ।
 পন্থত লক্ষ্মণ যান্ত তাক সেখিলন্ত ॥
 হা হা লখাই কিনো কৰিলি অকাজ ।
 বুৰাইলি সীতাক এড়ি আইনি বনমাজ ॥
 যুগৰূপ বাঙ্গসক মাৰিলোঁ এখনে ।
 মৰন্তে কাটিলে বাৰ সিটো মোৰ ঠানে ॥
 সেই শুনি কিবা মতি বিহৰিল তোৰ ।
 জানিলোঁ সীতাক মোৰ হৰি নিলে চোৰ ॥
 এহি কহি দুই ভাই আসিল লবড়ে ।
 পশিলন্ত যাই বেগে আশ্রম ভিতৰে ॥
 দেখিলন্ত স্বয়নাথ নাহিকন্ত সীতা ।
 বিকল ভৈলন্ত প্রভু জগতৰ পিতা ॥
 সীতা সীতা বুলিয়া ছাড়ন্ত আৰ্ত্তবাৰ ।
 লক্ষ্মণেও বিচাৰন্ত বিহ্বল স্বভাৱ ॥
 আশ্রমত বিচাৰি য়েবে সীতাক নপাই ।
 মূৰ্চ্ছা গৈলা বাম চন্দ্র শোকে প্রাণ যাই ॥
 বাম চন্দ্রে কান্দন্ত সীতাৰ গুণ স্মৰি ।
 হা বিধি বধিলি সীতাক দূৰ কৰি ॥

সাক্ষাতে দৈশব হুয়া দেখা কেন মত ।
 সামান্য লোকৰ আৰু কি কৈবো মহত্ত্ব ॥
 বাম বিলাপ দেখা কেনে নবনাৰী ।
 খণ্ডোক দাক্ষণ শোক বোলা হৰি হৰি ॥

—•—

ঝুমুৰি ।

হৰি হৰি প্ৰাণেশ্বৰী । সীতা মোৰ সহিতৰী ॥
 কোন মোৰ প্ৰাণ বৈৰী । তোহক নিলেক হৰি ॥
 হৰি হৰি প্ৰাণ জায়া । সৰ্ব্বাঙ্গে সুন্দৰ কায়া ॥
 তোহোৰেসে মুখ চায়া । থাকোঁ দুখ পাশৰিয়া ॥
 হৰি হৰি কপৰ্তী । মহাশয়া গুণবতী ॥
 মোক কৰি অনাথিতি । কোনে নিলে কোনভিত্তি ॥
 তোৰ সম শান্তি নাই । বনবাস দুখ পাই ॥
 কিবা বোৰে কৰি যাই । পলাই আছা কোন ঠাই ॥
 ঝাটে আসা মোৰ থান । হেৰা মোৰ বাই প্ৰাণ ॥
 তোত পৰে বন্ধু আন । নাহি মোৰ আন থান ॥
 কৰিলোঁ দুৰ্য্যোৰ পাপ । বনক পঠাইলা বাপ ॥
 বাজ্যৰো ভাগিল কাপ । ভেবে মৰিলন্ত বাপ ॥

কাল চিলে দিলে থাপ । কিবা ভৈলা ঋষিশাপ ॥
 ভাৰ্য্যাব পাইলোহো তাপ । ভাঙ্গিল সকল দাপ ॥
 বন্ধুজন তেজিলোহো । ভাৰ্য্যাসঙ্গে আসিলোহো ॥
 বাথিবাক নপাৰিলোঁ । শত্ৰুজন হস্তবাইলোঁ ॥
 কোন লাজে ধৰোঁ প্ৰাণ । হকৰাইলোঁ শ্ৰুতি জ্ঞান ॥
 সীতাৰ সদৃশ আন । ভাৰ্য্যা পাইবো কোন আন ॥
 আৰু কাক সঙ্গে লৈয়া । থাকিবো তৃণত শুইয়া ॥
 দেখি আৰু কাৰ মুখ । পাশৰিবো বন দুখ ॥
 হৰি হৰি সুলক্ষ্মণী । চন্দ্ৰমুখী মধ্যাক্ষ্মণী ॥
 কুব্জ নয়নী বালা । জানানে চৌষষ্টি কলা ॥
 কোনসতে মোক ছাড়ি । গৈলি তই প্ৰাণেশ্বৰী ॥
 কিনোতোৰ বজ্জ হিয়া । গৈলি মোক ব'হু দিয়া ॥
 ছাৰিলি সকল দয়া । তেজি গৈলি প্ৰাণ জায়া ॥
 জানকী জানকী বুলি । ডাক দেন্ত বাহু তুলি ॥
 সীতা সীতা ডাক ছাড়ি । নিচালে ভূমিত পৰি ॥
 সীতাৰ কপক স্মৰি । কান্দন্ত বাঘব হৰি ॥
 নেত্ৰব লোতক পৰি । তিন্তে সব বহুধৰী ॥
 ভকত সীতাৰ স্নেহে । বামৰ শৰীৰ দহে ॥
 বাতুলে চেকান্ত যেনে । নিশ্বাস কাটন্ত ঘনে ॥
 শুনা সবনৰ নাৰী । একচিত্ত মন কৰি ॥

আপুনি ঈশ্বৰ হৰি । ভকতক শোক কৰি ॥
 সীতাৰ সদৃশ আন । ভক্ত আছে কোন থান ॥
 এতক বামৰ শোক । আত শঙ্কা তেজিয়োক ॥
 ভকত বৎসল বলি । সৰ্বশাস্ত্রে কহে তুলি ॥
 ভকতৰ গতি বাম । ধৰ্ম্ম অর্থ মোক্ষ কাম ॥
 হাত পাই অনুপাম । শুনা তান গুণ নাম ॥
 সংসাৰ তৰিতে কাম । আছে যাব অভিৰাম ॥
 ধৰ্ম্ম অর্থ মোক্ষকাম । ডাকিবোলা বাম বাম ॥

—o—

পদ ।

বামে বোলন্ত আবে মোৰপ্ৰাণ খাউক ।
 দণ্ডকা বনত শৃগালে বেড়ি খাউক ॥
 কোন কৰ্ম্ম দোষে মোক বঞ্চিলেক বিধি ।
 জনকৰ জীৱ ভৈল সপোনৰ নিধি ॥
 হা হা লক্ষ্মণ ভাই কি কৰিলি মোক ।
 কহিত এড়াবো যাই জানকীৰ শোক ॥
 সীতাক তেজিয়া কেনে খেদি আইলি মোক ।
 বুক খাণ্ডা হানো মোৰ তোৰ স্থখ হোক ॥

দেখো সীতা অবিহনে দিনতে আন্ধাৰ ।
 কি কৰিবো ৰাজ্য ভোগ আৰ ৰাজ্য ভাৰ ॥
 প্ৰাণেশ্বৰী অবিহনে মৰোঁ এহি বনে ।
 কৈকই মাতৃৰ আবে বঙ্গ ভৈলা মনে ॥
 এহি বুলি বয়ুপতি পৰিলন্ত ঢলি ।
 লক্ষ্মণে ধৰিলা পাছে তুলি আন্ধোৱালী ॥
 হেঠ মাঠে লাজে বুলিলন্ত মুহ বাণি ।
 মোক মন্দ বোলা দদা শুনিয়ে কাহিনী ॥
 তবু আৰ্ত্তনাদ শুনিলন্ত সীতা সতী ।
 মোহোক বোলন্ত চলা বাঘবৰ ভিত্তি ॥
 বামৰ আৰাৰ শূনি মোৰ প্ৰাণ যাই ।
 স্বামী ভিক্ষা মাগোঁ মোক দিয়োবে লখাই ॥
 মই বোলোঁ মহাসতী তেজা অসন্তোষ ।
 ইটো ৰবিতলে নাই বামৰ বিনাশ ॥
 মহা ক্ৰোধে সীতা পাছে বুলিলন্ত বাণি ।
 জানিলোঁপাপিষ্ঠ তই নাযা জিবা গুণি ॥
 ইয়াকেসে লাগি আসি আছা বন মাজ ।
 বামৰ মৰণে মোৰ তোত নাহি কাজ ॥
 দুৰ্ব্বাৰ বচনে মোৰ হৃদয় কম্পিলা ।
 সৰল বৃক্ষত যেন নিৰ্ঘাত পৰিলা ॥

এহিসে কাৰণে ময়ো নিকংসাহ ভৈলোঁ ।
 আগ পাছ দেখাই তভু অনেক বুলিলোঁ ॥
 তভু বুলিলন্তু সীতা চলা এতিক্ষণ ।
 তযু পাশে আসি ভৈলোঁ এহিসে কাৰণ ॥
 আপদ কালত মহন্তরো মতিভ্রম ।
 কোনে খণ্ডিবাক পাবে বিধিৰ বিক্রম ॥
 মন্য পৰিহরি জ্ঞান ধৰিয়ে মনত ।
 সীতাক বিচাৰোঁ আসা দণ্ডকা বনত ॥
 যক্ষ বাহুস আত আছে বাকৈ ঝাক ।
 কোনে কেন মায়াকৰি নিলেক সীতাক ॥
 যদিবা নিলেক বলে আসি মায়া কৰি ।
 তবে বা সান্ত্বিক কেহু কি কৰিতে পারি ॥
 জানিবাহা তাৰ আসি ভৈলা আয়ু ক্ষীণ ।
 তোমাৰ আচৰি দ্রোহ জীবে কত দিন ॥
 দুৰ্জ্জনক বধি পুনু লভিবা সীতাক ।
 আসিয়ো বিচাৰোঁ বনে শুনা মোৰ বাক ॥
 বাঘবে বোলন্তু লথাই তইসে অবোধ ।
 দ্রৌৰ উত্তবে তোৰ এতমান ক্রোধ ॥
 তোক মন্দ বুলি আবে কোন কাৰ্য্য সাধি ।
 কোনে বাধিবেক যেন লিখি আছে বিধি ॥

এহি বুঝি ধনুৰ্বাণ ধৰি ছুই ভাই ।
 বনত ফুৰন্তু দুখে জানকীক চাই ॥
 মুঞ্জ কুঞ্জ বনে বিচাৰিলে নিবন্তবে ।
 চাহিলা নিঃশেষে পশি গিৰিসে গহ্বৰে ॥
 গোদাবৰী নদীৰ চাহিলা ছয়োপাং ।
 সীতাক নেদেখি দুখে দেখন্তু আন্ধাৰ ॥
 পাছে কোপে জ্বলিলেক বাম মহাবীৰ ।
 অগ্নি অস্ত্র ধৰি পৃথিবীত ভৈলা থিৰ ॥
 বুলিলন্তু ক্রোধে অগ্নিসম ছুড়ো আঁথি ।
 চন্দ্র সূৰ্য্য বায়ু বহ্নি জল হৈবা সাক্ষী ॥
 দেব সিদ্ধ সাধ্য গন্ধৰ্বক বোলোঁ বাণি ।
 জীবা য়েবে সীতাক এখনে দিয়া আনি ॥
 তিনিয়ো লোকৰ য়েবে সাধিবোহো ভাল ।
 কোনে সীতা নিলে দেখাই দিয়োক সোনকাল ॥
 ৰাজ্য অভ্যন্তৰ সবে দেখা দেব গণ ।
 কোনে নিলে সীতাকেসে নোবোলা বচন ॥
 হেৰা মোৰ দোষ নাই সবে আছা চাই ।
 সীতাৰ সন্তাপ পাই মোৰ প্রাণ যাই ॥
 হেৰা অগ্নি শৰ মাৰি স্বৰ্গ চুৰকৰোঁ ।
 পৃথিবী পাতাল পুৰি দেবক সংহৰোঁ ॥

নাগ নৰ যজ্ঞ আৰো বাক্ষসক মাৰোঁ ।
 সীতাক নিস্তাৰি দৈত্য দানব নিবাৰোঁ ॥
 বাম নাম কীৰ্ত্তি কৰোঁ পাতোক সংহৰোঁ ।
 এহি অগ্নি শৰ মাৰোঁ ত্ৰৈলোক্য বিদাৰোঁ ॥
 মোৰ ভাৰ্যা হ'ব স্মৃথে জীবে কেন কৰি ।
 উদয় গিৰি অষ্ট গিৰি সব পেলাওঁ চিৰি ॥
 তিনিযো ভূবণ ছেদি ব্ৰহ্মাণ্ডক মাৰি ।
 কৰিবো নিৰ্জ্জন আজি সবে মান সাৰি ॥
 এহি বুলি বাম চন্দ্ৰ ভৈলা কাছ পাৰ ।
 দেবতা গণক লাগি যুড়িলন্ত শৰ ॥
 দশ দিশ পাল সবে তোৰা হৈবা সাক্ষী ।
 সীতা অবিহনে মই আছোঁ প্ৰাণ বাখি ॥
 এহি বুলি প্ৰভু ধনু কৰিলা টঙ্কাৰ ।
 লাড়লা ব্ৰহ্মাণ্ড প্ৰজা ভৈলা চমৎকাৰ ॥
 উৰ্দ্ধক সন্মুখে মানে যুড়িলেক শৰ ।
 হাতত ধৰিলা দেখি লক্ষ্মণ কুমাৰ ॥
 সম্বোদ্ধি বোলন্ত দাদা তেজিয়োক মৰ্ম্ম ।
 জগতক বিনাশিবা ইটো কোন ধৰ্ম্ম ॥
 কোনে হ'বিলেক সীতা নিৰ্ণয় নজানি ।
 জগত দহিবা কেনে বহুশৰ হানি ॥

অজিঞ্জা সি ক্ৰোধ কেনে কৰাহা আপুনি ।
 জগতৰ বৰ্বৰক বুজাইবেক কোনি ॥
 তুমি ব্ৰহ্মা তুমি বিষ্ণু তুমি ত্ৰিপুৰাৰি ।
 তুমি বিনাশিলে কোনে বাখিবেক পাৰি ॥
 পূৰ্বত আপুনি প্ৰভু সৃজিলা জগত ।
 কাল নতু হন্তে কেনে কৰিবা হত ॥
 বৈষ্ণৱক পালিবাক ভৈলা অবতাৰ ।
 দুৰ্জ্জনক বাচি বাচি কৰিবা সংহাৰ ॥
 এহিকথা শুনি তষু তৰে নৰ লোক ।
 সীতাৰ শত্ৰুক মাৰোঁ মহাকীৰ্ত্তি হোক ॥
 শীতল স্তাব ধৰা উগ্ৰৰূপ এৰা ।
 শৰক সম্বৰি প্ৰভু লোক বক্ষা কৰা ॥
 ইটো কোপে আপোনাৰ যশ বিনাশয় ।
 আপুনি ঈশ্বৰ ইটো যোগ্য নুহিকয় ॥
 লক্ষ্মণৰ বোলে বামে শৰ সম্বৰিল ।
 পুনু ছুইভাই সীতা চাহিতে চলিল ॥
 কতোদূৰ যাই দেখিলন্ত বয়ুবাজ ।
 বথ খান ভাঙ্গি পৰি আছে বন মাজ ॥
 বামে বোলন্ত লখাই দেখ বিপৰীত ।
 বথধৰ ভাঙ্গি পৰি আছে পৃথিবীত ॥

দুইভাই চাই মনেকবিলন্ত থিব ।
 সীতাৰ কাৰণে মবিলন্ত দুই বীৰ ॥
 এহি বুলি বিচাৰি ফুৰন্ত সেই বনে ।
 কটো দূৰে জটায়ুক পাইলা দৰিশন ॥
 দেখিলা পক্ষীৰতনু শোণিতে তিস্তিলা ।
 শীঘ্ৰে শৰ যুড়ি বামে সম্বিত চাপিলা ॥
 লক্ষ্মণক বোলন্ত শুনিয়ে প্ৰাণ ভাই ।
 এহিপক্ষী থাইলে সীতা একেশ্বৰী পাই ॥
 মায়াবন্ত বান্ধস ছটক ৰূপে আইলা ।
 প্ৰাণেশ্বৰী সীতা ইটোগৰ্ভে জীন গৈলা ॥
 হৰি হৰি সীতা বান্ধে জনকৰ জীৱ ।
 গৃধৰ চোঁঠৰ ঘাৰে তোৰ গৈল জীৱ ॥
 মোক মহা স্নেহে লক্ষ্মণক পঠাই দিলি ।
 গৃধ অগনিত পৰি পতঙ্গ নাশিলি ॥
 হাউৰে পাপিষ্ঠ পক্ষী তোৰমান সাৰো ।
 মোৰ ভাৰ্য্যা থাইলি তোক বিগুটিয়া মাৰো ॥
 এহি বুলি বাণ প্ৰভু ধনুত যুড়িল ।
 চক্ষু মেলি পক্ষীৰাজে বামক দেখিল ॥
 ত্ৰাহি ত্ৰাহি বাম বুলি কৰে আৰ্ত্তবাৰ ।
 মোক লাগি প্ৰভু তেজিয়োক ক্ৰোধ ভাৱ ॥

সীতাক বাখন্তে মোৰ হত ভৈলা প্ৰাণ ।
 জটায়ু মোহোৰ নাম গড়ুৰ নন্দন ।
 তোমাৰ ভাৰ্য্যাক হৰি নিলেক বাৰণে ।
 তাক লাগ পাই আগ বাঢ়ি দিলোঁ ৰণে ॥
 সৰ্বাঙ্গে ঠাইলোঁ তাক কিৰিটি ছড়াইলোঁ ।
 ভাঙ্গিলোঁ ৰথক তাক ভূমি হ নমাইলোঁ ।
 ন্যায় যুদ্ধে নপৰিয়া ঋতায় কৰিল ।
 চন্দ্ৰহাস হানি মোৰ পথাক ছেদিল ॥
 তোমাৰ সেৱক মোক জানা প্ৰাণনাথ ।
 ভৈল মনোৰথ বাৰ্তা কহিলোঁ তোমাত ॥
 তবু কাজ সাধিবাক নভৈল শক্তি ।
 এহিসে থাকিল খেদ আমাত সম্ভ্ৰতি ॥
 মোৰ ভাগ্য ভৈল গৈলা তবু অৰ্থে প্ৰাণ ।
 মোৰ সম ভাগ্যবন্ত আছ কোন থান ॥
 যিটো বাম নাম স্তম্বিলে পাৰে গতি ।
 তাক দেখো যুত্থ কালে কিনো ভাগ্যবতি ॥
 এহি কথা শুনি বাম লক্ষ্মণ দুইভাই ।
 জটায়ুক ধৰিলেক গলে চাপি যাই ॥
 ভকতৰ দুখ দেখি নসহে শৰীৰ ।
 দুইভাই কান্দন্ত নেত্ৰৰ বহে নীৰ ॥

পিতৃৰ পৰম মিত্ৰ তুমি পক্ষিৰাজ।
 হৰি হৰি বিধি কিনি কৰিলি অকাজ ॥
 আজিনে মাৰিলি তুমি বাপ দশবথ।
 সীতা শোক অগ্নিত পিম্পলি ভৈলা পঠ ॥
 হাঁ মৰিল সীতা শোকে ছুটে প্ৰাণ বায়ু।
 মোৰ অৰ্থেক্ষক কৰি মৰিল জটায়ু ॥
 সম্বোধি বোলয় বাপ কহা ভাল কৰি।
 কহিব বাৰণে মোৰ সীতা নিলা হৰি ॥
 কোন থানে থাকে তাৰ কটেক কটক।
 কোনবংশে উপজিল পাপিষ্ঠ লটক ॥
 মাৰিয়া পঠাওঁ তাক যমৰ কাষক।
 জীয়াইবো তোমাক মহা বৈষ্ণৱ ছটক ॥
 জটায়ু বোলন্ত হেন নুবুলিবা মোক।
 যেবে দয়া আছে তেবে শোক তেজিয়োক ॥
 হোক গতি তোমাক চাহিয়া তেজো প্ৰাণ।
 দহিবা বহিবা দিবা জল পিণ্ডদান ॥
 আতপৰে ভাগ্য কোন আছয় আমাৰ।
 তোমাৰ প্ৰসাদে পাইবো সংসাৰৰ পাৰ ॥
 নিজকৰ্ম্মে হওঁ প্ৰভু যেহি যেহি মতি।
 সেহি সেহি জন্মে হোক তোমাত ভকতি ॥

বৈষ্ণৱৰ সঙ্গতেসে বহিবো সৰ্বথ।
 মুখে তৰু যশ গাইবো কৰ্ণে তবকথা ॥
 শুনিয়োক প্ৰভু তুমি শ্ৰুতি নহৰাইবা।
 চাহিলো মঙ্গল তুমি জানকীক পাইবা ॥
 বান্ধসক বধিবাহা দেবক পালিবা।
 জগত তাৰিবা পুণ্য যশ প্ৰকাশিবা ॥
 পুছিলি বান্ধণ ঘিটো পুলস্তিৰ নাতি।
 বিশ্বত্ৰবাৰ বীৰ্য্য নৈকেৰিত উত্তপতি ॥
 কুব্জৰ ভাই সব বান্ধসৰ পতি।
 তেজবল বীৰ্য্য তাৰ বিপুল শক্তি ॥
 সমুদ্ৰৰ মাজে পুৰি নাম তাৰ লক্ষা।
 তাতে থাকি ত্ৰিভুবনে নকবন্ত শঙ্কা ॥
 সীতাৰেসে বৰে মই আছোঁ প্ৰাণ বাখি।
 কান্দিয়া গোনানী বুলিলেক মোক দেখি ॥
 যাবত বামৰ বাৰ্তা নজনোৱা তুমি।
 দিলো বৰ তাৰে জীয়া যেবে সতী আমি ॥
 এহি কথা কহি চক্ষু মুদি সেই ঠাৱে।
 বাম বাম শ্ৰীবাম বোলন্ত আৰ্ত্তবাৰে ॥
 চক্ষু ঢেল কৰিয়া পিঠিত দিল চোট।
 সৰ্বাঙ্গ পৰিল স্কুল কলেবৰ গোট ॥

প্রাণ হাড়ি ঘাইতে মুখে বাম উচ্চবিল ।
 ঘাড় গোট পলটাই ভূমিত পবিল ॥
 মবিল কাশ্যপ নাতি বাম বাম জপি ।
 কটোকণে মানে তনু আছিলেক কম্পি ॥
 দেবে যাক নপারে পাইলেক সেইগতি ।
 দেখি বাম লক্ষণ বিষয় ভৈল অতি ॥
 পাছে দুই ভাই চিতা খান নিৰ্ম্মলন্ত ।
 স্নেহে জটায়ুক তাতে তুলি দহিলন্ত ॥
 দুই ভাই স্নান কবি দিলা জলাঞ্জলী ।
 বহুযত্নে দিলা ছটকৰ কাৰ্য্য বলি ॥
 সৰ্ব্ব কাৰ্য্য সঞ্চালি চলিলা পাছে দুই ।
 ফুৰন্ত বনত দুয়ো বিয়াকুল হুই ॥
 অনন্তবে পাইলেক কবন্ধ নিশাচৰ ।
 মুণ্ডনাহি গাণ্ডি গোট দেখি ভয়ঙ্কৰ ॥
 বাম লক্ষণক দুইকো ধবিলন্ত বলে ।
 গিলিবাক চাবে কোল চাপি কোঁতুহলে ॥
 বামে বোলন্ত লখাই মৰিলো এবেসে ।
 দুয়ো ভাইক ধৰি হেৰা গিলয় বাফসে ॥
 কৈকৈ মাতৃৰ সাকাললে মনোৰথ ।
 অকণ্টকে এবোজ্য ভুঞ্জোক ভৰত ॥

ধিক ধিক আমাৰ বীৰত্ব সমুদাই ।
 সীতাক হৰা লোঁ আবে মৰোঁ দুয়ো ভাই ॥
 লক্ষ্মণে বোলন্ত নুহি অনুশোচ বেলা ।
 দুৰ্ঘোৰ আপদে পাইলে নুযুৰাই হেলা ।
 শীঘ্ৰ কৰি দৃঢ় মুঠি খড়গ ধৰিয়োক ।
 মুণ্ড নাহি ইহাৰ বালুক ছেদিয়োক ॥
 কবন্ধে বোলন্ত ওবা তুমি কোন দুই ।
 মহাবীৰ দুইকো জানিলো হাতে চুই ॥
 হাতে ধৰি আটন্তে ফাবিল মোৰ ছাল ।
 নাহি ত্ৰিভুবনে নাহি হেন মুনিষ বিশাল ॥
 দেবাসুৰ মাজে যত বীৰক দেখিলো ।
 সবাতো অধিক তোৰা দুইহাকো লেখিলো ॥
 বজ্ৰসম হাতে মই আঁটিলোহোঁ চাপি ।
 কিনো বীৰ জীৰ গোট নগৈল তথাপি ॥
 মোৰ হন্তে বিধি কিবা মিলাইলেক আনি ।
 যাবে নাহি গিলোঁ কহা স্বৰূপ কাহিনী ॥
 কবন্ধৰ বচনে নকম্পিলা বাম কাষ ।
 দুইখান খড়গ ধবিলন্ত দুই ভাই ॥
 বাল্লৰ মূলত তাৰ বেগে কোব দিল ।
 ভয়ঙ্কৰ দুই বাল্ল চিণ্ডিয়া পবিল ॥

বাহু ছেদদেখি বঙ্গ ভৈলেক তাহার ।
 বাম লক্ষ্মণক জানি পাছে পুনৰ্দ্ধার ॥
 কহিয়ো কহিব তোৰা কিবা এতে কাম ।
 জানো ত্রিজগতে নাহি তোমাক উপাম ॥
 বদতি লক্ষ্মণ শুন্য নিশাচৰ কাজ ।
 আমার জনক দশবধ মহাবাজ ॥
 সপত্নী মাতৃৰ বোলে বনক পঠাইল ।
 আমার সন্তাপে পিতৃ প্রাণক স্তজাইল ॥
 এহেন্তে শ্রীৰাম মহা পিতৃত ভকত ।
 ইহান গৃহিনী সীতা হবাইলা বনত ॥
 তাহাক খুঁজন্তে আমি ফুৰোঁ বনে বনে ।
 তই কেন হেন ঠান কহ এতি ক্ষণে ॥
 বোলন্ত কবন্ধে কিনো আনন্দ আমার ।
 শাপৰ উদ্ধাৰ মোৰ বাম অবতার ॥
 পূৰ্বত আছিলো মই গন্ধৰ্ব শোভন ।
 বান্ধন স্বৰূপ ছয়া গৈলো তপোবন ॥
 ঋষিসব ডকরাইলো হৈল মোত পাপ ।
 খুলশিৰা নাম ঋষি মোক দিলা শাপ ॥
 আসি ঋষি গণক দিলিহি মহাভয় ।
 বিকৃত বান্ধস হও বুলিলো নিশ্চয় ॥

প্রণামিয়া পাছে মই কৰিলো কাতৰ ।
 শাপ সীমা কৰি ঋষি মোক দিয়া বৰ ॥
 যৈনানি ঈশ্বৰ বাম ৰূপ অবতৰি ।
 তোৰ বাহু হেদিবন্ত হাতে খড়্গ ধৰি ॥
 তৈনানি আপোন ৰূপ ধৰি শোভন ।
 এহি বুলি অন্তৰ্দ্ধান ভৈলা তপোবন ॥
 তেতিক্ষণে দনু নামে বান্ধসেক ভৈলোঁ ।
 চিৰকালে আৰাধিয়া ব্রহ্মাক পূজিলোঁ ॥
 চিৰকাল পূজিবাব ব্রহ্মা দিলা বৰ ।
 মেহিগৰ্বে ইন্দ্রক যুজিলোঁ কেশব ॥
 ভয় ভৈল ইন্দ্র দেখি যুদ্ধৰ প্রবন্ধ ।
 বজ্জ হানি শৰীৰত বৈন্যলেক কন্ধ ॥
 এতেকেসে নাহি মোৰ শিব ওপৰত ।
 হৃদয়ত পশি আছে বজ্জৰ ঘাৱত ॥
 বাসবে থৈলন্ত কবন্ধ মোৰ নাম ।
 ব্রহ্মাৰ বধত তভু নগৈল পৰাণ ॥
 ভূতি কৰি বুলিলোঁ শুনিয়ে দেববাই ।
 মুখ নাহি দিয়ো মোৰ জীৱন উপাই ॥
 হেন দেখি ইন্দ্রৰ পলাইল মন দুখ ।
 দীৰ্ঘ দুই বাহু দিলা হৃদয়ত মুখ ॥

এক প্ৰহৰৰ পন্থ পাওঁ বাহু মেলি ।
 পশুসৰ মাৰি চোবাই গিলোঁছ সমুলি ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে আবে পাওঁ নিজ থান ।
 ঝাণ্টকৰি পোবা মোক হোঁক দিব জ্ঞান ॥
 হেন শূনি কৃপাময় শ্ৰীৰাম লক্ষ্মণে ।
 কাষ্ঠ আনি চিতা খন সাজিলা তেখনে ॥
 ভকত বৎসল প্ৰভু কীৰ্ত্তিক থাপিলা ।
 কাষ্ঠচয় দিয়া আনি প্ৰবন্ধে দহিলা ॥
 জগত ঈশ্বৰ বাম তাহাক দহিলা ।
 দিব্য কৃপ ধৰি সিটো বিমানে ছড়িলা ॥
 মহাবল্লভ গাইবাক লাগিলা বাম গীত ।
 দেখি বাম লক্ষ্মণৰ বঙ্গ ভৈলা চিত ॥
 শূনা নবনাৰী বাম দেবৰ চৰিত্ৰ ।
 আত পৰে জগতত নাহিকে পবিত্ৰ ॥
 সংসাৰ সাগৰ ঘোৰ তৰণৰ হেতু ।
 বামৰ চৰিত্ৰ ইটো জানা মহা সেতু ॥
 বামৰ সদৃশ নাই ভকত বৎসল ।
 ভজে যেই সেই পাবে সকলে কুশল ॥
 পক্ষীৰূপ জটায়ুক মুকুতিক দিলা ।
 কবন্ধ বান্ধন তাক আপুনি দহিলা ॥

হেন কৃপাময় আন আছে কোন ঠাৱ ।
 জানি কোন নিদাকণে তেজে তান পাৱ ॥
 ধনজন মদে অন্ধ কিনো মন্দ লোক ।
 বামক নভজি সদা ভুঞ্জে দুখ শোক ॥
 নমো বামচন্দ্ৰ প্ৰভু হুয়োক সদয় ।
 ভজোক তোমাক লোকে তেজিয়া শংসয় ॥
 তযু কৃপা গুণ কেনে জানিবো তোমাক ।
 ভকতৰ বন্ধু প্ৰভু তাৰিয়ে আমাক ॥
 জানি জ্ঞানীগণ মন কৰা দৃঢ় মতি ।
 শুনিয়েক হৰিকথা বাঢ়োক ভকতি ॥
 অনন্ত কন্দলী কহে এড়া আন কাম ।
 জন্মক সাফলি ডাকি বোলা বাম বাম ॥

—•—

ছবি ।

কৃতাজ্ঞানী কৰি পাছে,   কবন্ধ গন্ধৰ্বৰ বোলে,
 শুনিয়েক প্ৰভু বাই ।
 সীতাৰ উদ্দেশ্য হেতু,   উপাই এক দেও মই,
 পূৰ্বৰ দিশে চলা দুই ভাই ॥

কতো দূৰে মনোহৰ, আছে সম্পা সৰোবৰ

পাইবা স্বৰ্গ মুখ গিৰি কাছে ।

সুগ্ৰীৱ যে হনুমন্ত, নীল জাম্ববন্ত,

পাঞ্চ বানৰ তাতে আছে ॥

সুগ্ৰীৱৰ ভাই বালী বানৰ দাকণ বালী,

সুগ্ৰীৱক পঠাইলা দেশৰ ।

ভাৰ্য্যাক লৈলেক কাড়ি, পাঞ্চ বানৰৰ সমে,

পলাই আছন্ত পৰ্বত ওপৰ ॥

তেহে সমে মিত্ৰৱতি, কৰি পাছে বধুপতি,

বাৰণক বধিয়ো বণতে ।

জানকীক তাৰিয়োক, বাৰণক নিপাতোক,

শুনি তাক তবোক জগতে ॥

এহি কহি বথে ছাড়ি, জয় জয় বাম বুলি,

প্ৰণামি স্বৰ্গক সিটো গৈল ।

লক্ষ্মণ সহিতে হৰি, পাছে নেহি পন্থ ধৰি,

চলিলা মনত বঙ্গ ভৈল ॥

পাছে সম্পা সৰোবৰ, পাইলা যাই মনোহৰ,

বহল নিশ্চল বম্য জল ।

বাজ হংস চক্ৰ বাক, পক্ষা চৰে ঝাকে ঝাক,

ফুলি আছে উৎপল কমল ॥

তাৰতীৰে আছে সিদ্ধা, বয়সত আতি বৃদ্ধা

তিৰী জাতি নামত সৌৰাৰি ।

ৰামক দেখিয়া তাই, নাৰায়ণ হেন জানি,

প্ৰণামিলা দণ্ডবত কৰি ॥

তাইৰ পৰি চয় ভৈলা, ৰাম সমে কথা কৈলা,

তাইৰ মহা যোগ সিদ্ধি ভৈলা ।

ভকতিৰ প্ৰসাদত, সিদ্ধি ভৈলা মনোৰথ,

স্বৰ্গৰ বিমান আসিয়া পাইলা ॥

ৰামৰ চৰণ ধূলি, শিৰত লৈলন্ত তুলি,

কৰিয়া বিনয় বহুমান ।

পাছে সেই বথে ছাড়ি, সৌৰাৰি বৈকুণ্ঠে গৈলা,

বিষ্ণু ৰূপ ধৰি বিদ্যমান ॥

ৰাম লক্ষ্মণ দুই ভাই, হৰিবে বহিলা চাই,

মনোহৰ সৰোবৰ সম্পা ।

চতুঃপাশে আছে যুড়ি, বিল্ববৃক্ষ শাৰী শাৰী,

অশোক বকুল জাই চম্পা ॥

লবঙ্গ মালতি জুতি, শোভন মকৰা আতি,

গুটি মালি সেৱালী ত্ৰিপুৰ ।

চন্দন নন্দন কুন্দ, কৰবিৰ নাগেশ্বৰ,

সদ্য গন্ধ চন্দন প্ৰচুৰ ॥

কাষতে লোহিত, বহে পুণ্য তীৰ্থ,
 শিব লিঙ্গ কামেশ্বৰ ।
 অপকপ ভব, কেদাৰ কমল,
 লিঙ্গ কপ মনোহৰ ॥
 বম্য পাট বস্ত্ৰ, ওপজে তাহাত
 তান্তি নাম শূদ্ৰ জাতি ।
 পৰম কল্যাণে, তথাতে আছিল,
 বিষ্ণুত কৰি ভকতি ॥
 তথা দ্বিজবৰ, কৃষ্ণৰ কিঙ্কৰ,
 আছিল বহু পাঠক ।
 ভাগবত তত্ৰ, প্ৰবৰ্ত্তাইল সত্ৰ,
 তবাইলা বহু লোকক ॥
 তথা উতপত্তি, তাহন সন্ততি,
 ভৈলা মাধবৰ বৰে ।
 ভাগবত তত্ৰ, সৰ্বশাস্ত্ৰ মত,
 উদ্ধাৰি আনি আদৰে ॥
 বালিকীৰ কৃত, বামাৰ্ণ শাস্ত্ৰ
 ভকতিৰ যত্ন কৰি ।
 কথাবন্ধে সাৰ, বচিলোঁ পয়াৰ,
 শুনা সবে নবনাৰী ॥

কৃষ্ণে সে পৰম, সুহৃদ উত্তম,
 দেবতাৰ আদি দেৱ ।
 জানি তান পাৰে, শৰণ পশিয়া,
 সবকুটুশ্বে কৰা দেৱ ॥
 ধনজন গৰ্ব্ব, সবে পৰিহৰা,
 কিঞ্চিতেকো নুহি সাৰ ।
 ধনজন যত, যমৰ পুৰিত,
 নপাইবাহা আন আৰ ॥
 কৃষ্ণ সে পৰম, দেবতা জানিবা,
 দেব নাহি নাহি আৰ ।
 যাৰদেকে জীবা, শুনা কৃষ্ণ কথা,
 এহিসে পথ নিস্তাৰ ॥
 নমোঁ নমোঁ বাম, পৰম ঈশ্বৰ,
 ছয়োক মোত সন্তোষ ।
 বচিলোঁ পয়াৰ, ক্ষমিয়ো আমাৰ,
 বঢ়া টুটা যত দোষ ॥
 যত মহা পাপ, হৰে দুখ তাপ,
 তোমাৰেসে গুণ নাম ।
 অনন্ত কন্দলি, কহে নিবন্তৰে,,
 ডাকি বোলা বাম বাম ॥

—•—

সমাপ্ত ।